



S A N C T I
BONAVENTURÆ

Ordinis Minorum,

S. R. E. CARDINALIS,

Episcopi Albanensis.

BIBLIOTECA
ASTRA
SIDIJ

Seraphici Doctoris Ecclesiæ.

Speculum Disciplinæ ad Novitios, &
De Profectu Religiosorum, *item*
Epistola; Memorialia xxv. pietatis
eximia documenta complectens.

Confer
Per in p...
(O)
1732

JUSSU SUPERIORUM.

REIMPRESSUM

In Conventu Csikiensi ad B. V. Visi-
cantem. Anno 1732.

38 140

**FACULTAS A. R. P. MINISTRI
PROVINCIALIS.**

F. PAULUS GYEORFFI

**Provinciae Transylvanicae Ordinis Mi-
norum S. P. N. FRANCISCI Strictioris Obser-
vantiae Tituli S. Regis STEPHANI Minister Pro-
vincialis.**

Cùm miserentis DEI auxilio, novella hæc
Principatûs Transylvaniæ Provincia in
dies numero augeatur, habeâtque Provincia
ipsa autenticam in scriptis facultatem Reve-
rendissimi olim in Christo Patris Laurentii
Kozza totius Ordinis Fratrum Minorum tunc
Ministri Generalis, ex post S. R. E. Presby-
teri Cardinalis, quatenus libros quoscunque
Regimini Regulari deservientes, & aliàs legi-
timè impressos, servatis omnibus servandis,
reimprimi facere possemus, harum tenore
Typographis nostri Ven. Conventûs B. Virgi-
nis Visitantis facultatem impertimur, ut li-
bellum cui titulus est: *SPECULUM DISCI-
PLINÆ AD NOVITIOS*, reimprimere pos-
sint, & valeant; Ad cujus calcem adnecti po-
terit nostra Sac. Regula cum testamento B. P.
nostri Francisci; Præcepta item Regulæ for-
malia, inhibitoria, æquipollentia, & vim
præcepti habentia; Nec non Sententiæ sexa-
gin-

ginta S. Bernardi Abbatis, ut communiùs te-
netur. In quorum fidem, has manu propria,
ac consveto Officii minore Sigillo munitas de-
super expediri iussimus in hoc ipso Conventu
Beatæ Virginis Visitantis de Csik Somlyo.
Anno 1732. Die 27. Augusti.

F. PAULUS GYÖRFFI Ministee
Provincialis
M. P.

LS.

A 2

AP.

APPROBATIO.

Opusculum (cujus Titulus est; S. Bonaventura, Ord. Min. S. R. E. Cardinalis, Episcopi Albanensis, Seraphici Doctoris Ecclesie, Speculum Discipline ad Novitios, Et, De Profectu Religiosorum, Item, Exempla Memorialia xxxv.) ne salutaris, atque Orthodoxa pietatis doctrina, ob defectum (uti præfertur) Exemplarium sensim depereat; recu-
dendi conceditur facultas.

Michael Morenda.
I. V. Doct.

RE.

So (†) So

REVERENDISSIMO

PATRI, .

F. FRANCISCO

à SOSA,

totius Ordinis Minorum,
GENERALI MINISTRO.

F. Henricus Sedulius.

D. D.

Divus Paulus, Reverendissime 1. Tim. 4.
Pater, Timotheo suo charis- 7.
simo discipulo scribens, omnes
amatores veræ sapientiæ influuit
saluberrimo documento, cum in-
quit, *Exerce teipsum ad pietatem.*
Qui de juventute scribunt rectè
instituendâ, ut proficiat tria con-
currere volunt, *Naturam, Disci-
plinam, Exercitationem.* Naturam
citra disciplinam cæcam; sine na-
tura mancâ disciplinam; Exer-
citationem sine ambabus rudem
esse. Quemadmodum in agricultu-
ra primùm quæritur solum bo-
num, deinde generosum semen.

Epistola

denique diligens agricolatio: ita tria in pueris desiderant probi magistri, bonam indolem, salutarem doctrinam, assiduam consuetudinem, & exercitationem. Natura plurimum confert ad artes perdiscendas, ad virtutem, & pietatem acquirendam, doctrina, & consuetudo sine dote naturæ pravitatem ingenii possunt emendare: sed ad perfectum adducit indoli feliciori accedens labor, & sedulitas. Porro autem nulli virtus præclusa est, omnes admittit, omnium animi virtutis semita gerunt: excitandi sunt velut scintilla levi flatu, ut vires suas explicent. Pingvis gleba, sed neglecta ferax est lolii, culta lætissimæ frugis: eundem in modum. *Nihil feracius ingeniis, iis præsertim, quæ disciplinis excultæ sunt.* Ad naturam igitur ars, & præcepta necesse est ut accedant. Nulla res absque magistro discitur, ars nulla sine usu, & exercitatione. *Ars vivendi virtus discitur, & proculdubio discitur.* Ars omnium maxima bonum est fieri:

Cic. 1.
Orat.

Aug. 19.
Civit. 1.

ri: virtus, & pietas sola bonos facit: discenda est. *Nec natura Hiero. tantum bonum sufficit, nisi quis erudiatur congruis disciplinis. Isai. 1.* Ut artus humani corporis à partu sale firmandi, & ne membra distorta adolescant conformanda sunt: sic mollis juvenus est pædagogi proibi regenda, & stabilienda præceptis. Nec procul à vero fuit, qui humanum intellectum, in pueris præsertim, rasæ tabulæ comparavit, in qua nihil pictum, sed possunt varii colores induci, & imagines artificiosæ industria manu depingi: ita se res prorsus habet in juventute, sive rectè educata, sive neglecta. Improbis aliquis, aut contrà probis evasit: qualis quisque est, pro bona parte à magistro habet, pædagogi sui in adolescentia mores referens. Tanti est adolescentulos rectè fingere, & in virtute à teneris annis exercere. Tanti est præceptoribus probis ductilem concedere juventutem.

Igitur præceptores quærendi pueris sunt vitâ probatâ, moribus inculpa- *Plutarch. inst. lib.*

Epistola

sis, & rerum usu excellentissimi:
 quando fons & radix est probitatis,
 rectè imbutum esse institutione; at-
 que ut adjungunt plantis agricola pe-
 damenta: ita justi magistri affigunt
 pueris. quo mores horum rectè pul-
 bulascent, accuratas praeceptiones &
 praescriptiones. Tales quærendi no-
 vitiis nostris magistri, qui vitâ &
 exemplò, atque ex præscripto di-
 rigere, qui inter utrumque regere
 possint, modò frænis, modò stimu-
 lis; & si præscripta sanctorum Pa-
 trum sequi lubet, feroculi isti du-
 rioribus exercitiis erunt edoman-
 di, nonnunquam fictis opprobriis
 laceßendi, & simulatis injuriis,
 quarum assiduitate patientia disca-
 tur, *Felicis animi immota tranquil-*
litas. inde Christi militia à sui ipsius
Plutarch. victoria inchoanda. Ecqui rectè
 domiti equi non parentes extite-
 runt sessoribus? ecqui contra indo-
 miti qui manserunt, non intrac-
 tabiles & feroces evasere? Et quid
 stupeas cetera, cum bestias cernamus
 vel immanißimas industriâ cicurari
 ac mitescere plerâsque? Adversa
 non sciet ferre, cui nihil unquam
ali-

Dedicatoria.

aliquid evenit adversi. *Et nihil* Sen. 1.
magis facit iracundos, quàm edu- Ira. 21.
catio mollis & blanda. non resistet
offensis cui nihil unquam negatum
est: sed asveti & durioribus detri-
ti indurantur adversus casus. Scri-
bit Gregorius Nazianzenus hunc Oratio. in
talem suò sæculò morem Athenis laudem
fuisse, quosvis volentes primùm Basilij.
qui se ad mercaturam illam bona-
rum artium contulissent, cavillis
lacessere, & magnis terricula-
mentis exercere, cujus umbram
quandam hodièque in nonnullis
Academiis servari videmus. atque
ignavis quidem terribile & inhu-
manum videtur: iù atem perjucun-
dum, quibus non ignota est ea con-
suetudo: plus enim terroris habet
hæc minarum ostentatio, quàm res
ipsa, rei causam exponit his ver-
bis: nî fallor, eò faciunt, ut novi-
tiorum fastum & superbiam retun-
dant, atque à principio ipsos in pote-
statem redigant. Si illi superiori
ætate ad studia Athenarum tali
modo apparabantur, & nunc quo-
que ad Academica exercentur:
quidni experiantur talia, qui

Epistola

Christi Scholas adeuntes, ante omnia abnegare seipsos, crucem suam ferre, atque ipso Christo docente, mites esse, & humiles corde ab initio jubentur? Est prorsus, ita me Christus amet, huiusmodi exercitatio tyrunculis nostris necessaria: quia sincera & salutaris, licet dura videtur. Amicissimi parentes severius liberos suos educant, quomodo præceptores plus exigunt ab his, in quibus certior spes est, quomodo dux in castris gravissima fortissimis imperat, amoris id non odii indicium, operibus & doloribus exagitare, ut verum virtutis colligant robur. Itaque Magistri novitiorum huic illorum tentamento, & probationi opera danda erit: ut illi variè exercitati discant iidem esse, & similes sibi, sicut immotæ rupes in medio salo undequaque procellis, & fluctibus concussæ; qua ratione, & via ad Sapientiæ finem, animi tranquillitatem pervenimus; de quo magnus Ecclesiæ Doctor, *Summus Sapientiæ finis est, ut simus mente*
tran-

Dedicatoria.

tranquilla. De consuetudine, & *Amb. ser.*
exercitatione, quam beatus Apo- *21. in Psal.*
stolus ad pietatem requirit, addo *118.*
rem validissimam, assiduitatem,
& operosum laborem. Laboran-
dum est pietati, promissionem ha-
benti vitæ quæ nunc est, & futu-
ræ: laborandum est omnia bona
semel occupaturo, non incidet
operâ levi. *Unamquamque rem*
vix ad perfectum adducit assidua vi-
gilia, & meditatio: & qui fieri
potest, Virtutem, cujus arduum
iter est, ut capeffas sine vehemen-
ti animi contentione? Virtus non
contingit animo nisi instituto & edo-
cto, & ad summum assidua exerci-
tatione perducto. *Ad hoc quidem,*
sed sine hoc nascimur, & in opti-
mis quoque antequam erudias, Vir-
tutis materia non virtus est. Cæte-
rùm non desunt ingenia candida
& docilia, in quibus est mate-
ria virtutis: sed, quod est in hac
re præcipuum, salutaribus moni-
tis, & præceptis excitandi sunt
animi mentium feliciorum. Et ut
probi magistri, quos auctor vocat
Instructores, novitiis salubris face-

Sen. ep.
70.

Idem ep.
91.

Epistola

Aug. 2.
Enbh.

doctrinæ præluere queant; illique exercitati ducantur ad pietatem, *in qua est omnis summa doctrina Christiana, Speculum discipline.* Iteratò, & libellum de profectu religiosorum, auctore S. Bonaventura, cum *Epistola* ejusdem plena salubrium documentorum, edimus. Nec deliberandum mihi diu fuit, cui offerrem. Tu mihi ille visus es Pater R, jam nunc in verticem, & fastigium supremum totius Ordinis, suffragante Generali conventu, in Urbe, hoc anno sæculari (quæ fausta, & felicia ominamur) sublimatus, cujus nomini inscriberem, quo in frontispicio velut scuto præmunirem; cùm S. D. Clemens VIII. Pont. Max. virtus, & diligentia tua, omnes item quibus sanior, & verè Seraphica mens est, in generalem laborant instituti nostri reformationem. Nec est apertius quicquam ad illam aut efficacius, quàm præcepta S. Bonaventuræ (quem Ordinis Seraphici prædagogum jure appellem) utilissimis hisce libellis comprehensa,

Dedicatoria.

hensa. *Fundamentum reipub. adolescentum est educatio.* Ad præscripta si candidati nostri exerceantur, si omnes conformentur: ingens fructus ad Ordinem regendum, & stabiliendum, & decor ad honestandum proventurus est. Discant Minoridæ, discant pietatis amantes, & quod didicerint agendo confirmant, atque adeò beata pietati promissa præmia consequantur. Vale.



PIO LECTORI.

HAbes amice Lector Speculum Disciplinæ, & de profectu religiosorum, cum Epistola, S. Bonaventura auctore, libellos utilissimos ad pietatem. Te pramoneo, nonnullos opinari S. Bonaventuram non esse huius speculi auctorem; non ago censorem, sed hic præscribo, quod vetus exemplar Argentinense editum Anno M. CCCC. XCV. in recensu operum S. Bonaventura partis secunda his verbis præscribit: Speculum Disciplinæ, quod in hanc formam redactum est à Fratre Bernardo de Bessa, Provinciæ Aquitanix; nam ab ore S. Bonaventuræ fuit scriptum, & inordinatè relictum, in quo cælestes homines mores discerent, quibus proficerent. Est nempe in eo tanta morum elegantia, ut si quis melius data aliqua præcepta quæ-

quæsiêrit , mortalibus cunctis perlustratis , coelum petere habebit. *Firmamentum* Par. I.
trium Ordinum S. Francisci refert sub decimo Generali F. Hieronymo de esculo , quendam eximium magistrum inter alia *Speculum disciplina* composuisse. Sitne ille quem suprà dixi , tu cogita. In altera hac editione , præterquàm quòd diligentius omnia recensuerimus , etiam loca *Sacra Scriptura & dicta Patrum* allegata , curavimus aliis typis excudì , atque capita ipsa in paragraphos disparari , quos auctor ipse in Prologi fine indicat fuisse distinctos.

Sed in priori editione , libello De profectu religiosorum , nomen S. Bonaventura præscripsi : verùm erravi , ovium more pergens non quo eundum erat , sed quo ibatur , secutus pluria exempla

*plaria, quorum quotquot videre
hactenus potui, praesertim Galli-
cana, unanimiter in S. Bonaven-
ram consentiant. porro quae scri-
psi rescribo. Nec est levitas à co-
gnito errore discedere, & inge-
nue facendum est. Aliud pu-
tavi, deceptus sum. Illius au-
ctorem non esse S. Bonaventuram,
sed F. Davidem ab Augusta,
item ex Ordine Minorum, opinor
equalem S. Bonaventura, cer-
tissimis rationibus docuit me vir
pius & eruditus Marcus Velse-
rus Augustanus, amicus meus:
nempe testimonio Jo. Trithemii,
& manuscriptis Germanicis
quàm plurimis codicibus nomen
F. Davidis praesertentibus: ut jure
auctori suo assertus in lucem pro-
dierit, hoc titulo, Formula in-
terioris hominis. Augusta, A.
M. D. XCVI. nisi fallor ejusdem
Marci Velseri opera, huic igitur
ali-*

Ad Lectorem.

alium, non dubiosum S. Bonaventura libellum sufficimus, eadem inscriptione: quia sic vocat Tribemius. Exemplar Argentinense supradictum, quo in recensu usi sumus, sic prescribit. De informatione spiritualis vitæ, ac virtute, & profectu religiosorum. Et quidem rectè: nam initium libri hoc, Si vis in spiritu proficere. Et deinceps sepe hortatur ad profectum, monens quæ ad profectum faciunt persequenda, fugienda quæ præpediunt. De capitum distinctione non concordant vetera exemplaria cū Venetis & Vaticanis, sequor ego antiquissimum Coloniense Anno M. CCC. LXXXVI. expressum, quod in viginti capita distinguit, vocans Viginti passus de virtutibus bonorum religiosorum. Venetum quod mihi secuti videntur Vaticani, paulo ali-

Ad Lectorem.

*aliter, in quibus etiam diversis
titulis. Tomo 2. Veneta editionis
habentur duo libri, De infor-
matione novitiorum, quos Va-
ticana vocat De instructione
novitiorum: utrobique hic no-
ster De profectu religiosorum
secundus est. Sed mihi visum e-
xemplaria veterrima sequi, Colo-
niense & Argentinense, quæ hunc
librum seorsim sejunctumque edi-
derunt. tum etiam quia emenda-
tiora. Ex Argentinensi, capitula
singulorum summaria adscripsi,
quæ in Coloniensi non erant.
Quàm pius hic liber sit, intelliget
cui non adspicere modo, sed in-
spicere vacabit.*

*Epistola viginti quinque me-
morialia complectens dilaudatur,
quasi quædam regula, & in-
stitutio omnium piè, & spiri-
tualiter in Christo vivere vo-
lentium. Sæpe editam observo
à piis*

Ad Lectorem.

à piis viris, spe fructuum ex le-
ctione provenientium. Itaque fa-
cta diligentiori collatione vario-
rum exemplarium, multisque
emendatis, correctiores prodeunt
hi libelli mole parvi, magni utili-
tate, summam doctrinam pieta-
tis continentes: & ad vitam bene
beatęque instituendam, omni Re-
ligioso, maxime Ordinis nostri,
cui potissimum dati dedicatęque
sunt, utiles & necessarii.

Unum, pie Lector, oro te:
labore nostro cum frueris, ut
hunc tuis precibus apud commu-
nem omnium Dominum compen-
sare digneris. Sed nunc addo
qua, velut disciplina nostra præ-
mordia, tyronibus proponi
solent.

Manus

Disciplinæ complures, quo facilius inducantur, habent suas Isagogas, velut prima artium rudimenta, quæ candidatis suis ad altiora viam commonstrant. In hunc modum noster Ordo Seraphicus, quinque verba (Religiosorum Manum appellant) ceu elementa quædam suis tyronibus ab initio tradit. Hæc cum ipsi tanquam digitos suos tenuerint, paratiores efficiunt ad sublimiora pietatis, & sapientiæ studia capeffenda. Quare operæpretium me facturum putavi, si ea in gratiam Novitiorum nostrorum ex sacris literis explicarem, & ad iuvandam memoriam brevibus rhythmis comprehenderem.



1. Ad quid venisti?

Non velle meum facere: Jo. 6. 31.
Sed passionem vincere. Col. 3. 5.
Sanctamque crucem tollere: Matt. 16.
Et in dies proficere. 24.
Psal. 83. 3.

2. Quid ad te?

Defectus vides? Quid ad te? Jo. 21. 18.
Qui istas, cura non cadere. 1. Cor.
Attende tibi, nosce te. 10. 11.
Mitamque Jesum sequere. Deut. 4. 9.
Jo. 21. 22.

3. Est mea culpa?

Si cupis esse amabilis;
Fatere culpam jugiter:
Peccator es. Humiliter
Dic, servus sum inutilis. 1. Jo. 1.
Luc. 17.
17.

4. Libenter.

Omne quodcumque facitis,
Fideliter ex animo,
Hominibus & Domino:
Non servientes oculis. Col. 3. 23.
Ephes. 6.
7.
Ephes. 6.

5. Deo gratias.

In omni quod obvenit,
Laudato semper Dominum: 1. Tess. 5.
Bonum malumve fuerit, 17.
Hunc solum specta terminum. Job 1. 21.
Psal. 71.
23.

1. PRIMUM monet, ut me-
 Exod. 13. minerimus illius diei, in qua
 3. egressi sumus de Ægypto, &
 alacriter ad terram promissam
 euntes, de transitu non
 faciamus reditum. Sed affe-
 ctibus, quasi Regibus Chana-
 næorum superatis, in virtu-
 tibus promoveamus: quod
 Religiosorum omnium spe-
 ctat vocatio.

2. SECUNDUM insinuat nobis,
 ut si quid humani in fratrum
 grege contingat, non move-
 amur. Nam in quemcunque
 angulum se quis abdiderit in
 hoc mundo, inveniet homi-
 nes, à quibus humana omnia
 aliena esse non possunt. Duo
 igitur nobis sunt observanda.
 Prius, nos ipsos ut penitus in-
 spiciamus alterum, ut Chri-
 Matt. 11. stum pietatis ducem adspici-
 29. amus, quem securè imitari
 possimus. TER-

3. TERTIUM præparat ad humilitatem, omnium virtutum matrem. Quotidie in multis offendimus omnes, sæpissimè cadimus, & tam inopes virtutum sumus, ut sufficientes non simus boni aliquid cogitare à nobis quasi ex nobis. Atque etiam bona si quæ videmur operari, ut plurimum coram Domino bona non sunt. Quod cum custodiosè consideramus, haud facilè extollemur, indignitatem propriam agnoscetes.

2. Cor 31.
3.

4. QUARTUM reddit nos Deo & hominibus longè gratissimos: quando si quod præcipitur faciendum, non tergiversando aut dissimulando, lubenti animo promptoque facimus: non quærentes quæ nostra sunt, sed commodum alio-

1. Cor.
10. 33.

aliorum: cogitationes oculum divinæ Majestatis nunquam dormire, sed intueri omnia, in cujus gloriam universa agenda, docente Apostolo, didicimus.

1. Cor.

10. 31.

5. QUINTUM deducit ad omnium actionum metam, Deum in quo tranquillè quiescimus. Ab eo ducimus originem, ad eum properamus omnes. Etenim ipse est Alpha, & Omega, principium, & finis, quem in omnibus velut unicum scopum collimare debemus. Faxit Dominus Jesus, ut hunc ipsum attingamus, & æterna præmia consequamur, Amen.

Apoc. 11.

F. A D R I A N U S

P A U L I

ARLEBECANUS

BENEVOLO LECTORI.

Accipe Minimis Magno Do-
ctore libellum,
Virtutis speculum, qui cupis
esse pius.

Panditur hinc sancti Profectus
semita plana.

Panditur excellens Religi-
onis iter.

Sordibus abstersis, videas in mar-
gine juncta.

Tam loca Scriptura, quàm
monumenta Patrum.

Immemores sensus affixus dirigit
Index.

Uttere. Qui modicum spreve-
rit, usque cadet.

B

IN-

INDEX CAPITUM
SPECULI DISCIPLINÆ,

*Pars prima de preparatoriis,
ad disciplinam tractat. Deinde
Singillatim de disciplina in omni-
bus apprehendenda.*

- Caput 1. De vetustatis depositione.
2. De constantia mentis, & cau-
tela contra tentationes diabo-
licas.
3. Quomodo necessaria sit ad di-
sciplinæ susceptionē humilitas.
4. De captivatione propriæ vo-
luntatis.
5. De præsumptione tam in re,
quàm in signo.
6. De irreverentia.
7. De disciplina in generali.
8. De disciplina in speciali.
9. De disciplina circa confessio-
nem privatam.
10. De disciplina circa confessio-
nem publicam.
11. De disciplina quoad positio-
nem boni.
12. De disciplina circa cordis in-
formationem, & primo de
oratione.

13. De

Index Capitulum.

13. De lectione.
14. De divino officio in generali.
15. De disciplina officii in choro.
16. De disciplina officii extra chororum.
17. De altaris ministerio curando.
18. De disciplina circa ea, quæ ad corpus sunt.
19. De disciplina in gestu.
20. De disciplina in modo loquendi.
21. De disciplina circa commestionem.
22. De disciplina in opere manuali.
23. De disciplina in incessu.
24. De disciplina in gestu membrorum.
25. De disciplina circa habitum servandum.
26. De disciplina in officinis inter fratres.
27. De modo conversandi in omni loco sæcularium.
28. De modo conversandi in itinere constitutis.
29. De modo conversandi in Ecclesiis sæcularium.
30. De disciplina in hospitio servanda.
31. De

Speculum Discipline.

31. De disciplina verborum inter sæculares.
32. De disciplina comedendi inter sæculares.

PARS SECUNDA.

Supradictorum est recollectio, salutaris monita noviter professis adponens, cum aliis, cum de puritate mentis studiosè servanda.

1. De ordinatione respectu Dei.
2. De ordinatione respectu sui.
3. De ordinatione circa proximū.
4. De rerum custodia.
5. De profectu, & defectu novitiorum, sive de differentia conversorum.
6. De noviter professis in ordine.

Proverb. 4. 13.

Tene disciplinam, ne dimittas eam: custodi illam, quia ipsa est vita tua.

D. Cæcilius Cyprianus.

*Disciplina custos spei, retinaculum fidei, dux itineris salutaris, fomes ac nutrimentum bonæ
indo-*

Speculi Disciplina.

*indolis , magistra virtutis , facit
in Christo manere semper , ac ju-
giter Deo vivere , & ad promissa
caelestia & divina præmia perve-
nire. Hanc & sectari salubre est ,
& aversari ac negligere fatale.*

*De disciplina , & habitu vir-
ginum.*

S. Bernardus.

*Disciplina non jam constrin- 1. Tim. 9.
git liberum, secundum illud, Ju-
stis non est lex posita : sed volun-
tarium regit , & dirigit in viam
pacis. Ser. 4. de Assumpt. B.*

Seneca.

*Pars virtutis disciplinâ con-
stat , pars exercitatione. Et di-
scas oportet , & quod didicisti
agendo confirmes. Epist. 95.*

B 3

SAN-

SANCTI BONAVENTURÆ

Ordinis Minorum.

S. R. E. CARDINALIS,
Episcopi Albanensis,
Seraphici Doctoris Eccle-
siæ, in Speculum disci-
plinæ ad Novitios.

PROLOGUS.

Disciplina
imprimis
apprehen-
denda.

To. 2. inst.
monast.
ad novit.
in prolo-
go.

I. **A**D honestatem tendentes,
imprimis necessarium ha-
bent, ut per exercitium discipli-
næ, virtutis titulum citius ap-
prehendere possint. Nam (ut ait
Hugo de S. Victore) usus disci-
plinæ ad virtutem animum
dirigit; virtus autem, ad be-
atitudinem perducit: ac per
hoc (inquit) exercitium di-
sciplinæ esse debet nostra in-
choatio, virtus, perfectio,
præmium virtutis, æterna
beati-

beatitudo. Verùm qui disciplinam in novæ conversationis initio negligit, ad eam postmodum difficile applicat; & formam quam primò quis recipit, vix deponit. Adolescens namque juxta viam suam etiam cùm senuerit, non recedet ab ea. Optima vivendi forma eligenda est, quam reddat asuetudo jucundam.

Prov. 22.
6.

2. Primus autem ad profectum gradus, defectus cognitio, magna-que omnino prudenti securitas, vivendi modum novisse congruum, pro varia rerum, & accidentium qualitate, nec minimum est contemnere minima, quæ non minimam moribus maculam, eo turpius neglectui habita ingerunt, quo vitari facilis cognita valuerunt. Proinde qui spiritu Dei aguntur, moralibus documentis intendunt; quæ tamen superbi & fatui contemnentes, nunc super-

Primus ad
virtutem
gradus, de-
fectus co-
gnitio.

Prov. 18.
1.

stitiones, nunc ceremonias vocant, aut certè calumniis fucatis impugnant. Nec enim stultus verba prudentiæ recipit: nisi ea dixeris, quæ versantur in corde ejus.

Speculum
hunc libro-
rum vocat.

3. *Hic ergo tractatulus per superiorum impositionem exactus, rudi quidem juxta scribentis ruditatem, & intenti exigentiam, stylo, ex diminutis quoque ac nudis, ob brevitatem, incompactisque interdum, sed congruis pro morum traditione sententiis editus, novis Christi discipulis, pro aliquali speculo inspiciendus proponitur, ut per pauca sibi proposita, occasionaliter fiant in pluribus cautiore. Da sapienti occasionem, ait Salomen, & addetur ei sapientia.*

Prov. 9.9.

Prudentia
se nonnun-
quam aliis

4. *Attendant tamen quedam hic accipienda fore communiter, & magis & minus, pro loco & tem-*

pore

pore observanda: licet non semper pro singulis conditionum modificatione replicetur. Prudens, ut rerum varietas exigit, ita se accommodat tempori, non se in aliquibus mutans, sed potius aptans: sicut manus quæ eadem est cum in palmam extenditur, & cum in pugillum constringitur. Nec moveat, si quæ pro junioribus impertinentia videantur. Provide junior in his sapere, quæ ipsum excedunt, instruitur: ut seniorum se proposito applicans, sit quantum congruit aptior ad agenda, cautior ad cavenda.

§. Prolixitatem, fortè tetricius si quis fuerit inspector, causabitur: sed necessariam in expertis dicendorum expressionem advertat; nec facile rudes, (pro quibus est opera) generalibus posse commatibus, id est brevibus & incompletis sententiis erudiri, aut con-

accommodat.

Senec. lib. de virtutibus. cap.

Prudentia Simile elegans.

Libri prolixitas utilitate compensatur.

cisis passim proficere paradoxis, unôque nihilominus noverit: titulo multa quandôque perstringi, quæ specialem requirerent explicanda tractatum.

Divisio libri.

6. Duas autem particulas, principalem videlicet debet, & incidentalem, huius operis series habet. Principalis dividitur in duas, in quarum prima de preparatoriis ad disciplinam, & aliquibus ejus effectibus incidenter, in secunda de ipsa plenius tractatur. Preparatoria sunt per modum principii, medii, & postremi, depositio vetustatis, stabilitas mentis adversus tentationes diaboli, & subjectionis humilitas. Primum preparationem inchoat; secundum continuat: tertium vero consummat. Servanda erit ubique majorum, & minorum paragraphorum distinctio, ad seriei, & ordinis evidentiam ampliore.

SAN-

BONAVENTURÆ

Ordinis Minorum,

S. R. E. CARDINALIS,

Episcopi Albanensis.

Seraphici Doctoris Eccle-
siæ, Speculi Disciplinæ ad
Novitios.

P A R S P R I M A.

*De preparatoriis ad disciplinam
De vetustatis depositione.*

C A P. I.

I. **D**Eponendus est, se-
cundum Apostolū,
*vetus homo, & induendus est no-
vus. quòd perfectè implent,*
qui transitoriis abdicatis, non
solùm peccata, verumetiam
occasiones fugiunt peccato-
rum; veterique fermento

Ephes. 4.

22.

Transito-
ria omnia
imprimis
abdicanda.

per puram confessionem plenius expurgato, in vitæ novitate perfecta, soli præeligunt Domino militare. In odore igitur unguentorum Christi, per compendiosam, & tutam sacræ religionis semitam currere cupientes, prius rerum temporalium fasciculos deprimentes abiiciant: ut ab omni tam possessione, quàm cura penitus expediti, Christum Dominum expeditè sequantur, & non sint eis tentationis occasio vel ruinæ. Quòd si ante religionis ingressum non fuerint expediti; post ingressum saltem expeditionem huiusmodi per alias personas, vel per litteras, juxta superioris arbitrium quanta possunt acceleratione procurent; non expectatis oportunitatibus,
aut

aut utilitatibus deceptoriiis ,
 quas frequenter diabolus sub
 specie pietatis suggerit. Sum-
 ma sit eis utilitas , utilitates
 hujus mundi contemnere
 propter Christum, juxta ver-
 bum S. Hieronymi, *Nemo re-
 nunciaturus seculo, bene potest
 vendere, quæ contempsit ut ven-
 deret. Si habes, inquit: in po-
 testate rem tuam, vende: si non
 habes, projice, totum Deo dedis
 qui seipsum obtulit.*

Epist. 10.
 3. ad Pau-
 lin. in fi-
 ne.

2. Post religionis ingressum
 continuò debent confessioni
 faciendæ vacare: & de omni-
 bus quæ in sæculo à pueritia
 commiserunt, ad memoriam,
 quantum poterunt, studiosa
 sollicitudine revocatis, gene-
 raliter confiteri. *Malorum nam-
 que confessio, initium est bono-
 rum.* Ordinis ergo status re-
 jicit res, atque reatus.

Confessio-
 ni generali
 vacandum
 novitio.

De constantia mentis, & cautela contra tentationes diabolicas.

C A P. II.

Exod. 14.

5.

Eccle. 2. 1.

Non fluctuandum
in bono
proposito.

I. **Q**Uoniam autem Pharaon, persequitur Israël fugientem; & contemptus surgit in scandala, nunc apertè, nunc occultè, sub specie boni periculosius tentans; faciant quod scriptum est: *Fili accedens ad servitutem Dei, sta in iustitia & timore: & præpara animam tuam ad tentationem.* Solent præcipuè vires tentationi præbere, fluctuatio mentis circa propositum ingressuræ, vel ingressæ religionis; tarda tepidæque repulsio, & dejectio spiritûs desolati. Eapropter imprimis in proposito sancto cor suum omnino stabiliant & confirment: ne velut arundo diversis ventorû flatibus agitati vacillent. *Optimum*

num est (inquit Apost.) gratiā stabilire cor. Et Prosper ait: Quemlibet hominem donec se, in eo quod elegerit, certa definitione confirmet, velut in quodam deliberationis incerta bivio constitutum; discerpit ipsa diversitas voluntatum. Virtus (inquit) hortatur & provocat, ut definitionis ambiguitate deposita, propositum spiritale suscipiat, perseveraturum se in suscepti labore propositi, non sua possibilitate, sed Domini miseratione confidat. Cogitet quanti & quanta potuerunt & possunt, quod se posse desperat. Unde illi potuerunt, inde se posse firmiter credat. Meminerit illud Apostoli: Fidelis Deus qui vocavit vos, qui etiam faciet. &, Qui sperant in Domino, metabunt fortitudine: current & non laborabunt; ambulant & non deficient.

Heb. 13. 9.

3. de vita
cont. 10.

1. Tess. 5.

2. 4.

Isa. 40. 31.

2. Ad

Tentatio-
num ini-
tiis absq;
mora resi-
stendum.

2. Ad hæc, tentationum, & cogitationum malarum viriliter principiis, & absque moræ dispendio est obstandum.

Quod si earum insultus spiritum inquietent; non solum familiaris confessor, verumetiam fratres alii seniores sunt in adjutorium advocandi: ut unius debilitas multorum adjutorio sustentetur. *Frater qui adjuvatur à fratre, quasi civitas firma.* Qui autem vulnus de- tegere, vel auxilium petere negligit, sua non immeritò negligentia perit.

Prov. 18.
19.

Tristitia
animum
dejiciens,
citò repel-
lenda.

3. Denique cùm diabolus, servi Dei spiritum per tristiti- am dejicere studeat, ipsam, si quando irrepserit, citiùs re- pellentes, Christo Domino, qui datorem hilarem diligit, in cordis lætitia famulentur: attendentes sollicitè, ne de sua

un-

unquam vocatione ingrati, aut tepidi regratiatores appareant coram Deo: ubi sol radiat gratia, nubilumurbationis abscedit. Solet in aqua turbida latere piscaturus animam coluber tortuosus. Maximum inhabitantis gratia signum, spiritualis latitia. Porro qui vocantis gratiam non agnoscit, indignum se vocationis fructu constituit. Beneficiis ingratus exhibitis, ineptus efficitur exhibendis.

4. Valet quòque interdum conversis, pro anima salute, mutatio loci. Plerùmque enim dum mutatur locus, mutatur & mentis affectus. Valet pro mentis tentationibus impulsæ præsidio; valet pro morum citius ac perfectius assequendo perculio, extra cognationem & patriam, vel ad tempus secedere.

5. Ve-

Juvat aliquando mutatio loci.

Id. lib. 2. de summo bono §. 10 sen. 7.

Sæpè , &
ferventer
orandum.

1. Cor. 10.
23.

5. Verùm , quia per se nullo modo sufficerent , ad machinamenta diaboli repellenda ad Christum , propter quem omnia contempserunt , qui est tentatorum refugium , & debilium fortitudo , qui se fideliter invocantibus *facit cum tentatione proventum* , ut valeant sustinere , crebris supplicationibus , & devotis recurrant : ut qui eos dignatus est de fornace Babylonis eripere , bonum in eis perficiat quod incepit. *Frequens & fervens oratio , dissipat omne malum. Ollæ ferventi muscæ non insident.*

Quomodo necessaria sit ad disciplinam susceptionem humilitas.

C A P. III.

to. 2. instit
mon. ad
novi. c. 7.

I. **D** Enique , quoniam (ut ait Hugo) *Sicut cera , nisi prius emollita fuerit , formam*

non

*non recipit: sic & homo quidem ad
formam virtutum non flectitur,
nisi ab omni elationis & contradi-
ctionis rigore, per humilitatem
humilietur: necesse habent
qui disciplinæ cupiunt mori-
bus informari, ut humilitatis
radicem in corde figere stu-
deant: & tumorem propriæ
voluntatis, præsumptionis &
irreverentiæ vitia, quæ à su-
perbia procedere solent, tam
in re, quàm in signo vigilan-
tius caveant: ut humilitas
ancillæ more, locum præpa-
ret disciplinæ.*

Humilitas
locū parat
disciplinæ

*De captivatione voluntatis
propriæ.*

C A P. IV.

I. **V**oluntatem itaque pro-
priam ingenti curent
studio captivare. Quid enim
prodest sub unius ordinatio-
ne viventibus: quod facultates
suas

suas abjiciunt, si proprias voluntates non relinquunt: cum sit præstantius voluntatibus renunciare quàm rebus? Tota religionis

In voluntatis propriæ abdicatione tota religionis perfectio.

perfectio in voluntatis propriæ abdicatione consistit: quare potissimum perfectionis, & disciplinæ industrius appetitor, voluntatibus propriis edomandis, & præsidentium nutui subjugandis invigilat.

In mandatis obedientiæ necessitas.

2. Profectò in duobus erit subiectæ probatio voluntatis, si videlicet in sibi injunctis devotè obediat; & in agendis suis semper habere auctoritatem obedientiæ non omittat. Primi, hoc est: obedientiæ in injunctis, patet necessitas, patet & meriti magnitudo. *Nam quidquid vice Dei precipit homo, quod non sit tamen certum displicere Deo: hoc omnino accipiendum est, quasi precipiat Deus.*

3. Ad

3. Ad meritum etiam melior Meritum
est obedientia quàm victimæ, in obedi-
sanctæque obedientiæ holoca- endo.
usto, nihil Deo gratiùs ex-
hibetur. Nemo ad perfectio-
nis semitam currendam ma-
gis expeditus, quàm verus
obediens. Quamobrem obe-
dientiæ filii, se totos ad obe-
diendum exponant; móxque
ut Prælati vocem audierint,
quasi divinitus imperetur,
moram pati nesciant, sed re-
lictis omnibus ad injuncta
quæque fideliter exequenda,
prompta devotione consur-
gant: ut vicino obedientiæ
pede, velut unô momentô,
jubentis vocem, facti exhibi-
tione sequantur. *Perfecta obe-*
dientia sua imperfecta relinquit.
Quinimò nec bonus obedi-
ens verbum expectat, ubi de
superioris sibi constiterit vo-
luntate.

Optimus
obedien-
tiæ gra-
dus.

S. Bened.
Reg. cap.
68.

4. *Illum autem optimum dixerim obedientiæ gradum, cum eo animo opus injunctum recipitur, quo & præcipitur: cum ex voluntate jubentis, pendet intentio exequentis. Nunquam de majorum sententia judicent, quorum officii est obedire, & implere quæ jussa sunt. Deinde si ad profectum volunt obedientiæ pervenire; constanti secum deliberatione proponant, devotè semper ad omnia obedire. Si quid igitur grave vel impossibile fortè injungitur: suscipiant quidem cum omni mansuetudine jubentis imperium. Quod si omnino suarum virium pondus excedat; impossibilitatis suæ causas, ei qui præest patienter & oportunè insinuent, non superbiendo vel contradicendo, vel aliàs levi murmure resistendo, si adhuc superior in sua manserit sententia: ita sibi noverint expedire,*

dire, & ex charitate de adiutorio Dei confisi, obediant. Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, Phil. 2. 8. qui licet ad Patrem pro calicis translatione clamaverit, continuo tamen adjunxit: *Verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat.* Non solum majoribus, sed sibi etiam invicem obedientiam certatim impendant. Incumbit enim Christi discipulo, ut omni petenti se tribuat; & exemplo Apostoli, voluntarios se omnium servos constituent; sintque, ut scriptum est: *subjecti invicem in timore Christi.*

Luc. 22. 8.

Luc. 6. 30.

1. Cor. 9. 19.

Ephes. 5. 21.

Obedientia in agendis, auctoritas superiorum accedat.

5. Secundi necessitas, hoc est, obedientia in agendis, ne quid videlicet sine obedientia praesumatur, quia simplicioribus fortè aliquibus minus patet, aliquanta videtur profectu-

Serm. 71.
in fine.
Non
voluntas
propria.

cutione tangenda. Habenda est planè in agendis obedientiæ sanctæ auctoritas ; sine qua nec etiam ipsa bona, bona sunt : voluntas siquidem propria, boni virtutem infirmat. Sanctus Bernardus super cantica ait : *Grande malum propria voluntas, qua fit, inquit, ut bona tua bona non sint. Etenim si in die jejunii mei, inveniat voluntas mea ; non tale jejunium elegit Dominus ; nec sapit illi jejunium meum, quod non obedientiam, sed vitium voluntatis propria sapit. Et subdit ; Ego autem non solum de jejunio, sed de silentio, de vigiliis, de oratione, de lectione, de opere manuum ; postremo de omni observantia monachi, ubi invenitur voluntas sua in eo, & non obedientia magistri sui, id ipsum sentio, minimè prorsus observantias illas etsi bonas in se,*

inter virtutes censuerim deputandas.

6. Itaque novi Christi discipuli, semetipsos penitus abnegantes, in agendis suis id est, in operationibus, locutionibus, & rerum quarumlibet usu, non propriam voluntatem, sed superiorum in omnibus dispositionem sequantur. Pro quibus tamen sit specialis eorum licentia, vel assensus habendus, considerari oportet. Et primò, circa operationes videndum, quòd earum quædam communes, seu conventuales, quædam speciales, seu personales esse noscuntur. Specialium etiam quædam ad proximum, quædam ad personam pertinent operantis. Pro conventualibus, quæ commune simul attingunt collegium, ex-

C

quen-

In operibus
conventualibus
communibus
non est opus
speciali
obedientia.

quendi non est licentia requirenda : cùm ad hujusmodi sit eatenus superiorum licentia, imò impositio generalis, ut ea (quæ sive in choro, sive in refectorio, sive alibi, modò prædictò, ad vitæ conventualis consuetudinem pertinent) nullus conventualis auctoritate propria, præter evidentem necessitatem licitè prætermittat. Inde est, quòd ab officio chori, ab aliqua videlicet hora Canonica, vel à communi conventûs refectione, aut à conventualibus aliis, quemquam absque licentia emanere, vel assistentem recedere, his necdum in collegio consummatis, non licet.

Sicut nec in specialibus ad proximū communia non

7. Pro specialibus ad proximū alterius fratris necessitatem spectantibus, nullum communis seu conventualis vitæ,

vitæ, consuetudini, aut executioni specialiter injunctorum impedimentum præstantibus, nequaquam ad superiores, sicut nec pro communibus, pro licentia dixerim recurrendum : cùm secundùm Apostolum : *Alter alterius onera portare ; & per charitatem spiritûs servire invicem debeamus.* Verumtamen, tempore quo conventualia, vel alia injuncta fieri debent, non sunt præter licentiam specialia seu gratuita hujusmodi facienda. Illa quoque, quæ ad quotidiana communium officiorum obsequia, vel ad proximi necessitatem non pertinent corporalem ; quale est scribere in quaterno, & alia hujusmodi similia, maximè si occupationem prolixiorē inducunt, agenda sunt de superiorum assensu. C 2 8.

impedien-
tibus.

Gal. 6. 2.

Gal. 5. 13.

Specialia
personalia
sine licen-
tia non fa-
cienda.

2. Med.
reg. c. 33.
Ibid. c. 49.

8. Pro specialibus ad perso-
nam operantis spectantibus,
sive ad carnis mortificatio-
nem pertineant; ut sunt vigi-
liæ nimis longæ, vel abstin-
tiæ singulares; sive ad exer-
citium spectent operis manu-
alis per se, vel per alium faci-
endi; licentia quærat, sine
qua Religiosus suas singulari-
tates facere non debet: quip-
pe: *cui nec corpus suum habere
licet in propria potestate. Et quod
sine permissione patris spiritualis
fit, presumptioni deputabitur, &
vana gloria, non mercedi. Nec
potest sibi operari pro voluto,
sive pro scribendo, sive alia fa-
ciendo, sive in rebus suo usus
deputatis, ut sunt libri, vestes,
lecti, & alia hujusmodi, aliter
immutando. Incongruè quo-
que pro uno, res pluribus ser-
vitura mutatur. Fit res fre-
quen-*

quenter ex mutatione deterior: & quod mihi studiosè co-
apto, aliis discoapto. Hæc de
operibus. Nec tamen nega-
verim, ad minima seu exilia
quædam, & vix reputanda
alicujus momenti, solam suffi-
cere conniventiam Prælatorum.

9. Circa locutionem hoc te-
neant, ut coram superiore,
maximè in Capitulo, sine ejus
assensu præhabito non loquan-
tur: aliàs de necessariis & ho-
nestis, loco & tempore debi-
tis, loqui prout eis ordina-
tum fuerit, poterunt inter
fratres. Locutio verò cum
extraneis, sive sæculares, li-
cèt fratribus obsequentes, si-
ve religiosi quilibet fuerint,
fratribus novitiis est probati-
onis tempore penitus inter-
dicta, sine fratre professio, qui
omnia loquentis verba, & re-

In locuti-
one qui
modus.

spondentis audiat, sine licentia speciali, sine qua nec ad portam, nec ad extraneos ipsis indulgetur accessus. Personis tamen hujusmodi si occurrerint, poterunt inclinare: vel si locus, aut tempus loquendi fuerit, & non poterint subterfugere, bono modo eos breviter salutare. Si de loquendo secum requiratur ab eis, respondere humiliter debent, se loquendi aut morandi licentiam non habere. Nulla prorsus alia eorum audiant verba, nec cum eis aliquatenus sedeant, vel ulterius commorentur: sed si locutionem necessitas exigit, vel honestas, dicant ad eos, obtenta si poterunt licentia, reversuros, valéque recedendo potius faciant quam morando. De licentia tamen hujusmodi,

modi, Prælato est cautiùs providendum, vel ab ipso tantùm vel ab eorum instructore (qui est eis ab ipso religionis ingressu specialiter assignandus) semper cùm præsens in domo fuerit, requiratur: ne à diversis, non absque vitandæ confusionis periculo, minùs providè concedatur.

10. Circa receptionem rerum, distributionem & usum, quoniam à superiorum auctoritate dependent, duo præcipuè subditis attendenda videntur. Primum, ut qui dat aliquid, illud ex officio possit dare, secundum, ut det quidem, non secundùm propriam voluntatem, sed prout sibi à superiore fuerit constitutum. Nec superfluè dixerim ad officium attendendum: qui enim non habet officium

Item in usu rerum,

administrationis , nihil aliis debet communicare , vel in fraudem horum dimittere potest. Rursus ipsorum officialium officia sunt distincta. Aliis namque necessariorum rerum procuratio , non tamen procuratarum est distributio commissa : ab illis autem non est absque licentia recipiendum aliquid speciale. Aliis autem , juxta diversa rerum officia , communis distributio rerum committitur. Ab his communia ipsa (si ordinariè , quando scilicet & ubi , vel quomodo , juxta sui limitationem officii distribuere debent , distribuunt) licitè recipi possunt ; qui verò extraordinariè postulat , ad licentiam superioris recurrat. Præter communia supradicta , quicunque rem aliquam occultè , sine su-

ne superiorum assensu recipit
habet vel utitur, à religionis
delirat licentia, & quidquid
habet, malè habet. Porro
cùm illud proprium esse dica-
tur, de quo disponere licet ju-
xta propriam voluntatem om-
ni assensu aliò circumscri-
ptò, non pauper sed dominus
reputandus videtur, qui rem
quamcùnque aliis distribuendo
ut libet, sine superiorum
auctoritate dispensat. Res sunt
quidem communes, sed usus
dispositio pertinet ad Præla-
tos: ut per eorum curam sin-
gulis, juxta modum & regu-
lam sibi à sanctis Apostolis con-
stitutam, *prout unicuique opus*
fuerit, dividantur. Usurpatus
autem sine licentia rerum u-
sus, culpabiliter temerèque
præsumitur, & prorsus illicitè
vindicatur.

Proprium
quid,

Actor. 3.
45.

Non recipiendum
clam superiore.

Reg. 26.

11. Statutum quoque religionis mancipationis evadit, qui in usu proprio rem aliquam, sive à parentibus, sive à quibusdam aliis recipit; aut quod majoris est culpæ, recepta occultans, superiorum indicio non exponit. *Qui rem sibi collatam celaverit, sanctus Augustinus eum furti censet in judicio condemnandum.* Nulla enim res, quam superior non dederit aut permiserit, est licita proprium abdicanti. Sunt qui oblata sibi, sed Prælato mox deferenda recipere licitum existimant: sed regulari privato, receptionem occultam non dixerim esse tutam. In commodandis pro cohabitantium indigentia rebus, non est lex posita charitati. Possum rem fratri petenti exponere concedendam,

non

non tamen impendere vendicandam.

12. Proinde fratres novitii, nullatenus sine licentia, nec à se invicem, neque à fratre, neque à quocunque homine rem aliquam, sive tabulas, sive acum, sive aliquid quodlibet accipere, aut dare attentent aliqua ratione. Sic nec literas ad se missas recipiant, aut aliquo casu receptas aperiant, quæ à portitore, vel eo qui receperit eas, prius debent ad superiorem, vel si superior ordinaverit, ad eorum instructorem deferre. Sic nec rem alterius fratris usui deputatam, præter ipsius conscientiam occupare licebit. Genus est furti, & plerumqueurbationis occasio, rem fratris usui deditam, eo, si adsit, inscio detinere. Po-

Ne minimum dent accipiant novitii sine licentia

test fidelis servus & prudens
 nonnulla pro loco & tempore
 facere, de tacito vel proba-
 biliter præsumpto superio-
 rum assensu, ad ipsum deni-
 que finaliter, acta quæque
 per ausum hujusmodi relatu-
 rus. De ceterò, quidquid
 religiosus boni facit aut dicit,
 quòd suo non noverit displi-
 cere Prælato, à veræ obedien-
 tiæ merito non fraudatur. Fe-
 lix hæc servitus, imò glorio-
 sa libertas, quâ quis sponte
 in regiam venditus servitu-
 tem, Deum & ejus vicarios,
 potius quàm seipsum, super
 se regnare constituens, suæ
 prorsus renunciat voluntati.

*De præsumptione tam in re
 quàm in signo.*

C A P. V.

Interior
 præsum-

I. **P** Ræsumptionem interi-
 orem & exteriorem
 sum-

summopere fugiant. Interior- ptio vitæ-
 rem; ut sensum suum sensui da.
 non præferant aliorum; nec
 de bonis à Deo sibi collatis
 inaniter extollantur: imò in
 tantum ceteris se inferiores &
 viliores ex intimo credant af-
 fectu, ut nec se aliquid etiam
 esse existiment. Nempe, se- Gal. 6. 1.
 cundum Apostolum *qui se ex-
 istimat aliquid esse, cum nihil sit,
 ipse se seducit.* Neminem sper-
 nant, neminem judicent,
 cum frequenter humanum
 fallatur iudicium, & beato
 Augustino teste: *sæpe species fa-* Confes. li.
cti se aliter habet, aliter animus 3. 9.
facientis; piè de omnibus quæ
 occurrerint sentiant, licèt rei
 non intelligant rationem. O-
 mnia perversæ possunt per-
 vertere mentes.

2. Exterioris præsumptionis Et exteri-
 & superbiæ notam, in omni or.

In usurpatione officii alieni.

actione sua, gestu & verbo, summo studio fugiant, quæ humilitatis sunt, in omnibus amplexantes. Prætextu actionis, præsumptionem in officiis & in locis evitent. In officiis Prælationis vel Ordinis, aut in aliis, quæ aliquam videntur superioritatem habere, nihil sibi usurpent. *Liber à culpa non est, qui alienum usurpat officium.* Præsentē superiore, vel alio fratre majore quàm ipsi fuerint, ordine constituto, ad incipiendum extraordinariè officium, ad benedicendum cibum vel potum, ad dandum fratribus aquam benedictam; vel ad alia hujusmodi, se nullatenus ingerant. Ad divinum quòque officium, nequaquam post seniores vel alios majoris ordinis gradu promotos, proprio

prio legant injectu: quoniam quidem nullus omnino, in minori ordine constitutus, post alium majoris ordinis permittendus est legere, nisi necessitate cogente, vel legentium ordine permutato, ut in aliquibus festis fieri solet, præterquam in homilia quantum ad primam lectionem, quam ratione Evangelii, Diaconus legere solet. Lectiones autem quæ de homilia supersunt, non sunt ab aliis facile, quàm à sacerdotibus præsumendæ. In choro, pro dissonantia fortè cantantium, vel ob aliam hujusmodi causam, manum ad formam percutere; in mensa ictu cultelli, vel quomodolibet aliter signum cum sono facere, ab eis tantummodo fiat, quorum super defectibus chori
vel

vel mensæ intendere spectat :
nec hujusmodi faciliè debent
ab aliis usurpari. Multa enim
sunt superioribus licita, quæ
reprehensibiliter ab aliis præ-
sumuntur.

Luc. 14. 8.
In loci di-
gnioris oc-
cupatione.

3. Ad hæc, quia novissimum
eligi locum, magister ipse hu-
militatis hortatur, locis sem-
per novissimis novitii gaud-
ant. Et nunquam in choro,
vel mensa, seu alibi, ad prima
se ingerant loca : sed ea poti-
ùs adeò cautè ac sedula si va-
luerint provisione declinent,
ut vix ab aliis perpendatur.
Aliàs omnino caveant, ne
congregationis ordinem tur-
bent, & fiant inter alios
pro tumultûs occasione,
notabiles. Cavendum proin-
de, ne, dum nimis vitatur
præsumptio, inordinationis
accedat confusio. Vitanda est
ubi-

ubique disconvenientiæ nota, maximè in congregatione. Locus verò superior, ad quem necessitas vel superiorum trahit inductio, præsumptionis vitium non inducit. Porro, *molesta est humilitas, quæ contentioni deservit.* Si quando juxta superiorem, vel alios seniores necessariò sederint, non se nimis applicent juxta eos. Juniori siquidem aliquam à seniore distantiam, reverentiæ ritus indicit. Antiquior autem frater in ordine, vel alius in officio præeminens, licet ætate sit junior, senior appellatur. *Ætas senectutis vita immaculata.*

Molesta
humilitas
contenti-
oni deser-
viens.

4. Præsumptionem in gestu, elatum caput, sublimiores oculi, facies vultuosa declarant.

Sap. 4. 9.
Et gestib⁹.

Nam, ut ait Prosper: *Erecta* 3. de vita
cer-

- Contemp. 8. *cervix & truces oculi, & sermo*
terribilis, nudam superbiam cla-
mant. Sed quantum per mem-
brorum ministerium potest
deprehendi, prima superbiæ
- Job. 22. 29. *ostensio in oculis esse solet. Qui*
inclinaverit oculos suos, ipse sal-
vabitur; Secundum namque
- Matt. 6. 28. *Evangelium: Si oculus tuus fu-*
erit simplex, totum corpus lucidum
erit, econtrà, si nequam, totum
tenebrosum. Præsumptio etiam
gestus, in signis & nutibus fre-
quenter agnoscitur, ut exem-
pli gratia. Si quis in choro, vel
alibi, pro fratrum defectibus,
satyricè nubilum vultuosita-
tis assumat; vel levi cachin-
no, id est: risu, vel motu ca-
pitis, oculorum circumlustra-
tione, narium contractione,
labiorum compressione, - vel
aliò quovis modò, defectum
fratris tacitè arguat, vel sub-
san-

fannet, si errante in choro, vel in mensa lectore, submusitet, aut circumspiciat, quasi eum defectus legentis non lateat, quod frequenter solent facere etiam minùs docti.

5. In locutione etiam notatur præsumptio, si quod dicitur non pertinet ad dicentem, aut dicendi modus aliquem superbiæ typum prætendat, aut pro loco, tempore, & personis fuerit à locutione cessandum. Propter primum, humilis frater de alienis factis inquirendis, se nullatenus intromittat, alios fratres docere, regere, arguere, vel eis aliquid imponere non præsumat: quia hoc esset seniorum vel superiorum officium usurpare. *Superbus autem* (ut ait S. Bernardus) *prima die qua ingreditur habitare,*
in-

In locutione.

De vita
solitaria
ad fratres

de monte
Dei, paulò
ante me-
dium.

incipit leges dare. Potest tamen frater, si super aliquo cum instantia requiratur, petentibus super interrogata humiliter respondere, vel insinuare, quod sentit: ita tamen ut contra resistentes dicta sua pertinaciter nulla ratione defendat. Qui etiam alii, superioris mandatum insinuat super aliquo faciendo, mandati auctoritatem cum humilitate proponat, ne quod denunciatur ipse impingere videatur. Si proprium cogatur recommendare officium, nequaquam imperium imponentis usurpet, sed id suppleri à sociis, obsecratione humili obtineat. Præsumptionem ergo evitat prudens humilitas. Præsumit tamen interdum humiliter, viscerosa & provida charitas.

6. In

6. In modo loquendi, vitium In modo loquendi.
 præsumptionis innuitur, si il-
 lud quod dicitur, jactanter,
 impetuosè, clamorosè, con-
 tentiosè, despectivè, vel ni-
 mis rigidè proponatur. Sva-
 viter enim & humiliter est lo-
 quendum. Rursus qui tem-
 pore vel loco silentii, aut in
 superiorum, seniorum, aut
 conventûs præsentia, non
 comprimit linguam suam,
 præsumptuosus, & intempe-
 rans meritò judicatur. *Loqui* Eccli. 31.
in medio magnatorum non præsu-
mas ait Sapiens. Et iterum; *In* 13.
medio seniorum non adjicias loqui. Ibid. 11.3.
 Hoc præcipuè intemperantiæ
 & præsumptionis est nota, si
 novus frater in ordine, vel ju-
 nior quispiam seniore præ-
 sente, sine ipsius nutu maxi-
 mè coram extraneis, loqui,
 aut respondere præsumit, ni-
 si

3. de vita
contemp.

19.

In convē-
tu nemini
loquen-
dum est.

Præsum-
ptuosi in-
dicia.
Tract. de
gradi. hu-
militatis
in septimo
gradu su-
perbiæ.

si ex officio, vel commisso ha-
beat prius loqui. *Temperan-
tia est*, ait Prosper, *quod præ-
stamus loquenti seniori silentium,
quod ipsius ad loquendum præsto-
lamur imperium.* In præsentia
verò conventûs, nullum con-
venit loqui sine requisito su-
terioris assensu, nisi tantum
se accusando, vel ad interro-
gata superiori, vel corrigenti
ad mensam breviter, & hu-
militer respondendo.

7. Et ut breviter voce S. Ber-
nardi præsumptuosum agno-
scas. *Prius in conventu residet,
in consiliis prius respondet, non
vocatus accedit; non missus se in-
tromittit. Reordinat ordinata,
reficit facta.* Vilem se si non e-
mineat, æstimans, & humi-
lem esse inter alios erubescens.
In locis & cæteris, quæ ho-
norem redolent, se quibus-
libet

libet aliis parificare contendit, audax ipse ad quælibet fit frontuosus & impudens; quod est maximum vitium in neophyto & juvene. Religionis confusio, juvenis presumptuosus & effrons. Reprehensibilis maximè in juvene præsumptio, quem magis humilitas stabilis, verecundia ornat, venustat simplicitas, timor insignit, & aptum efficit disciplinæ, cujus initium est. *Qui sine timore est, non poterit justificari.* Eccle. 2. 28.

De Irreverentia.

C A P. VI.

I. Irreverentiæ denique vitium, est humili Dei servo vitandum, cum scriptum sit: *Cui honorem, honorem; & Honore invicem prævenientes.* Rom. 13. Rom. 22. 10. Attenditur irreverentia respectu personarum, loci sacri, & tem-

Prælati
& seniori-
bus defe-
rendum.

1. Pet. 2.
17.

temporis, officii divini, & re-
rum eidem officio specialiter
ordinatarum. De reverentia
Prælati, aut aliis fratribus,
ætatis aut prioritatis, aut di-
uturnitatis in ordine gratia,
vel sacri ordinis, vel pro vitæ
merito exhibenda, sanctorum
dicta Patrum, & vera humi-
litas, quæ non solum Prælati
& senioribus, verumetiam
æqualibus & inferioribus, se
spontanea subjicit voluntate,
plenius docent, & ejus op-
positum detestantur. Non se-
nioribus tantum, imò & o-
mnibus honorem Petrus A-
postolus sentiebat exhiben-
dum. Deferre humiliter sociis
honorem, charitatis est frater-
næ fomentum, conscientie
bonæ illustrisque animi evi-
dens argumentum. *Vix nisi
socio deferas, cum ipso proficies.*
Est

Est præcipuè conventui, & superioribus deferendum. Conventus quidem venerabilis, imò *terribilis*, ut *castrorum acies Christi ordinata*. De superiore Sapiens ait: *In medio fratrum, rector eorum in honore*. Istis quantò major est reverentia exhibenda, tantò etiam majoris offensæ arguitur irreverentia circa ipsos.

2. Sanè committendo, & ommittendo, irreverentiæ ad ipsos nota contrahitur. Committendo, si coram eis inordinatum quippiam deliberatè attentetur. Unde non decet coram conventu, in clauetro, vel alibi residente, sine debita maturitate & honestate, quantùm ad membrorum & habitûs dispositionem transire, vel eidem transeunti occurrere, si ab eo valeat com-

D

modè

Cant. 6. 9.

Eccli. 10.

34.

Irreverentia quæ fit
committendo in
conventu.

modè declinare ; aut tumultum facere coram eo. Magnus utiq; reverentiæ cultus conventuali congregationi debetur : quem qui mullitationibus seu cachinnis , aliave clamoris vel dissolutionis lasciviâ solvere non veretur , aut atrita fronte superbus , qui arctari silentiô dedignatur ; aut honestatis & religionis ignarus , liquidò comprobatur.

Irreverentia in superiorem.

3. Quod autem superiore præsentè agitur minùs religiosè vel dicitur , quid eo turpiùs ? Propter hoc qui mala in eius præsentia cõmittere non veretur , ipsum irrevereri & inhonorare convincitur : magis autem si eum scienter per alicujus insolentiam facti , vel importunitatem verbi temerario ausu molestat. Imò de necessariis , docet beatus Benedicti-

nedictus, quòd si qua requirenda sunt à majore, cum omni subjectione, & humilitate reverentia requirantur. Cum ipso autem Prælato contendere nefas est, & execranda in subdito irreverentiæ turpitudine.

Reg. 5. 6.

4. Denique tam circa prælatos, quàm circa alios seniores cavendum, ne in attrectatione, locutione, officiorum recommendatione, ac similibus, aliquid ad eos signum vilificationis appareat. Nunquam junior frater ad senioris fratris caput, aures, vel faciem, quasi applaudendo, vel ob aliam quamlibet causam nisi necessariam, manum apponat, vel aliter cum eo, factò vel verbò, minùs reverenter jocetur. Quando seniores sibi præsentibus alloquitur, & si fortè aliquando eorum nomen propri-

Irreverentia in seniores.

1. Reg. 20.
 2.
 4. Reg. 5.
 13.

prium, ipsis quidem ex reverentia suppressendum, necessario nominat, semper tamen cognomen subiceat: nisi propter astantes æquivocum specificare cogatur. Seniorum auribus nomen proprium vel cognomen, nisi ex causa junior irreverenter inculcat. Verum, licet in utilitatis notam nomen proprium exprimi; ex amore vel reverentia suppressi scriptura inveniunt: sine vitio tamen palam senioribus ipsis exprimitur, quando irreverentiæ notam, mos, modus, & congruentia redimunt. Sæpè quod erat incongruum, necessitas, gratia, vel consuetudo convertit. Sapit autem vitium, si ad te verbo vel nutibus superiorem accersis, ad quem est tibi facilis aut

aut liber accessus: honestiùs enim ad eum, cui reverentiam debes tu accedis, quàm ipsum ad te accedere facis. *Nullus etiam frater est puro nomine appellandus: sed proprio nomini apponendum est semper religiosæ prænominationis insignie.* Sed nec solo cognomine vel nomine patriæ, puta Lombardus vel Gallicus, frater est aliquis nuncupandus.

§. Humilia & laboriosa officia recommendari cœqualibus & junioribus, maximè convenit. Quod autem suum quisque officium, suo dumtaxat compari, ut Acolytus Acolyto, Subdiaconus Subdiacono, & sic de aliis, recommendet, in officio specialiter divino locum habet: ubi personarum non quidem acceptio vitiosa, sed ordinata

Frater suo solo nomine non est appellandus, ut S. Bene. reg. c. 6. 3.

Officia æqualibus commendanda.

ta discretio, juxta cujuslibet
statum, & ordinem est habenda;
ne Ordinum sancita patrum
auctoritate distinctio
confundatur. Propter hoc,
etsi cantoris officium ad fratres
novitios nullò modò pertineat:
si tamen ad hoc per
superiorem cogantur, cautè
provideant quòd lectiones,
responsorias, & antiphonas
distribuant ordinatè, ordinum
gradibus observatis, primas
antiphonas majoribus, Præ-
lato, vel Hebdomadario, vel
Seniori alicui Sacerdoti: vel
quando mos habet minoribus
in vespers, nocturno, & la-
udibus, offerentes; deinde
post unum vel duos si oportu-
erit fratres gradus eiusdem ad
alios ordinatè secundum gra-
dus ordinum processuri. Nec
facilè diversorum in ordini-
bus

bus graduum fratres combinent, aut minora officia in majori ordine constitutis imponant. Priùs quoque ordinatos aliis præferendos jura decernunt; nunquam ordinum confusionem in choro religionem putent: cum id magis abusionem, irreverentiæque obnoxium esse constet. *Omnia, inquit Apostolus, honestè, & ordinatè fiant in vobis.* Et in Paralipomenon de ministris Domini dicitur, quòd *stabant secundum ordinem suum in ministerio.* Si quis sedilium chori dumtaxat ordinem, sine alio personarum delectu, in hujusmodi æstimat observandum: penset si à carpentariis constructus lignorum ordo in sedilibus, sit ordini præferendus Ecclesiastico. In personis servandum in

1. Cor. 14.
40.

ecclesia Ecclesiæ ordinem decrevit auctoritas, æquitas, & honestas.

Irreverentia nota in omit-
tendo.

6. Omittendo notam irreverentiæ quis incurrit quando senioribus, & maximè Prælati, honorem vel obsequium debitum; aut in obsequio ipso, negligit reverentiam exhibere. Aliqua de hoc potius expressione patebunt. Honori quis detrahit, si eis humiliter non assurgit, vel eis astantibus ipse sedet. Si deficientibus in choro, vel alibi sedibus, locum eis non offert, si eis in choro, in mensa, in sedendo, eundo & hujusmodi, si commodè potest non cedit. Obsequio detrahit, si hæc eorum personis, quando palam egent, non exhibet; si eis in aliquo humili vel laborioso officio, in sui præsentia occupatis,

patis se ad id faciendum vel
 coadjuvandum non exhibet,
 si quod ad se ex officio perti-
 net, eis faciendum dimittit.
 Expedit itaque, ut juniores
 fratres, senioribus fratribus
 humiliter deferentes, eos, in
 his quæ purè sunt oneris, non
 honoris agenda, siue ad offi-
 cium divinum pertineant, si-
 ve ad alia humilitatis officia
 studeant prævenire. Ad pro-
 videndum de lumine ac libris
 in choro & extra, ad offici-
 um beatæ Virginis, quantum
 ad invitatorium & lectiones,
 cum planè dicuntur; offici-
 um quoque mortuorum,
 quantum ad primas lectiones
 nec non ad horarum versicu-
 los, ubi ad hæc dicenda præ-
 sens non fuerit specialiter ali-
 quis assignatus; ad offeren-
 dum aquam pro manibus ab-
 lue-

Humilia
 officia ju-
 niores se-
 nioribus
 non per-
 mittant.

luendis, ad levandum men-
sas finitis gratiis, & ad mini-
strandum celebrantibus, &
altari, quoties necessarium
fuerit ex officio suo, sive in
minoribus, sive in sacris fue-
rint ordinibus constituti, soli-
citi sint & prompti: nec ista
aut similia senioribus facien-
da derelinquant. Erubescat
Diaconus, vel Subdiaconus
vacans, & obtendens officii-
um, quod aptè potest dimit-
tere vel differre; Sacerdote
ad Missam vice Diaconi, vel
Diacono pro Subdiacono,
ministrante. Nec magnum
est, si hebdomadas casu con-
tinuet; graviora passim con-
tinuantur officia. Debetur
cuiilibet ordini gradus suus:
nec de gradationibus est agen-
dum, nisi fortè aliud congrua
interdum causa deponat.

7. In

7. In obsequiis eorum, maximè qui vice Christi nostrorum sunt animarum custodes, non est reverentia omittenda per capicii abstractionem, dum eis ministramus aut loquimur, quæ per humilem corporis inclinationem, pro loco & tempore, vel aliàs per humilem obsequendi modum ostenditur. *Superbus autem* (ut ait Prosper) *non observat in obsequiis reverentiam.* Stolidis quibusdam decretum est nulli deferre discretionem personarum, & graduum non curare: curantibus nunc adulationis, nunc acceptionis personarum crimen impingere, & admodum confusionis amici, ut superioribus de superbia caveant, sibi non cavent. Fœdum enim irreverentiæ vitium pro religione ostendunt. Humili-

Reverendi seniores.

3. de vita contemp.
3.

tatem majoribus exhiben-
 Joā. 10. 3. dam, Evangelii sanctio &
 professio nostra commendat:
 nusquam tamen (ut credo)
 superbiam aliis, seu temerari-
 am paritatis usurpationem in-
 dulget. Seniorum est utique
 ut humiliter sentiant, vene-
 rationem non appetant, hu-
 miles se aliis ac sociales exhi-
 beant. Sapientis est consili-
 um: *Quanto magnus es, humi-*
 Luc. 22. *lia te in omnibus.* Sapientiæ ve-
 26. *rò præceptum. Qui major est*
 1. Pet. 5. 6. *vestrū, fiat sicut junior.* Et Pe-
 trus cū dixisset: *Adolescen-*
tes subditi estote senioribus: pro
 utrisque intulit. *Omnes invi-*
 Bern. 2. de *cem humilitatem insinuate.* Cate-
 considerat *rū cū omni indifferenter per-*
 paulò post *sona, humilitas sit quadam tur-*
 med. *ris fortitudinis à facie inimici:*
 Psal. 60. 9. *nescio quo pacto tamen vis eius ma-*
ior est in majoribus, & clarioribus
clarior comprobatur. 8.

8. Porro non solum respectu personarum, ut dictum est, verum etiam respectu loci, ut est Ecclesia, maxime circa altare, irreverentia est vitanda. Circa altare, ut cum ad ipsum acceditur, maturior & humilior gestus accedentis, & maxime ministrantis devotionem ostendat: nec aliquis cum impetu vel inhonestè accedat. In Ecclesia verò cavendum, ne quamvis extra canonici tempus officii, loquendo vel ridendo, vel aliquo quovis modo minùs honestè aliquid fiat. *In aulam Regiam ingressurus* (ait S. Chrysostomus) *oculus, incessu, & habitu te componis: & in Ecclesiam ingressurus, qua est verè aula Regia, rides?*

Irreverentia in sacra loca.

Hom. 15.
in Epist. ad
Hebr. in
mor.

9. Est etiam sacro tempori, hoc est, Dominicis diebus &

Irreverentia in festos dies.

Instit. mō.
ad novit.
cap. 4.

solemnioribus deferendum :
ut in eis à communi operum
occupatione cessetur , & divi-
nis officiis attentius insista-
tur. Nam ut ait Hugo : *Festi-
dies aliud studium , & alium con-
versandi modum exigunt , atque
aliud hi in quibus licet operari ,
exposcunt. In illis , inquit , nos
oportet ad celebranda mysteria
divina devotius intendere , atque
in orationibus diutius persevera-
re , omnem denique actum , &
omnem motum cordis pariter , &
corporis , divino ministerio man-
cipare , atque , ut ita dicam , qua-
dam conversationis novitate , fe-
stos dies honorare. In ceteris ve-
rò diebus in quibus operari licet ,
nullus omnino otiosus apparere de-
bet. De irreverentia in divinis
officiis & rebus ad ea spectan-
tibus evitanda infra per reve-
rentiæ positionem agetur.*

De Di-

De disciplina in generali.

CAP. VII.

I. **D**lcto de præparatoriis ad disciplinam, & ali- quibus ejus effectibus inci- denter, sequitur ut de ipsa plenius exprimamus; quæ vetustate deposita, animo- que contra hostis insidias sta- bilito, super radicem humi- litatis consurgit. Primò, in generali quid sit, quæ ejus u- tilitas, qualiter ad ejus per- veniatur notitiam, & de ipsi- us custodia: deinde in speci- ali dicamus. *Disciplina est, (ut ait Hugo) conversatio bona & honesta, cui parum est mala non agere, sed studet etiam in his quæ benè agit, per cuncta irreprehen- sibilis apparere. Item, disciplina est omnium membrorum motus ordinatus, & dispositio decens in omni habitu & actione. Audistis,*
in-

Disciplina
quid?
Inst. mon.
ad novit.
cap. 10.

Quæ ejus
utilitas.

inquit : disciplina quid sit, nunc attendite quàm utilis & necessaria sit. Disciplina est malorum desideriorum carcer, frænum lascivie, elationis jugum; quæ domat intemperantiam, levitatem ligat, & inordinatos motus mentis suffocat. Sicut enim de inconstantia mentis nascitur inordinata motio corporis: ita quòque dùm corpus per disciplinam stringitur, animus ad constantiam solidatur, & paulatim intrinsecus mens ad quietem componitur, cùm per disciplina custodiam, mali motus foras fluere non sinuntur. Sed qui statum mentis perdit, subsequenter foris in inconstantiam motionis defluit: atque in exteriori mobilitate indicat, quòd nulla interius radice subsistat. Unde per Prov. 12. Salomonem dicitur. Homo apostata vir inutilis, graditur ore perverso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur. 2. Sci-

Greg. cur.
past. p. 3.
cap. 1. ad
mon. 24.

Prov. 12.

2. *Scientiam quæ ad institutionem rectè & honestè vivendi pertinet, multis modis hominem colligere & comparare sibi oportet; partim ratione, partim doctrina, partim exemplo, partim meditatione sanctarum scripturarum, partim assidua inspectione operum, & morum suorum. Hoc novissimum maximè fortassis præ cæteris necessarium: ut sic scilicet homo in omnibus operibus suis sit circumspectus & providus: & quotidiana discussione cogitationes locationes pariter & facta sua, apud semetipsum examinet. Sapientes quippe semper agendo discunt, & per exercitium bonorum operum, quotidianis profectibus in majorem virtutis agnitionem excrescunt. Per experientiam namque eorum quæ faciunt, ad ea quæ postea agenda fuerint, cautiores fiunt.*

Hugo ubi sup. c. 1. Quomodo disciplinam comparatur.

Hugo ubi sup. c. 9. Recollectio sedulo servanda quotidie.

3. Et

Servanda
studio
ubi negle-
cta scanda-
lum gene-
rat.

Hugo à S.
Victor. 1.
2. instit.
mon. ad
novit. c. 3.

3. Et quamvis in nullo loco disciplinam suam homo deferere debeat; diligentius tamen & magis sollicitè ibi est servanda, ubi neglecta generat scandalum, vel custodita bone imitationis exemplum. Hic discernendum erit, quæ sint illa, quæ in disciplina custodienda nunquam intermitteri; & quæ rursum illa sint, quæ pro loco & tempore, nunc intermitteri, nunc exerceri volunt. Sape tamen etiam illa, quæ in publico necessaria sunt, prius in secreto exercitationis usum exposcunt: quia si prorsus ea in occulto negligimus, uti postmodum eis dum opus est, in publico non valemus; & tunc aut prorsus à disciplina deficientes, intuentibus scandalum facimus, aut ineptè id quod in nobis non est simulare conantes, irrisum ex-
citamus.

De

De disciplina in speciali.

C A P. VIII.

IAm de disciplina in speciali inter fratres & extraneos servanda videndum. Inter fratres, primò de disciplina circa spiritualia quædam, deinde circa corporalia. Circa spiritualia verò, primò quantum ad amotionem mali, & quantum ad positionem boni, quoad amotionem mali erit primò de disciplina circa confessionem privatam; deinde circa publicam attendendum. Et cum disciplina per Hugonem (ut dictum est) bona & honesta conversatio describatur: in dicendis de ea ad bonitatem simul & honestatem considerationis est oculus dirigendus.

Partitio.

ubi suprâ.
rep. præc.

De disciplina circa confessionem privatam.

C A.

teri. Nunquam eis placeat vicaria confessoris mutatio, ut nunc uni confiteantur, nunc alteri quin potius, si quando id cogat necessitas, notabilia deinde ad principalem referant confessorem, causa tamen devotionis, eadem pluribus possunt confiteri aliter non est conscientiae ordinatae seu purae, varios quærere confessores. Fit tamen salubriter, ut cui de peccatis praeteritis semel generaliter quis est confessus, de quotidianis etiam confiteatur eidem, vel novo si hæserit, curator, suorum denovo vulnerum, perfecte aperiat corruptelam.

2. Disciplinam circa confessionem discretio, puritas & reverentia probant. Habeant discretionis cautelam, ut antequam ad confessionem ac-

Confessio
sit discreta

ce-

cedant, diligenti super confitendis consideratione præhabita, offensas prius suas speciales, deinde alias, seriatim & breviter sine culparum & verborum replicatione inutili, prosequentes, confessionem suam sub prima & ultima culpæ nominatione concludant, aliqua tamen devotioni interdum, vel conscientiæ replicatio indulgetur.

Ea pura. 3. Sit & pura confessio; ut confiteatur simpliciter, & devotè, sine excusatione, sine accusatione vel nominatione alterius, de quibus habuerit conscientiam remordentem, nec specialia passim sub generalitate pertranseant. Tentationes suas, & cogitationes malas nulla ratione occultent: non contemnant modica, ne paulatim defluant ad majora.

Eccli. 19.
1.

In

In domo namque, quam sub-
intrans radius solis illuminat,
quantumcunque fuerit præ-
mundata, atomi nihilominus
diligentiùs intuenti apparent:
sic & cor radiis gratiæ illustra-
tum, etiam minima videt, ac
vitiorum laqueos subtili exa-
minatione discernit. Quan-
tò quis fuerit mente purgati-
or, tantò se sordidiorem vide-
bit, & majores causas humili-
tatis inveniet. Deponendæ ta-
men sunt scrupulositates quæ-
dam superfluæ, quæ conscien-
tiam in erroris confusionem
inducunt.

4. Reverentiam non solùm
interiorem, verumetiam ex-
teriorem decet confitentem
habere: ut suo deferens con-
fessori, se illi sive in elatione
capitis, sive in alia corporis
dispositione, si commodè vi-
ca-

Simile ele-
gans.

Cum re-
verentia.

tare poterit, non coæquet, sed flexis genibus, dum confitetur, nudato ac demisso capite, sit humiliter coram eo.

De disciplina circa confessionem publicam.

C A P. X.

- I. **O**ffensæ publicæ, publicam (ut dictum est) confessionem requirunt, circa quam attendendum est, ubi de quibus, & qualiter fieri debeat. Confessionem hujusmodi facere debent, aut coram superiore in capitulo professorum, si adesse liceat & sit moris, aut coram instructore suo, quando tenet eis capitulum separatim; aut alibi privatè coram aliquo vel aliquibus, si privatè offenderint coram eis. Ante omnia si ceperint se factò vel verbò aliquem vel leviter offendisse, ante

Ubi faciē-
da confes-
sio publi-
ca, & de
quibus.

Offensus
cito hu-
mili satis-

ante comestionem vel dor-
mitionem, eum humili stu-
deant satisfactione placare, &
in petitione veniæ prævenire:
ne alius præveniens de mani-
bus eorum humilitatis mer-
cedem subripiat.

2. In Capitulo Professorum statim post pretiosa, recommendationibus factis, se de manifestioribus & majoribus offensis accusent: deinde ipsum capitulum insimul exituri, & ad locum sibi determinatum, ad quem non sit sæcularium accessus, ituri. Mos tamen jam apud multos providè abnuit, fratres novos in capitulo satisfacere professorum: sed pro eorum offensis suis ibidem proclamatur, seu præmonetur instructor.

3. In secundo capitulo, vide- Instructos
licet Instructoris (quod debet novitios
E cis

In capitulo de manifestationibus.

sæpe con-
vocans
quomodo
instituet.

Notabilia
quatuor in
eis explo-
raturus.

eis tenere duabus vicibus, vel
pluries, si superiori videbitur
in qualibet septimana) super
prædictis satisfaciant, si in pri-
mo capitulo non fuerit satisfac-
tum, alioquin super notabili-
bus & apertis (juxta eiusdem
instructoris monitiones) of-
fensis & negligentis se accu-
sent ; qui super his, de quibus
sibi expedire videbitur, eos
charitativè corripiens, prout
cujusque moribus videbitur
expedire, salutaribus debet
instruere documentis ; consi-
derans diligenter, utrum De-
um quærant ex animo ; si sint
ad orationem vigiles, & ad
divinum officium solliciti, si
ad iniuncta faciles & devo-
ti, si ad correctionem &
opprobria patientes : ut
sic de moribus eorum &
proposito, habeatur ple-
nior certitudo. Matrem se

illis in lenitatis dulcedine, patrem in correctionis censura exhibeat. Sit severior iudicio, quàm sermone. *Qui dulcis est* Prov. 16.
eloquiò, majora reperiet. Nec 33.

oportet quòd eis pœnitenti-
 am coram toto conventu pu-
 blicè faciendam, sine consci-
 entia superioris imponat.

4. Postremò, ut disciplinatò Culpa ag-
 & debitò modò fiat hujusmo- noscenda
 di confessio, debent circa eam honestati.
 honestatem, cautelam & hu-
 militatem servare. Honesta-
 tem, ut culpæ narrationem
 nudo capite, & non ridendo,
 non circumspiciendo, aut
 cum manu aliquid faciendo;
 sed junctis manibus potius,
 vel aliter honestè dispositis,
 exequantur. De cautela di-
 ctum est in capitulo præceden-
 ti, quam in hoc præcipuè ha-
 beant, ut se paucis verbis ex-

Cautè.

Et humi-
liter.

Æquo ani-
mo feren-
da corre-
ptio.

pediant; & in culpa sua nul-
lum alium quàm seipsos invol-
vant: quod & cautelam, &
puritatem concernit. Humili-
tatem habere debent in gestu
corporis, & in verbis. In ge-
stu quidem, ut ad terram,
juxta fratrum consuetudinem
se prosternant humiliter. In
verbis autem, ut verba subje-
ctionis & pœnitentiæ, nullam
sint omninò notam superbiæ,
vel impatientiæ continentia.

5. Quando in capitulo, vel
extrà nimis austerè, vel mi-
nùs justè suo judicio, super
aliquo arguuntur, non tur-
bentur animo: sed potiùs pro
fratrum diligentia circa ipsos,
qui quos amant, arguunt &
castigant; & exercitio virtu-
tis oblato, in Domino gaude-
ant & exultent, ad verba &
verbera propter Christum
gra-

gratanter, & humiliter parati
sustinenda.

6. Et licet fratres professi aliquando propter infirmos, providè duxerint abstinendum, ne pro qualibet offensa reprehendant eos indifferenter, aut nimis superbè, quamvis piè, ut si quid in eis reprehensibile viderint suo consultius denuntient instructori: ipsi tamen fratres novitii ab omnibus corripi, & ab omnibus erudiri affectent. *Qui non vult corripì, non vult corrigi*, ait quidam. *Admoneberis (inquit) libenter, reprehenderis patienter.* Probata siquidem patientiæ virtus, reddet eos Deo, & fratribus gratiosos. Culpam suam nullò modò defendant, nimirum: (ut ait beatus Gregorius) *qua defenditur culpa, geminatur.* Sed si sentiunt se

Reprehen-
di deside-
rent novi-
tii ab om-
nibus.

Li. de vir-
tut. 4. cap.
continen.
apud Sero.

4. Marci.
cap. 24.

S. Franc. in
admoniti-
onibus ad
fratres ubi
de corre-
ptione.

par. 1. firm.
trium ord.
fol. 20. 10.

2.

Petitio.

immunes, satisfactione sem-
per quantumcunque fuerint
innocentes, humiliter præob-
lata, possunt innocentiam su-
am, cum reverentia tamen,
corripienti ostendere, si re-
quisiti fuerint aut permitti,
unde sanctus Franciscus: *Bea-
tus servus, qui non est velox ad
excusandum; & humiliter susti-
net verecundiam, & reprehen-
sionem de peccato, ubi non commi-
sit culpam.*

*De disciplina quoad posi-
tionem boni.*

C A P. XI.

Congruit jam de discipli-
na quoad positionem
boni aliquid tangere. Et pri-
mò de disciplina circa infor-
mationem cordis; ad quam
est lectio illuminans intelle-
ctum, & oratio accendens af-
fectum. Secundò, circa exer-
cita-

citationem oris ; ad quam divinum spectat officium. Tertiò, circa exercitationem operis ; ad quam spectat altaris ministerium.

De disciplina circa cordis informationem , & primo de oratione.

C A P. XII.

I. INSTENT orationi ferventer, non solum in oratorio, verum etiam ubicumque fuerint, cum ipsi sint templum Dei : aut certè in lectis occultè, ac sine perceptibili sibilo : quippe tantò securior, quantò secretior existit oratio. Et quasi capitulum sibi metipsis tenentes, in quo proficiant vel deficiant, quotidiana secum discussione perquirant, de vocatione sua, & innumeris beneficiis Salvatoris, gratias ei debitas, tota men-

Orationi instandū in omni loco,

tis devotione solventes, quod inchoaverunt bonum, ab eo perfici instantissima oratione deposcant. Nec solum pro se, verumetiam pro aliis tam vivis, quam mortuis orent: & quasi quoddam memento sibi constituent. Poterit oraturus primò de laude Dei incipere, hinc impensa sibi beneficia memorare: deinde necessitates quas patitur, & defectus exponere; postremò humiliter postulare. Ordo tamen & modus, quem Spiritus sanctus suggerit, est servandus in oratione, & qui affectui magis sapit.

Orandi
modus.
Basil. ita
orandum
docet, lib.
constit.
monast.
cap. 2.

Meditatio
necessaria
orationi.
Institut.
monast. de
modo orandi
cap. 1.

2. Ad orandi studium meditatio provocat, & informat. Hugo dicit. *Sic orationi sancta meditatio necessaria est, ut omnino perfecta esse oratio nequeat, si eam meditatio non comitetur, aut*
pra-

præcedat. Nam & hi, qui mala sua considerare negligunt, aut nihil petendo faciliè per ignorantiam falluntur, aut certè minus, quàm oportet dignè petendo, per desidiâ tepescunt. Quantò homo magis mala sua intelligit, tantò amplius suspirat & gemit. Primum ergo necesse est, ut si prudenter & utiliter Deum orare volumus, animum nostrum jugi meditatione exerceamus, & in consideratione miseria nostra discamus; quid nobis necesse sit petere, & in consideratione misericordiæ Dei nostri, quò desiderio debeamus postulare. Istis duabus alis, scilicet miseria hominis, & misericordia Dei Redemptoris, oratio sublevatur.

3. Sit autem semper devota, quæ oportunitate juvetur, frequentia foveatur. Devotionem intentio, diligentia, pu-

Oratio devota fit.

Es

ritas

ritas & affectio probant. Tota mentis intentio, à curis exterioribus revocata, orationis vigilantia est applicanda: ne aliquid aliud præter id solum quod precatur, animus cogitet. Unde Isidorus: *Non est labiorum, sed cordis oratio.* Dum orant, sic semetipsos considerent, tanquam præsentatos Domino majestatis. *Negligentes autem orationes, nec ab ipso homine impetrare valent, quod volunt.* Et non in multiloquio, sed in puritate cordis, & compunctione lacrymarum, nos exaudiri sciamus. Et ideo brevis debet esse & pura oratio, nisi fortè ex affectu inspirationis divinæ gratiæ protendatur. Quanto verò timore, fervore, & reverentia sit Domino supplicandum insinuavit, qui docuit nunquam sine gemitu esse orandum.

De summo
bono lib. 3.
c. 7, sent.
4. ind. sent.
ten. 2.

Isidor. de
sum. bono
lib. 3. c. 7.
sent. 9.
Orationi
deservit

4. Oportunitas loci & tem- locus. se-
poris, quietis, motuum in- cretior.
ternorum, dispositæ affectio-
nis, & otii ad orandum non
transeat otiosa. Qui oportu-
nitatem deserit, oportunitas
eum fugit. Isidorus; *Oratio pri-* Isidor. ubi
vatis locis opportunius funditur, sup. sen.
cum Deo tantum teste depromi- 37.
tur. Proderit ergo aliquando
ad obtinendam compuncti-
onem, si ita semoti fuerint, ut
puras manus ad cœlum le-
vando, etiam suam interdum
audiant vocem. Nonnun-
quam etiam ad sublevandam
intentionem, in cœlum suspi-
ciant: ut corpus pariter, &
animus tendatur ad Domi-
num; & ibi sit cor ubi est the- Mat. 6. 11.
saurus suus Dominus Jesus
Christus.

5. Cæterum manè & vespe- Manè &
rè, tempus est orationis oport- vesperè o-

randum. tunum, quod penitus peculiari vacuum oratione, si vacat, culpabiliter præteritur. *Maximè autem cum profundum nocturnus sopor indicit silentium, tunc planè liberior erit puriorque oratio, nullo tunc turbata clamore, nulla aspicientis laude tentata. Sic mentis tranquillitas, & quædam spontanea quandoque animi promptitudo, imò inspiratio quæ se offert, otiique libertas non innoxie negliguntur: quæ etiam si defierint, labore sunt quodam, ac studiô comparanda, psalmodiarum, hymnorum, sanctarum meditationum, & genuflexionis instantiâ, devotionis est spiritus excitandus. Otium si desit, sicut ad cibum corporis, ita quoque ad refectiorem animæ est vendicandum. Sicut enim carnalibus cibis alitur*

Nerv. ser.
86. 10.
Cant. in
med.

Oratio pastus animi

etur homo exterior, sic devotis orationibus homo interior pascitur & nutritur. Porro devotus quisque vix oportunitate fraudatur: Deum enim quem ex animo quærit, ubique invocans invenit. Ignavus autem & tepidus, nec in ipso valet oratorio, orandi affectum invenire. Plorat in convivio Magdalena, nec etiam præsentia eam impedit convivarum: in ipso autem templo desipit ipse Pharisæus.

Luc. 7. 38.

Luc. 18.

6. Est autem frequenter orandum: quia *oratio est hostis flagellum, peccatoris subsidium, proximi solatium. Dei sacrificium. Frequens oratio vitiorum impugnationem exstingvit.* In oratione datur voluntas bona. Oratio frequentata est municio animæ. Quamobrem post horas canonicas, antequam

Frequenter orandum.
Isidor. l. 3.
de summo bono c. 7.
sent. 1.

oratorium exeant, aliquid laudis vel orationis gratuitum Deo munusculum offerant, quem frequenter per negligentiam in officii debiti exhibitione offenderunt. Afvescant huic consuetudini sanctæ frequenter insistere, & constanter, motusque animi refugos discant Deo vel paululum applicare.

De Lectione.

C A P. XIII.

I. **L** Ectionibus quoque divinis est anima nutrienda: idcirco illis (qui primò circa divinum officium addiscendum prout infrà dicetur, extiterint diligenter per instructionem imbuendi) scriptura est aliqua ex sacra pagina, ad morum informationem conveniens providenda, potius spiritualis consolationis

Lectione sacra ad pietatem.

tionis habendæ, quàm studii gratiâ. Novorum studium fratrum, in orationis instantia, in divini exercitio officii, & fratrum obsequiis maximè debet esse.

2. In lectione itaque, si qua sibi permitti contigerit, non magis quærant scientiam, quàm saporem. Hauriendus est sæpè de lectionis serie affectus, & formanda inde oratio, quæ lectionem nonnunquam interrumpat: hoc enim modo divina lectio lecta confert intelligentiam salutarem. Et scientia quæ pro virtute despicitur, per virtutem postmodum melius invenitur. Certis autem horis, certæ lectioni vacandum est. Fortuita lectio, & quasi casu reperta non ædificat, sed reddit instabilem animam. Certis est ingenis

De lectione est oratio formanda.

geniis immorandum, & asve-
faciendus est animus. Fastidi-
entis est stomachi multa de-
gustare. De quotidiana lectio-
ne, aliquid quotidie in ven-
trem memoriæ dimittendum
est, quod fidelius digeratur,
& sursum revocatum crebri-
us ruminetur; quod propo-
sito conveniat, quod intenti-
oni proficiat, quod detineat
animum, ut aliena cogitare
non libeat.

De divino officio in generali.

C A P. XIV.

I. **R**estat de officio, prout
est in addiscendo, de-
inde prout est in exequendo
videre. Addiscendum est di-
vinum officium, maximè in
principio diligenter. Et licet
de totali officio & ordinis e-
jus usu seu forma, notitiam
habere oporteat; sunt tamen
quæ-

Quæ sint
memori-
terter di-
scenda?

quædam communia, scilicet officium B. Mariæ Virginis, & mortuorum; comune de Sanctis, cum psalmis, hymnis, & cæteris omnibus ad illud spectantibus, lectionibus tantum exceptis; Prima, Completorium, & Præiosa, capitula & preces, suffragia horarum ferialium: absolutiones & benedictiones, quæ in Matutinis dicuntur; hymni feriæ, laudumque psalmi, & cantica; benedictio quoque mensæ cum gratiis; nec non & psalmi Primæ Dominicalis, omnes etiam psalmi à centesimo nono usq; ad ultimum, nisi totum, quod magis expedit, discatur psalterium, sunt corde tenus addiscenda, & menti per exercitium arctius imprimenda.

2. In Sabbatis quoque, & Præviden-
præ-

dum officium divinum.

præcipuarum solennitatum vigiliis, prævidendum est divinum officium tam in littera quàm in nota. Quoties autem extra chorum cantatur, propter honestatem, & ne orantibus, vel studentibus fratribus impedimentum præstetur, vocem in cantu deprimi decet. Et post refecti-
onem, præcipuè in verbis modestiam congruit observare.

Iustit. me.
ad novit.
cap. 4.

Ante sumptum cibum (ut inquit Hugo) magis hilares esse convenit, ne ipsa nostra abstinentia gravis, & molestâ videatur: post verò magis modestos & tacitos; ne per gulæ vitium, crapula nos inflâsse videatur.

De disciplina officii in choro.

C A P. XV.

- I. **A**D disciplinam in divi-
no officio, cùm in Ec-
clesia dicitur, observandam,
re-

reverentia specialis, diligentia quoque & honestas præcipue requiruntur, reverentia tam interior, quàm exterior est habenda. Interior; ut cum timore, & humilitate, tanquam Deo visibiliter præsentem psallamus. De hoc ait beatus Benedictus: *Ubique* (inquit) *credimus divinam esse præsentiam: maxime hoc sine dubitatione aliqua credimus, cum ad divinum opus assistimus. Ideo semper memores sumus quod ait Propheta: Servite Domino in timore. Consideremus, qualiter oporteat nos in conspectu divinitatis & Angelorum ejus assistere: & sic stemus ad psallendum, ut mens nostra concordet voci nostræ.*

Reverentia interior in div. offic.

Psal. 3. 12.

2. Reverentia exterior in hoc attenditur, ut devotè inclinetur, & quando standum fuerit, stetur: fiat etiam prostrata-

Reverentia exterior.
or. 1

stratio, quando fuerit facienda, de quorum disciplina infra tangetur. Est & reverentia, ut in officio ad ea, quæ more agente singulariter unus dicit, puta collectas, versiculos, & alia quoque hujusmodi, caput nudet, nempe quæ ab uno dumtaxat in Ecclesia de more dicuntur, nudato capite etiam habent dici extra chorum. Orandum est secundum Apostolum, *capite non velato*, saltem ubi aliquid solenni distinctione proferatur, nudi quoque reverentiâ capitis vel verticis, devota quædam in officio veneramur. Verum irreverens quisque nec solennia nec alia devota discernit.

1. Cor. 11.
4. 7.

Diligentia
in officio
divino.

3. Diligentiam in officio probat strenuitas quædam, prudensque sollicitudo, habens
cir-

circa necessaria providentiam, & contra impedimenta cautelam. Strenuitas corporis, inertiam fugat corporis, nec dormitationes, quas pigritia nutrit: patitur; quippe *Intenta supplicatio, dormire cor mundum vetat*. Dormitatio in officio tunc maximè imputatur, & omissi dicitur restitutione officii redimenda, quando manum in sinu tenendo, vel segniter appodiando, ei occasionem quis præstat, aut surrepentem viriliter non repellit.

4. Providentia respectu rerum providendarum, & dicendarum attenditur: ut videlicet libri, & alia necessaria ad officium, præparentur tempore opportuno; legenda quoque & cantanda studiosè ante prævisa, quando & quomodo

Providentia.

modo sint dicenda, dicantur. Debitus legendi & cantandi modus est, ut nec nimium festinetur, nec nimia fiat, aut inæqualis protractio: sed cum pausantibus statim pausetur, ut vox unius vix inter alios discerni possit.

Et cautela

5. Cautela denique est necessaria: ut eorum quæ divinum impediunt officium, occasiones vitentur. Ea propter dum officium quis dicit, non debet studere, aut per libros respicere; aut alicui si vitari possit occupationi vacare; si-ve in lampadibus præparandis, si-ve in quibusdam aliis, quæ usque post officium commodè differri possunt. Indignum quoque in divino officio, venandis vermiculis & mactandis intendere, quibus palàm in oratorio digitos aut ligna

ligna foedare frons inverecunda non metuit.

6. Honestas in choro, in exteriorum actuum gravitate, in corporis decenti & uniformi dispositione accipi potest.

Sanè *in populo gravi laudatur*

Deus. Gravitas autem inquietudinem, dissolutionem &

tunultum excludit. Inquietudo in motu membrorum

consistit, sive capitis in circumagendo, sive oculorum

in circumspiciendo per chorum, vel alibi, ubi potius ad

librum pro psalmis, vel aliis

veraciter decantandis, vel ad

terram pro vagis arcendis respectibus, mentis non mediocriter

vagationem causantibus, urgendi sunt; sive manuum in fricando, vel

volvendo curiosè librorum folia; vel aliud superfluè faciendo,

sive

Honestas
in officio
divino.

Psal. 23.
28.

sive pedum in discurrendo, ut si quis oratorium frequenter exeat, aut per chorum frivolis occasionibus inventis discurrat. Tunc enim etiam utilia sunt aliquoties differenda, propter vitiationem discursus.

Dissolutio
in choro
vitanda.

7. Dissolutio verò in verbis aut risu, (quibus in choro vanissimum est dissolvi) & in cantu considerari potest: ut si quis punctos in nota nunc diminuens, nunc pro suo libitu addens, muliebriter frangat aut in falsetum extollat; quod est cunctis, & maxime novis fratribus omninò impertinens. Nunquam in choro altiùs cæteris cantent, sed communem psallentium vocem teneant. Ridiculum etiam si altiori cæteris voce quis cantans, post dictionem vel syl-

syllabam, ab illa vocis altitudine recidens; vel eam per interpolationes resumens, non continuet quod incepit.

8. Tumultus in choro per vocis susurrium, per importunitatem spuendi seu excreandi, seu per impetuosam elevationem, vel depositionem sedilium fieri solet. Quàm turpe sit in choro susurrium palàm est: nescit tamen indisciplinatus & levis lubricam linguam à sibilis vel mussitationibus cohibere. Vitanda quoque est in conventu seu congregatione, oratio sibilosa: inepta namque oratio, quæ una, plures, & sæpè deterior impedit meliores. Est etiam cautè vitandum; ne, dum singulariter aliqua dicuntur in choro, ut collectæ, capitula, &c. notabilis spuendo, vel excreando

Et tumultus inter orandum.

F

ando

ando sonitus fiat, usque dum capitula ipsa, collectæ, vel lectionis periodus compleatur. Circa hoc etiam dum prædicatur aut legitur, similis est oportunitas observanda. Sedilia verò debent non passim cum pede, sed cum manu elevari, & cautè deponi: ne aliquis ex hoc sonitus in domo Dei audiatur. Congruè tamen lectionem vel epistolam incepturus expectet, quousque consedentibus fratribus, sedilium si quis fuerit tumultus quieverit.

Compositio corporis in choro non sit vaga.

9. Ad hæc honesti fratres in corporis dispositione, decenter & uniformiter sint in choro, decenter: quòd sinè vaga dispositione, vel turpi, vaga; ut quando chorum ingressi, vel intrante vel astante conventu, nunc segniter resident,

dent, nunc stantes quidem, hac & illac membrorum, ut langventium incongrua quædam exagitatione se gyraunt; nunc statuæ instar stallo affixi, & è regione dispositi, velut sui obliti, nec ad altare demissis ut decet luminibus, ante inceptum officium, oraturi se vertunt, vel aliàs religiosè disponunt: sed nudato etiam aliquanto capite, circumquaque, ut cervus in saltu, vel ruralis in theatro, gyrovagando respectibus, oculos in advenientium vel coactantium vultus infigunt, suoque indisciplinato intuitu collateralium orationem, quam ipsi negligunt etiam impediunt.

10. Turpis autem erit, si sint ibi molliter, aut remissè se in stallis suis brachiis tibiisque resolutis, notabiliter incur-

Nec turpis & mollis.

vandò ; aut in partem unam
penitus ut possunt protenso,
in alteram corpore accubando,
ita ut lecti molliciem quærere videantur, aut dum ad
altare versi, super lignum quod
stallum dividit, se inclinant,
extensione scapularum, vel
capite anterioris stalli spatium
occupando, & tergum ad retrò
stantem socium protendendo,
aut dum sedent, pedes suos usque
ad scabellum formæ contiguum,
licentiùs extendendo. Notabilis
tibiæ extensionis, vel dilatationis,
dum sedetur, minùs honesta
est. Indecens ergo quæ vaga
& turpis est dispositio : imò
utrobique deformitas, sed
maximè in officio, conventu
assistente vitanda. Honestos
enim per omnia exigit mores,
conventualis honestas.

(II. Uni-

II. Uniformitas est in prostratione & inclinatione specialiter (quanquam in aliis generaliter) observanda. In prostratione , ut non alius subtus formam chori , & alius super sedile : sed omnes supradictam formam se prosternant , & operto capite silenter orent , ne impediunt circumstantes , manu ad genas accubitando nunquam applicata , aut brachiis extra eandem formam extensis , sed super istam honestè & humiliter dispositis. In inclinatione ; ut uniformiter apud omnes sit , tempestiva , devota , sufficiens , & honesta. Tempestiva quidem , ut inclinaturus surgendo , & elevando sedile , tempus vel paululum inclinationis præveniat , ut verbi causa , quando post psalmum fuerit inclinandum , ul-

Uniformitas in choro in prostratione.

Inclinatio ut tempestiva sit.

timi versus fine jam accedente, surgatur, quatenus deinde liberè inclinetur, vel certè inclinationem sedis aptatio subsequatur.

Devota.

12. In inclinatione verò debet devotio apparere, ut fiat humiliter & profundè. Non est devoti sed pigri, rigido stante corpore, tenui motu capitis inclinare: est enim corpus, depressis aliquantulum renibus, ne capiti coæquetur adeò demittendum, ut ipsum ferè super genua brachiis interpositis reclinetur. Alioquin inclina, si nōsti faciliùs, humiliter tamen & profundè. Extra chorum tamen, & aliquando fortè in choro, in officio planè & sine cantu dictò, minor sufficere videtur inclinationis profunditas. Sunt qui culpabili admodum remissione tracti,

ducti, hunc reverentiæ cultum Domino subtrahentes, evacuunt: dum aut resident prorsus usque post factam memoriam Trinitatis; aut tunc etiam surgunt, & sedili elevando intendunt, quando fuerat inclinandum: aut ex negligentia vitio non inclinant. Quanti autem sit hæc noxa detrimenti, beata Dei genitrix seniori cuidam in choro psallentium fratrum indicasse refertur: quæ inclinantibus ad sanctæ memoriam Trinitatis, suum ipsa filium singulis offerebat, quendam verò minimè inclinantem, verso ab eo vultu, velut hac gratia indignum pertransibat.

13. Sufficiens seu etiam perfecta debet esse inclinatio: ut ab ea citius debitò non surgatur:

Sufficiens
& honesta

tur: honor quidem Patri & Filio, & Spiritui sancto, sine differentia exhibendus est. Honestas quidem in corporis, manuum: & habitûs decenti dispositione consistit. Et quantum ad habitum; ut maximè capitis caveatur, ne operata fronte super oculos defluat cùm inclinatur. Proderit ad unitatem servandam, de communi officio notitiam habere. Pulchra valde uniformitas in congregatione & conventu fratrum, *ubi debent & mores & animi convenire*. Unanimis uniformitas in fratrum conventu decet, quæ in moribus plurimùm unitiva, uniformes ordinat & decorat.

De disciplina officii extra chorum.

C A P. XVI.

I. **S**I quando extra chorum
offi-

officium dixerint, diligentiam nihilominus, & honestatem prædictam debent in quibus poterunt, studiosè servare: ut dimissis omnibus quæcunque in manibus fuerint, stantes cum reverentia, juxta traditionem Ecclesiasticæ disciplinæ, præterquam ad lectiones in matutinis, vel quando aliàs Creatori suo debitas cum devotione laudes exsolvent, flectentes genua vel inclinantes, pro tempore cum timore Dei. Si quando eos ad sedendum debilitas evidens, vel nimia lassitudo compellat; saltem ad inceptionem officii, ad invitatorium, hymnos, & orationem Dominicam; & à capitulo in ante surgere non omittant. Si etiam in lecto ægritudinis decumbant, reverentiam nihilominus aliquam

Stando orandum & reverenter.

Habetur in
vita S. Hieron.
in certo auctore
descripta. to.
9. operum
ejusdem in
fine.

faciant prout possunt. Sanctus Hieronymus (qui tanta legitur lassitudine fatigatus, ut etiam in stratu suo jacens, funiculo trabe suspensus, manibus apprehensus supinus erigeretur, ut scilicet officium monasterii prout poterat exhiberet) dum exhaustis viribus senex nec senectuti parcat, nec debilitati blanditur, desidem juniorum quibus corporis vires utcumque sufficiunt, irreverentiam, imò dignam derisione desidi-
am, signis arguit & confundit. Alius pro lentarum tædio februm, completorium in lecto exsolvere assuetus, fertur per Angelum reprehensus audisse; *Completorium sub cocco, nec fructus, nec utilitas.* Sanè in officio Dei, curanda ubique magnopere reverentia & hone-

honestas: cùm ubique sit eadem ejus, cui tunc loquimur & astamus, deitas & majestas. Tantò enim ampliùs reverentiæ & diligentiaë studium divino debetur officio, quantò id Deo immediatiùs exhibetur. *Cura officii diligens maxima statùs integritas: Neglectus officii, maxima vitæ corruptio, maxima religionis deformitas.* Nemo Dei se æstimet servum, si Dei potissimam negligat servitutem, quæ appropriatò vocabulò, Dei servitium nuncupatur.

2. Debent dicere officium distinctè, continuè, integrè, & ordinatè. *Distinctè*; ne verbum mastigando, vel exiliter proferendo, vel nimium festinando, dicenda confundant. *Continuè*; ut interruptiones in eo non fiant inter loquendo, nisi urgente necessitate, &

Distinctè,
& continuè.

hoc quidem psalmô , vel oratione , vel quocunque aliô , quod tunc fuerit dicendum , completis , nisi psalmus , vel oratio , quem interrumpi oportuit , continuò à capite resumatur ; aut inter psalmum & psalmum mora notabilis fortasse fiat. Parisiis (ut fertur) cùm quidam Theologus unius horæ canonicè incepisset officium , superveniente Episcopo ad loquendum cum eo caput sine locutione inclinans : Horam inceptam , Episcopo exspectante , finivit : quam deinde dilationem colloquii , ne molestè ferret , admonuit , causam subinferens , quòd majori Domino loquebatur , quidam propter interruptiones in officio factas , gravissimô afflictus purgatoriô memoratur.

3. *Integrè* dicant, ut de dicendis nihil omittatur. Proinde si plures fuerint, qui simul officium dicant; & unus vel duo juxta laudabilem consuetudinem psalmos, antiphonas, hymnos, & responsoria voce pronuntient altiori, non putent sibi sufficere quòd ab aliis dicitur: sed omnia quæ ad suam pertinent partem, ac si essent in choro, sub silentio integrè dicant: cùm officium extrà, eandem quam intrà integritatem requirat.

Integrè.

4. *Ordinatè* denique officium in substantia, tempore, & modo, & omnibus exequi studeant: postpositiones, implicationes, variationes facilè non admittant. Honestè tamen Pretiosa, vel aliud extraordinariè aliquando dicitur, dum tamen id ipsum suo tempore

Et ordinatè.

minimè negligent. Quis autem sine grandi conscientiae scrupulo, proprium officii ordinem, sibi que religionis sanctione impositum, pro alienis quibuslibet prætermittat, aut qualibet variatione deformet? Quis nisi vanissimus & imprudens, pro certis dubia, pro authenticis vana, pro necessariis curiosa inducat? Sint igitur sanctorum officii conditorum devota, & stabili ordinatione contenti: nihil eorum vel communi ordinis institutioni præponant, quamlibet serius & devotum; nec desipientium more stultorum Græcorum glorias æmulentur. *Insipienti enim non nisi sua placent: omnis stultitia laborat fastidiò sui.*

Non variandum à præscripto.

In tempore orandum.

6. Tempus quoque congruum servant, nec facile præter-

ne-

necessitatem diurnas horas, siue Primam, siue Completorium saltem canonicum, siue alias, in nocturnas convertant. Fuerunt qui hoc quarundam obtentu traditionum defenderunt, ordinationem Ecclesiasticam officii, confusione temporis irritam facientes. Quando fuerint duo vel plures, quasi chorum sibi constituent, & psalmos atque hymnos accipiant alternatim, ut est consuetudinis conventui. Congruus ordo est in omnibus, ubique, providè disciplinato servandus. Ordinatum animum, ordinis decor & condecet, condelectat. Inordinati verò est animi, etiam in exterioribus ordinem non curare: & tamen ordinationis exterioris religio, attentionem excitat & affectum.

De

De Altaris ministerio curando.

C A P. XVII.

I. **A**ltaris ministerium ob reverentiam corporalis præsentiæ Salvatoris, munditiæ, reverentiæ, diligentiae, honestatis, & circumspeditionis studium speciale requirit.

Isa. 58. 13. *Mundamini* (ait Propheta) *qui fertis vasa Domini.* Haud dubium est, hoc de ministris altaris convenienter intelligi, quibus spiritualis & corporalis munditia est habenda. Spiritualis; ut nullus de peccato conscientiam habens læsam, vel somnò pollutus nocturnò, ad tangendum sacra vasa, vel ad ministrandum, antequam fuerit confessus accedat. Nec debet celebraturus confessionem privatam, quæ ante celebrationem de quotidianis offensis fieri consuevit, usque ad al-

Munditia
debet mi-
nistrum
altaris.

ad altare differre. Corporalem quoque munditiam requirit corporalis præsentia Salvatoris. Idcirco ministri altaris, non solum antequam se ad ministrandum induant, verumetiam postquam fuerint omnino parati, expeditis communibus, ad calicis ministerium accessuri, suas iterum lavent manus. Hoc enim semper debent cavere cautissimè, ne communibus manibus, aut manicis suis, vel post immediatum rerum contactum, calicem, aut qui ad ipsum pertinent pannos, vel corporalia tangant: sed si lineam tunicam, quam rochetum vocant, vel superpellicium cum strictis manicis, vel aptum aliud non habuerint indumentum, calicem præparandum, & in fine Missæ pliocandum sacerdoti relinquunt.

2. Re-

Et reverē-
tia circa
sacerdotē.

2. Reverentiam debent ministri altaris tam ad sacerdotem, quàm ad ministerium, & res etiam de propinquo ad ipsum ministerium pertinentes habere. Circa sacerdotem, ut quando secum altari assistunt per aliquantulam capitis inclinationem, & sui elongationem ab eo, ac per humilem debiti exhibitionem officii, reverentiæ signum ostendant. Si verò sederit, & ipsi tantum in superpelliciis fuerint, nequaquam juxta ipsum in sedilibus, videlicet coæqualibus sedi eius, sed ad scabellum eius potius, si aptus fuerit locus, vel alibi sedeant. Venerentur eum devoto ut convenit comitatu, & maxime quando se vertit ad populum, ei adsint; quem ubique ut in officio, sic & eò expletò in vesti-

vestiarium revertentem deducant, ut acies ordinata, ad altare, deinde si opus fuerit, reversuri.

3. Ministerio reverentiam exhibeant, si motu debito & habitu ipsi ministerio convenienti assistant & ministrent: aliter enim non sine nota irreverentiæ ministratur: ut si quis quamvis Diaconus, vel Sacerdos in superpellicio ad Missam ministrans, corporalia super altare, præsentate Sacerdote vestibus sacris induto, replicet aut componat, si quis non habens superpellicium cum strictis manicis, vel aliud idoneum indumentum, corporalia & calicem tractare, aut panem & vinum in communi habitu ministrare præsumat, si quis hostiam in communi eligat loco, vel electam

re-

Circa ministerium.

reponat, quæ in pixide manu sua mundissima est potius eligenda, & electa super patenam ipsam, vel super corporalia decentiùs reponenda. Nec audiendi sunt illi, qui ad mensam Domini non aliam quàm ad mensam corporis, curant munditiam, super pannos, qui libris ad secretarum vel pallarum custodiam supponuntur, calicem passim, vel consecrandam hostiam reponentes. Singularem hostiæ cultum, singularis decet munditia.

Et corporalia aliaque altaris vasa.

4. Ad res quoque necessarias, ut sunt corporalia, panni calicis, ipse calix, & missale, est reverentia adhibenda, quam munditiæ studium maximè probat. Hujus intuitu, pannus omnis suspectus, aut quem color impedit ablui, à
cor-

corporalibus arcetur & calice. In pixidibus hostiarum, mundissimus sacculus lineus hostias contineat. Similiter & calices mundis sacculis lineis involvantur. Quisquis ergo ad altaris utensilia sacra reverentiam munditiæ curat, circa ipsa operosius studeat. De communibus libris, si quos aliquando propter officium inevitabili fortè necessitate cogente, poni super altare contingit, omnino caveant, ne corporalia vel pannos calicis aliquo modo tangant. Cum corporalibus vel calicis ipsius mappula, nunquam labia vel oculos tangant, devotionis alicujus obtentu. Calix cum summa tractetur munditia, quando de loco ad locum defertur, non super librum, aut vestimentum, sed altè in manu

Calix reverenter at-
trectandus

nu mundissima, vel reposito-
rio portetur: nec extra repo-
sitorium ipsum præterquam
super altare, vel in alio loco
mundissimo teneatur. Missa-
le in loco ponatur honesto: &
si nonnunquam illud extra
Ecclesiam, vel aliàs quàm ad
Missam teneri contingat,
pannò aliquo mundò præter
suam camisiam involvatur.
Deniquè reverentiam in mi-
nisterio, habitu decens, cura
munditiæ, & in executione
maturitas attestantur. Reve-
rentia simul & cautela mun-
ditiæ, communes corporis
vestes prohibent ab altari. Et
si in his plurium apponas in-
eptias, habet æmulos pluri-
mos vitium, rarissimos disci-
plina. *Non à pluribus, sed ab ho-
nestioribus forma sumenda est.*

5. Ad hoc tam celebrans,
quàm

quàm minister, circa officium suum, magnam debent diligentiam adhibere. Sacerdos quidem circa provisionem dicendorum & agendorum in Missa: ne defectum faciat in dicendis, formam seu modum ordinis in celebrando postponens, aliam auctoritate sua introducat. Oblationi calicis aquam ipse infundat, quòd à nullo sine ipsius jussione est præsumendum. Debet etiam circa custodiam munditiæ manuum, & pannorum esse intentus, manuum; ut eas ad tangendum communia, vel carnem nudam, sive in facie, sive alibi non apponat, nisi eas continuo lavaturus, pannorum ut nunquam ad indumenta sacerdotalia, maximè ad infulam nares emungat, vel aliter
ea

Sacerdotum diligentia in Missa.

Infula filamentum sacerdotis quod no-

bis dicitur
amictus.
Et mini-
strorum.

ea quoquo modo deturpet.
6. Ministris verò diligentia
debet esse circa ea quæ neces-
saria sunt celebranti, & circa
munditiæ custodiam, ac con-
servationis vasorum, & pan-
norum pertinentium ad alta-
re. Ministrorum est, ut præ-
induti celebraturum cum di-
ligentia præparent, eiusque
indumenta post officium pli-
cent : & quæ ipsi sacrum mi-
nisterium exequenti oportu-
na fuerint, hora, tempore, &
loco congruis offerant. Nun-
quam ad Missam privatam le-
gendi vel orandi gratiâ, solo,
vel sedibus se totaliter proster-
nant, nec latitent post corti-
nas, sed palàm coram altari,
non tamen à latere celebra-
ntis assistant, versùs eum circa
quem tunc oculus debet esse,
aspectum quasi continuè di-
rectu-

recturi ; non tamen in faciem
eius, maximè post canonis in-
ceptionem, intendant. Nec ei,
præsertim à parte libri, nimis
approprient, aut circa ipsum
aliquem tumultum faciant.
*Summa quietis tranquillitas est
necessaria celebranti.* Vasa &
pannos mundè tractent apud
eos, & teneant. Si pannus ca-
licis ad terram ceciderit, nul-
lo modo antequam lotus fu-
erit, iterum calici apponatur.
Circa finem Missæ calicem pli-
caturi, ipsum cum aqua post
vinum abluant, ne pannos in-
ficiat adhærentes. Nunquam
super altare vinum & aquam
ad mundationem, vel aliàs si
vitare potuerint, ministrent.
Si tamen ob incuriam sacerdo-
tis oporteat, subtus ampullas,
quæ vinum & aquam con-
tinent, manum ad retinen-
dum

dum guttas, ne super altaris
pannos cadere possint, appo-
nant; super quos etiam pan-
nos nec ipsæ reponendæ sunt
ampullæ. Ad hoc debet qui
ministrat ad Missam, super-
pellicium si habuerit conser-
vare, ne cum eo aliquatenus
nares emungat, vel sudores à
facie vel aliàs undecunque
detergat: nec ipsius manicas
maximè ad pulverem super
ligna, lapides, vel super ter-
ram exponat, quod tamen si
nonnunquam per aliquorum
negligentiam accidit, cavere
debent ne corporalia, calicem
aut pannos eius cum ipsius
superpellicii manicis tangant.
De aliis indumentis quoties
ea plicant, sollicitè caveant,
ne unquam manicæ terram
tangant, vel usque ad ipso-
rum vestimentorum fimbrias de-

descendere permittant: sed si-
ve tunicæ lineæ, siue quæ-
cunque alia indumenta pli-
cantur, manicæ semper longè
à fimbriis collocentur. De-
bent iterum ministri altaris
propter vasorum & vestium
(ut dictum est) conservatio-
nem attendere, ne calicem,
quando reponunt strictè li-
gent: quia sæpè per hoc dete-
rioratur non modicum, & pa-
ulatim obtritus conquassatur.
Vasa quoque altaris & utensi-
lia in locis suis diligenter, ut
convenit, præparata repo-
nant. Vestimenta etiam pli-
care non negligent & aptare:
nisi pro aliquo celebraturo ea
quis dimitti requirat. Sed
quid horum expressionibus
immoror? in omnibus enim,
quæ ministerium Dei contin-
gunt, speciali nimirum dili-
gen-

gentia opus est. Si agendis ministeriis terreni regis studiosissimam homines curam impendunt: quantam putas æterni Regis ministeriis impendendam?

Sacerdotū
honestas
in re divina.

7. Cæterum si ministri altaris intendere debent honestati, multò ampliùs tamen per omnem modum sacerdotes, qui celebrant. Postquam ergo fuerint vestibus sacris induti, cum magna debent maturitate incedere; & præcipuè cùm altari assistunt, gravitatem in motu & gestibus, laudabili curiositate servare. Nunquam genuflexuri, quam diu sacerdotali casula sunt induti, nisi temporibus ab Ecclesia institutis. Super altare quoque se non appodient inhonestè: nec manus suas hac & illac inordinatè deducant.

Quan-

Quando se vertunt ad populum, non erigant oculos, ut videant assistentes.

8. Denique circumspēctos de- *Etcircum-*
cet eos esse, specialiter circa *spectio.*
corporalium dispositionem &
custodiam; circa calicis collo-
cationem; circa Dominici
corporis consecrationem, san-
guinis susceptionem, & mun-
dationis industriam. Circa
corporalia; ut ipsis super alta-
re replicatis, usque ad anteri-
orem ipsius altaris oram, sit
spatium competens; ne super
eadem manus suas aut mani- *Jam aliter*
cas indumenti teneant. Cali- *rubricæ*
cem ante oblationem super *Missalis*
corporalia nunquam ponant, *Romani*
sicut post oblationem fieri con- *novi.*
suevit: sed ipsum usque ad ob-
lationis tempus, ad corpora-
lium teneant latus. Circa con-
secrationem inter cætera soler-

In conse-
cratione.

ter provideant, ut cùm hostia fuerit consecranda, ita parùm & cautè in principio eam levent, quasi scutum sibi de manibus, depresso aliquantulùm pollice, facientes; ut si fieri potest, ante consecrationem à circumstantibus videri non possit, ne à simplicibus adoretur; qui quanto citiùs eam viderint in manibus sacerdotis, incautè nondum consecratam adorant. Cùm autem consecratio fuerit consummata, hostiam sine mora notabili duabus manibus quantum expedit, ut ab hominibus possit videri, cum omni reverentia elevantes, tam in elevando, quàm in reponendo, debitam maturitatem servant: nec post vel ante elevationem osculentur eandem. Si super altare viaticum celebrant, consecrationem

tionem facturi, manum cum hostia consecranda super ipsius altaris viatici lapidem teneant: ne fiat consecratio iuxta, & non supra ipsum. Circa sumptionem calicis caveant, ne ipsum sumendo, vel calicem exguttando per nimiam extractionem; tumultum quendam vel sibilum cum labiis faciant, aut post summptionem digitos lambant. Erit etiam tutum, si dum sanguinem sumunt, calicem tenentes cum dextera decenter, & patenam cum sinistra supponant, sanguinem, si quid effundi contingeret, recepturam. Super quam si frangi corpus Dominicum aut reponi contingat, ipsa denique vino & aqua, vel altero illorum sufficienter debet infundi. Incongruum & indignum, ut

In sumptione mysteriorum.

patena post Christi corpus sanctissimum, communi tactui pateat non mundata, & rebus quibuslibet licet mundis sine differentia exponatur. Si sentis aliter, credo ut post patenæ, vel calicis aut corporalium tactum, non sunt manus communicandæ cōmunibus ante factam post tactum hujusmodi lotionem. Si calicis petatur mundatio pro infirmis, primam nullatenus aut secundam perfusionem exponant; sed prius semper mundationibus solitis perfectis, aliud denuò vinum calici apponatur petentibus indulgendum.

De disciplina circa ea quæ ad corpus sunt.

C A P. XVIII.

- I. **H** Abito de disciplina circa spiritualia, sequitur

Partitio.

cur de ipsa, circa corporalia.
Et primò circa ea, quæ in nobis sunt: Secundò circa ea, quæ extra nos sunt. Respectu eorum quæ in nobis sunt; primò videndum est de disciplina respectu totius corporis, quantum ad gestum: secundò respectu partium corporis, quantum ad actum. Et primò, respectu lingvæ, quantum ad duo opera naturæ, in quibus congruit officium lingvæ, scilicet quantum ad loquelam & gustum. Secundò, respectu manuum, ut in exercitio manuali. Tertiò, respectu pedum, ut in incessu. Quartò, respectu membrorum omnium, quantum ad aliqua ipsorum officia. Deinde circa ea, quæ extra nos sunt. Primò quantum ad ea quæ de propè, ut est vestis & habitus. Se-

G s

cua-

cundò quantum ad ea quæ
de longè, ut sunt officinæ.

De disciplina in gestu.

C A P. XIX.

**Membra
propriis
officiis fū-
gantur.**

I. **C**irca disciplinam in ge-
stu, (qui modus & fi-
guratio membrorum, & cor-
poris dicitur) duplex est cu-
stodia adhibenda. Prima est,
ut unum membrum alterius
officium non usurpet, aut e-
ius ministerium sui admixti-
one confundat. Si os loquitur;
caput non agitetur, manus
non moveatur, & sic de aliis:
ut dum alterum membrum
operatur, alterum quietum
omninò permaneat; aut si
opera eius necessaria illi esse
cognoscitur, ad operandum
ordinatè moveatur.

**Gestus sint
modesti.**

2. Disciplina custodia est in
gestu, ut quodlibet mem-
brum in eo quod facit, debi-
tum

tum modum teneat, nec temperantiæ limitem, aut honestatis formam excedat: hoc est, ut in paucis exemplis probemus, ridere sine apertione dentium, videre sine defixione oculorum, loqui sine extensione manuum, sine contorsione labiorum, sine agitatione capitis, sine elevatione superciliorum, incedere sine modulatione gressuum, sine ventilatione brachiorum, sine gesticulatione scapularum, jacere sine dejectione membrorum, sedere sine alterutra superjectione pedum, & sine alterutra accubatione laterum, sine divaricatione seu dilatatione crurium, sine extensione vel agitatione tibiæ, nempe honestum & humilem fratrem femori suram imponere, vel pedes palam cancellare

lare non decet, arcendi sicut in publico, ita & in secreto sunt gestus inepti.

Humiles
& graves.

3. Gestus denique religiosi debet esse humilis, severus & gravis, est enim reprehensibilis gestus, si superbiam, si molliciem, quæ nunc per lascivam hilaritatem, nunc per nimiam dejectionem infatuat, aut si etiam levitatem prætendat. Turpis in humilitatis professore superbia. Fœda prorsus in humili habitu gesticulatio fastuosa, sic non est viri muliebrem habere molliciem, puerili levitate. Gravitatis modestia, multam affert servata moribus honestatem, neglecta maculam & contemptum; mortificata secundum Apostolum super terram membra, gestus debent mortificatos habere.

Col. 3. 5.

De disciplina in modo loquendi.

C A P. XX.

I. **D**isciplina loquendi tam in modo & provida (quando loquendum sit) discretione, quàm in verborum religiositate attenditur. Modus, in gestu & sono considerari potest. Loquentis gestus, debet esse modestus & humilis: sonus demissus & suavis. Modestiam debet habere gestus loquentis, ut nec inordinatè, nec turbulentè inter loquendum membra moveat: nec oculorum nutibus, labiorum contractione, vel altero non decenti alterationis modo, vultûs honestatem deformet, aut faciem ipsam molitie quadam resolvat humilitatis obtentu: sed in eadem vultûs constantia semper permanens, severitatem benignam

G 7

Benignè
rigidus.

gnam & constantem, & quodam modo rigidam benignitatem prætendat. In facie siquidem hominis speculum disciplinæ relucet: cui tantò major custodia est adhibenda, quantò minùs quod in ea fuerit peccatum celari potest. Verat quoque loquentem gestûs modestia, ne se hominibus notabili quadam supplicationum profunditate incurvet, aut eius cui loquitur vultui nimis instet: ne inhonestè quidem in eius faciem, halitûs aspiratione insufflet, aut halitu ipso post vinum potatum, sensum maximè narium offendat. Loquentis halitus vultui auditoris & naribus, vitiôsè prorsus ingeritur. Debet etiam gestus humilitatem, modestiam, ac vultûs hilaritatem prætendere. Sonitus de-

Sed placidus.

debet esse demissus pariter & suavis, quia clamoritas & verborum asperitas, locutionem religiosi plurimum quidem & dedecet & deturpat.

2. Discretio præterea quando loquendum sit, necessaria est. quia ex ore fatui etiam parabola reprobatur, quia non dicit eam in tempore suo. Sapiens quando loquendum & quando tacendum sit, prudenter considerat. Est autem junioribus fratribus ferè semper inter seniores usque ad interrogationem tacendum. *Adoleseens* ait scriptura: loquere in tua causa vix cum necesse fuerit. Si bis interrogatus fueris, habeat caput responsum tuum. Silet etiam à bonis Propheta. Ergo quamvis de bonis, sanctis, & ædificationum eloquiis perfectis, discipulis rara conceditur loquenda

Quando
loquendū
Eccle. 20.

Eccle. 32.
30.

Psal. 133.

quendi licentia. Nam loqui & docere, magistrum condecet: tacere & audire discipulo convenit. Loquente alio nunquam loquantur: aut verba loquentium quovis pacto interrumpere præsumant. Nec mordaci vel importunò insultu, sociorum locutionem impugnent. Stultorum enim hæc sunt, qui nec lingvæ parcere, nec sociis deferre novērunt. Si qui etiam mutua se collatione impetunt, per impositionem silentii, & aliam poenam condignam meritò reprimuntur.

Sermo sit
veridicus.

3. Religiositas debet in locutione servari, ut sit sermo veridicus & purus, sit dulcis & honestus. De veritate sermonis Sapiens dicit: *Ante omnia verbum verax precedat te.* Non solum igitur mendacia, & quæ

Eccl. 37.
20.

quæ criminosa sunt; verùm-
etiam locutiones hyperboli-
cas & aliqua duplicitate nota-
biles, penitus vitent. Lo-
quentes de dubiis aut futuris,
nunquam absolutè loquan-
tur, sed in hujusmodi omni-
bus semper conditionem ap-
ponant. Præcisa enim de in-
differentibus verba, religio
non consentit. Non est alicu-
jus viventis arbitriò de con-
tingentibus negare vel asserte-
re absolutè. Non facilè de au-
ditis sententient; licèt verita-
tem sentire se putent. Sint ad
responsionem tardi: ne per
inconsiderationem falsum ali-
quod vel indisciplinatum pro-
ferant verbum.

4. Debent etiam purè loqui:
ut in eorum verbis nec ja-
ctantia, nec detractio, vel ma-
litiæ alicujus, aut vanitatis ad-
mixti-

Purus.

mixtio valeat inveniri. Nunquam de scientia, vel sæculi statu se jactent. Erubescant dicere de absente, quod cum charitate non possent dicere coram ipso. Unde sanctus Benedictus: *Murmurare aut conqueri nesciant: nec murmurationis malum, pro qualicunque causa, in aliquo qualicunque verbo vel significatione appareat. In verbis suis aut literis, si quas aliquando dirigunt, puerilibus vel adulatoriis non utantur blanditiis, sed tanquam religiosi, suam breviter & veraciter intentionem exponant.*

Honestus.

s. Honestatem habet locutio, si & illius qui loquitur, & illorum quibus, vel de quibus sit sermo, conveniat dignitati. Otiosa verò, jocularia, juratoria, contentiosa, maledica, vel alia sæcularia verba,
neq

nec pura sunt quidem, nec
religiosæ conveniunt dignita-
ti. *Nugæ* ut ait S. Bernardus: 1.2. de Cō-
inter saculares sunt nugæ: in ore sider.
sacerdotis aut religiosi blasphem-
ia. Interdum si incidant, fe-
renda sortassis, referenda nun-
quam. Os talibus aperire illicit-
um; asvescere sacrilegium est:
scdè ad cachinnum moveris, scd-
dius moves. Disvesce à vanilo-
quio linguam, qui ad profe-
ctum religionis aspiras. Pro-
cessurus in publicum, præ-
muni te ipsum: & animo sta-
tue à verbis inanibus abstinere.
Provide tibi antequam
prodas aliquid, unde, si expe-
dierit, sermo texatur. Fami-
liare prudenti, consideratio-
ne omnia prævenire: confert
ad singula fuisse præmunitum.
Si dignum quippiam relatio-
ne non habes, tace. Tutius &
bu-

Tutiùs au-
dire quàm
loqui.

Matt. 5.
37.

Cōtende-
re non de-
cet religi.

humiliùs audis, quàm loqueris.
Non affabilitas oportuna, sed
loquacitas otiosa damnatur.
Jurare verò nunc per caput,
nunc per sanctos, vel alio
quovis modo, Christi (qui
ait: *Sit sermo vester est, est, non,
non.*) discipulo minimè con-
gruit. Rursus indignum pe-
nitus servis Dei, muliercula-
rum more contendere. Si re-
sistentiæ incidant verba, ce-
dendum continuò resistenti.
*Honor est homini, qui separat se
à contentiõibus.* Nunquam di-
scendi, ut dicitur: gratiâ, li-
tigent: scientes ad se verbo-
rum contentiones nullo mo-
do deinceps pertinere. Non
potest esse, quin contentio a-
liquid, quod contra consci-
entiam dicatur, extorqueat.
Ergo inter Dei servos colla-
tio, non altercatio debet esse.

Per-

Perversum est, maximè si ausu damnabili ad injuriosa, vel maledica verba, quæ secundum Apostolum à Dei regno excludunt, os religiosi laxetur: aut diaboli nomen ad invectionem assumat, vel in communi locutione frequenter. *Sunt quedam quæ levissima putarentur, si non in scripturis demonstrarentur opinione graviora. Quis enim dicentem fatue fratri suo reum gehennæ putaret, nisi hoc veritas expressisset.* Pessimum hunc loquendi usum quasi pro affabilitatis solatio, salutaris adversarius introduxit: ut per eum modicæ occasionis accessu stultis illudens, eos frequenter in gravis lapsum offensæ impulsu leviori præcipitet, & statûs dignitatem colluvio sordidationis vilificet. Pudeat eos rumigerulos esse,

Nec con-
vitiari.

2. Cor. 6.
10.

Aug. En-
chir. c. 79.

Mat. 5. 21.

aut

aut verborum sæcularium delatores. Nihil inter socios seminent, quod infirmos animos dissolvere valeat, aut turbare. Reus est Deo & Ordini, qui temerario diffidentiae verbo conscientiam percutit infirmorum.

Sermo dulcis sit.

6. Præterea siue fratri, siue extraneo, siue magno, siue parvo loquantur, semper in ore verbi dulcedinem habe-

Tit. 3. 2.

ant; *omnem ad omnes*, secundum Apostolum, *mansuetudinem ostendentes*. Nunquam suæ prætextu constantiæ vel zeli cum communitatis injuria, in verba contumeliosa prorumpant. Sæpè enim meritum immoderata lingua confundit: turpisque defensio, quæ injuriis utitur. Habet factus pro constantia impetum,

Eccli. 6. 5.

pro ratione injurias: sed *lin-*

gua

gva eucharis in bono homine abundabit.

De disciplina circa comestionem.

C A P. XXI.

I. **D**Ebent etiam cum timore Dei comedere, disciplinam semper tam in modo se habendi, quàm in cibo observantes: vitantes nihilominus quasdam minùs decentes sæcularium consuetudines super mensam. Placet vel pauca de singulis exempla subnectere, quæ ad similitum considerationem transmittant. Honestas in edêdo.

Honestè se debent habere, ut dum comedunt, aut bibunt, sedeant, bibentes cum duabus manibus scyphum teneant, membrorum agitationem, & quarundam anhelationem vel labiorum tumultum, quæ animi notant intemperantiam, vitent, Oculi cuculos

stodiendi,
in mensa.

los à circumspèctione , lingvam à locutione cohibeant. Oculorum custodia inter epulas propterea necessaria est : quia non decet , ibi præcipuè , ut vagos habeat oculos , neque curiosè & (ut amplius dicam) impudenter , quæ apud alios aguntur circumlustrando prospiciant : sed ut potiùs pudicè demissis luminibus , ea tantùm quæ sibi anteposita sunt attendant. Loqui verò seu mussitare ad mensam ubi silentium est servandum , turpe vitium est.

Silentium
servandū
in mensa.

Declinanda mussitatori societas qui licèt legis honestate prohibitus , lingvæ tamen volubrum non valet retinere. Si quando etiam extraordinariè bibunt , sive adsint , sive non adsint extranei , quamdiu bibunt , sileant. Culpanda nimis

ver-

verborum multiplicatio juxta potum.

2. In cibo, tam in qualitate, quàm in quantitate ipsius, quàm etiam in modo, morâque ac frequentia, comedendi disciplinam servant. In qualitate, ut nunquam pretiosa vel delicata, nunquam in ciborum aut præparationum diversitates affectent. Promptum ad delicata palatum, curiositas quædam, honestatis postpositiva declarat, ut verbi gratia: Si quis ex vicio meliora de communi eligat portione, ut quod in pane sapidiùs, vel in aliis viderit meliùs, ipse sibi accipiat, si majora panis fragmenta sumat, minoribus si adsunt, licet minùs delicatis, sine rationabili causa dimissis, cum panis vel res alia quantò magis ad integritatem

Cibi quales non petendi

H

acce-

accedit, tantò ad mensam ipsam valeat honestiùs reportari. Si ad majorem saporis delectationem in pane inveniendam, ipsum inordinate frangendo, circumcidendo, vel micatenus excrustando deformat. Si vinum cum aqua temperare non curret; si longum & interpolatum faciat haustum. Si salsam communem panis appositione consumat; aut eam incongruè totam, vase transverso vel circulari venatione vendicat, cum sit magis in medio intingendum. Sicut enim apud honestos quosdam in sæculo imputatur, si corrosionibus ossium curiosiùs insistas, aut carnes per magnos notabiliter bolos, præter exigentiam scindas vel edas, aut dum scindis, scissum immediate mor-

morfellum, antequam in communi loco posueris, percipias à meta communi juxta vulgare proverbium non curande discrepas; aut tactu more palponis, electum post tactum relinquas. vel simile quippiam actites: sic religiosus est indecens, si in his quæ sibi pro tempore conveniunt cibis, notam gulositatis non vitent. Si quando eos jejunii tempore, vinò confectò vel simplici, ante comestionem vel post, herbis seu speciebus, infirmitas uti coëgerit, occultè hujusmodi si potuerint fumant, ne simplices idem sibi ipsis absque sufficienti necessitate licere putantes, ad solvendum jejunium suò incitentur exemplo.

3. Est insuper diversitas respectu cibi & præparationum

Specialia
sine scandalò si
necesse est
sumenda.

Specialia
in mensa

non sunt vitanda. Nihil ad mensam
 querenda. Speciale apportent vel in men-
 sa requirant, præter sal &
 aquam, quæ possunt semper
 cum honestate requiri. Pri-
 vandus communibus est, qui
 specialia in communitate u-
 surpat. Cummunibus igitur
 discant esse contenti. Os su-
 um ad omnia, quæ alii come-
 dunt, asvescant: ut si fieri po-
 test, nullum omnino repudi-
 ent seu abominentur cibum.
 Grande vitium si potagium
 & communia respuas, ut in
 specialibus lautius procureris.
 Porro modò mollia, modò du-
 ra, modò frigida, modo frixa,
 modò elixa prægnantes solent
 appetere mulieres: provi-
 denter autem sobrièque con-
 versanti, satis est ad omne
 condimentum sal cum pane.

Ciborum 4. Debent etiam excessum in
 cibis,

cibis, & maximè potûs quantitatē vitare: ut crapula vel facietas nimia non subrepat. *Nihil sic contrarium omni Christiano, quomodo crapula, ait sanctus Benedictus.*

quantitas.

Reg. 39.

19.

5. Ampliùs quoque qualiter, hoc est, quàm decenter, mundè ac temperatè sit comedendum attendant. Decentia detrahit, qui cibum in ore habens, vel scyphum in manu detinens, loquitur: qui manu armata cultellum habente, cibum ori ministrat, vel ei nondum expedito à cibo, potum nihilominus ingerit, aut dum bibit vel comedit, caput tenet in capitis profundum. Munditiam debent ad proprium & sociorum cibum, & ad mensam ipsam super quam comeditur, observare. Munditia simul ac de-

Decenter
edendum.Cum mū-
ditia.

H;

cen-

centiæ gratiâ caveant, ne in
paropside, scypho, vel ovo,
præmorsum aliquid iterum
comesturi reponant. Fœdè
tuorum reliquias dentium,
alicui cibo immisces. Nun-
quam scyphum digitis pota-
gio vel alio quolibet madida-
tis accipiant, aut pollicem po-
culo immergant; nec super
potum, in scypho vel super ci-
bum quemlibet sufflent. In-
decenter agitur, si digitos quis
immittit potagio, & offas vel
olera nudis articulis cochlearis
vice piscatur. Si superfluita-
tes piscium & similia, ex ore
projicit super mensam, vel
nuces alii quàm sibi frangit
cum dentibus. Si quis tussit
aut sternutat non averfa facie
à mensa. Rarò enim hoc fit,
sine qualicunque emissionem
reliquiarum oris. Si nudam
ma-

manum in mensa naribus emungendis, vel carni nudæ scalpendæ apponit, vel manum ipsam ad vestimenta detergit. Cavendum quoque, ne quis ante faciem circumstantium fratrum, pro sale & aliis necessariis, quæ à fratribus tradi possunt, manum extendant super mensam, & eorum cibum cum manicis seu habitu suo tangat. Scindendus etiam panis, pectori seu vesti communi non est sine interpositione tobaliæ applicandus. Munditia mensæ requirit, ut mensale nequaquam frequenti vel superflua deterfione cultelli vel manuum deturpetur, purgandis maximè dentibus nullatenus exponendum. Foedum enim & vile, mappas & manutergia fratrum communia, den-

Mapparū
usus.

tium fricatione foedare. Qui
conventualia dehonestat,
comittit utique in conventū.

Et tempe-
rantia.

Hugo à S.
Vic. to. 2.
inst. mon.
ad novit.
cāp. 21.

6. *Temperantiam manducandi*,
ait Hugo, *intelligimus in eo, si*
homo tractim, & non cum nimia
festinatione comedat. Festinatio
in inchoatione & prosecutio-
ne comestionis attenditur,
quando videlicet in initio
mensæ statim absque oratio-
nis alicujus præambulo, ad
cibum manus extenditur, aut
cum quadam voracitate co-
meditur. Si prius ori cibum
ministras, quàm alio sumpto
fueris expeditus.

Sine lon-
ga mora.

7. Cæterum per morosam
comestionem, congregatio-
nem detinere ad mensam, aut
si quando extra conventum
bibitur, juxta potum moram
contrahere non est decens.

Ecli. 33. 20

Hinc per Sapientem sobrio
dici-

dicatur. Cessa prior causa discipline.

8. In comedendi & bibendi frequentia, servanda est diligenter temperantiæ disciplina. Sanè post refectionem ad potum redire, aut per diem in domo ex vitiola consuetudine, aut quod turpius est, post completorium bibere, non mediocris vitii notam habet. Honestius ad mensam quantum indiges bibis, quam bibendo per diem meri bibuli morem geris. Fructus vel aliud quodcunque extraordinariè sæcularium more comedere, patens est gulositatis indicium. Siquidem extra duas vices in die, nisi necessitate cogente, in domo vel extra comedere, puerorum, imò pecudum est. Senex legem in vicibus comedendi non servans,

Non extraordinariè comedendum aut bibendum

In collatione bis vel ter bibendum.

Nemo invitetur ad edendum vel bibendum.

vans, fertur per Angelum aſſino comparatus. Ad collationem tempore jejunii faciendam, duabus tantum vel tribus (ſi indiges) bibere vicibus, temperantiæ congruit & honeſtati. Studet ſobrius quandam temperantiæ legem, in iſſis etiam neceſſariis obſervare.

9. Denique quorundam ſæcularium in faciendis coinſitationibus, in poculis, in fragmentis, & huiusmodi conſuetudines vitent ad menſam. Non ſe invicem facile coinſitent: ſed comedat vel bibat unusquiſque pro ſuæ arbitrio voluntatis, quantum neceſſitati ſuæ melius ſibi notæ quàm alii, viderit expedire. Congruè tamen ſenior verecundantes fortè, vel nimium abſtinentes juniores invitat. Sap

por & potagium præguſtata, vilium quoque ſeu quorumlibet ciborum reliquiæ, ut ovum unum, tantilumve pitantiæ, ſi ventre jam ſatiato ſuperſit, indecenter commenſalibus maximè ſenioribus ingeruntur. Eucœnia per menſam non mittant. A fragmentis & reliquiis caveant: ſed de pane & aliis ita ſibi provideant menſuratè, ut coram ſe vix micæ relinquant. In potagiotamen aliquid interdum honeſtè relinquant, id ſibi pauperum & temperantiæ gratiâ ſubtrahentes. Verùm & ſi quid fortè relinquere, non tamen ut paterfamilias ad erogandum congerere permittuntur. Pro ſociis aut vix aut nunquam, maximè circa finem reſectionis, panem vel aliud ſcindant, aut potum in

Fragmen-
ta non fa-
cienda aut
reliquiæ.

scypho ponant : nisi saltem quantum ipsi soli comedere vel bibere valeant, si alii quibus hæc offerunt, non accedant. Nunquam pro buccella, ut dicitur, panem tunc integrum scindant, præsertim si apud socios fractum inveniant. Si scyphum communem habuerint, qui voluerit bibere, non amplius de potu apponat, quàm possit bibere una vice. Inter reliquias quæ aliquando fiunt, inutile aliquid vel nocivum, ut quæ de nucce, ovo, castaneâque proiiciamus, aliâque huiusmodi nullo modo relinquunt. Murilegos vel aves ad mensam non pascant : cum nec in refectorio debent sustineri. Possunt cum dictis & similia circa comestionem attendi. Verumtamen sunt nonnulla, quæ licet

Feles non
permittan-
tur in re-
fectorio.

cet communiter vitiosa putentur, interdum tamen inter domesticos in spiritu charitatis sine vitio exercentur.

De disciplina in opere manuali.

C A P. XXII.

I. **A**D disciplinam circa exercitium operis manualis, quod manuali opere corporaliter exercetur servanda, necessaria est discretio, diligentia, & honestas. Est habenda discretio circa opus, ut quod faciendum est, discretè fiat. Discernendum est primò, ut utili operi necessarium, bono quoque melius, & meliori optimum præferatur. Juvare fratrem cum indiget, multum utique operi peculiari præponderat. Rursum celebrare volenti juvenem subtrahere, majorem pluribus aliis offensam esse.

Discretio
in opere.

Et in tem-
pore.

quis ambigit? Est etiam discernendum quod opus quo tempore fiat. Nonnulla siquidem in festis diebus non fierent, quæ in profestis benè fieri possunt. Videtur in operibus distinguendum. Sunt enim exercitia quædam, quæ necessitati quotidianæ inserviunt; ut est ciborum præparatio necessariorum ad diem, utensilium coquinæ ablutio, & consimilia quæ omni tempore fieri solent. Sunt quædam alia, quæ in diem alteram differri possunt, ut est scribere in quaterno, tunicam virgis excutere, caput abluere, cæteraque alia à quibus est diebus Dominicis & festis præcipuis abstinendum, ob sacri reverentiam temporis. Festi namque dies, per honestum quietis otium, alii ve-

Festi dies
ut sint agendi.

verò dies per laboris debiti exercitium honorantur. De quo Hugo: *Quantum*, inquit *addit decoris diebus festivis quies vacationis, tantum ornamenti confert ceteris diebus studium boni operis: ita ut in illis quisquis noluerit esse quietus, iudex sit suae vanitatis; & in istis qui non fuerit laboriosus, testis pigritiae. Carnales siquidem mentes ne vel in illis diebus quiescant, vanitas exagitat: ne vel in istis in bono opere se exercent, pigritia ligat. Deinde quasi concludens subiungit: Quapropter non negliger habenda est in bono opere discretio temporum: quia sicut malum opus nullo tempore laudabile est, ita etiam bonum opus quodammodo reprehensione dignum iudicatur, si tempore opportuno factum non est.*

to. 2. inf.
mon. ad
nov. c. 4.

2. Diligentia in opere exprom-

Diligentia
in operis
prompti-
tudine.

promptitudine operantis, & devota fidelique operando-
rum executione dignoscitur. Diligentia hujusmodi prom-
ptitudo, non in opere manu-
um tantum, sed in conventu-
ali quolibet maximè locum
habet. Quidquid pertinet ad
conventum, id præcipuè di-
ligentia studio est agendum.
Sint ergo præcipuè ad con-
ventualia exequenda prom-
ptissimi. Nunquam tardè ad
opus Dei vel ad mensam oc-
currant. Unde sanctus Bene-
dictus: *Ad horam divini officii,*
mox ut auditum fuerit signum,
relictis omnibus quæ in manibus
fuerint, summa cum festinatione
curratur, cum gravitate tamen,
ut non scurrilitas inveniat fomi-
tem. Ergo nihil operi Dei prapo-
natur. Ad mensam autem qui per
negligentiam non occurrerit ante
ver-

Reg. 1. c.
43. Citò
accurren-
dum ad
conventū.

versum, ut simul omnes dicant
 versum & orent, & sub uno omnes
 ad mensam accedant, qui per ne-
 gligentiam aut vitium non occur-
 rerit, & sic usque ad secundam
 vicem correptus emendare negle-
 xerit, juxta ipsius sancti de-
 cretum: à communis est mensa
 participatione arcendus; ut solus
 à communi consortio sequestratus
 reficiatur, sua ei de vino si fuerit
 habiturus portione sublata. Di-
 gnè quidem à communi refe-
 ctione repellitur, qui se per
 vitium à communi oratione
 secludit. Absit à servis Dei vi-
 tiosæ hujus consuetudinis tur-
 pitude: ut conventuale ali-
 quod divinum præsertim offi-
 cium alterius prætextu cujus-
 libet, tardo accessu vel citiore
 abscessu, propter opera deho-
 nestent. Ut enim tardus ac-
 cessus, sic ante horam reces-
 sus,

E convē-
 tu nō ma-
 nendum.

Lib. 2. dia-
log. 14.

sus, sinè gravi præsumptus
necessitate arguitur. Impati-
entis & vani signum est ho-
minis, in communibus anti-
cipare recessum, nec opus Dei
posse in choro usque ad finem
expectare. Si *Monachum*, san-
ctô narrante Gregoriô, post
completum officium continuo rece-
dentem visus est demon ab orato-
rio retrahere; quid de his, qui
nec ipsius expletionem officii
præstolantur? Haud dubium
conventualis ubilibet deco-
rem integritatis negligere, in-
excusabile prorsus remissionis
est vitium: ad vitium autem
vix occasio deerit, si quælibet
admittatur.

Osee 10.
11.

3. Omnes denique fratres,
labores non ex sola consuetu-
dine, ut vitula *Effraim* docta di-
ligere trituram, sed ex animi
devotione sectentur: ut in
com-

communibus sit fervoris affectio specialis. Conventuale vitam ut sanctissimam imò Angelicam, toto affectu animi amplexantes, ei tam continua, quàm devota prosecutione adhæreant. Quantum ad officium, mensam & alia, vix nisi coacti à conventûs congregatione recedant. Tantam Deus conventui efficaciam contulit bonitatis, ut ibi augmentum suscipiat boni bonus, aut veniam mali malus. Multa in conventu bona præsentibus conferuntur, absentibus subtrahuntur. Saul ad conventum psallentium Prophetarum accedens, propheta efficitur, extra conventû factus pervertitur. Thomas discipulorum absens conventui, visionis Dominicæ consolatione fraudatur, quam ad collegium reversus assequitur. Discipuli

Vita Con-
ventualis
Angelica
est.

1. Reg. 20.
30.

Act. 2. 1.

In convē-
tu Dñs re-
quiescit.

pariter congregati Spiritum sanctum accipiunt. In conventu Dominus habitat & requiescit. Ibi devotos quosque uberioris gratiæ pabulo retocillat: ibi quàm plures negligentiae personales, in divino maximè officio subrepentes, congregationis communione supplentur; ibi quod suis quisque non potest, aliorum meritis obtinere meretur.

Siquid novitiis præter more præcipitur, non recusant.

4. Cæterum licet ad majora domûs officia, videlicet hospitalariæ, refectorii, infirmariæ, lectionis ad mensam, & hujusmodi principaliter, & continuè fienda, novitios fratres assumere provida religionis consuetudo non habet; si tamen quando contingat eis aliquod hujusmodi officiorum vel ad horam committi, magna debent devotione susci-
pe-

pere, & ad faciendum ea mansvetè, velociter, acceptabiliter, integrè ac circumspèctè, magnam debent diligentiam adhibere. Mansvetè, hoc est, *Sed obediunt m̃suetè.*
 sine murmure & displicentiæ signo, *Fili, (ait Sapiens) in mansuetudine opera tua perfice. Ecli. 3. 19.*
 Est in opere bono necessaria strenua velocitas: de qua Sapiens dicit: *In operibus tuis esto Velociter. Eccle. 31. 27.*
velox. Velocitas hæc maturitatis non removet gravitatem, sed vitium tarditatis excludit.
 Est etiam acceptabiliter operandum, ut quibus ministratur, prout honestè fieri poterit, satisfiat. Optabat Apostolus & orari rogabat, *Rom. 15. 30.*
 ut *oblatio sua fieret acceptabilis in Jerusalem Sanctis.* Magnus profectus est ei, cujus ministerio multi læti facti Deum laudant. *Integrè*
 Integritas in opere bono requiritur, ut non dimi-

Circum-
spectè.

Tempesti-
vè omnia
præparan-
tur.

nutè, non ad evasionem, vel
quasi ad oculum, sed perfectè
ut res exigit fiat. Circumspe-
ctio in obsequiis, prout offi-
ciorum requirit varietas, est
habenda: quod per exem-
plum in uno officio melius
patet. Si quando refectorarii
vicem gerant, quæ ministran-
da fuerint, tempore congruo
& modo debito præparata mi-
nistrent, & religiosè distribu-
ant: ne in mensa defectus vel
circa ministerium suum mi-
nùs expediens aliquod acci-
dat, provisuri. Ministrentur
itaque necessaria tempestivè.
Turpè est si propter unius de-
fectum, tota congregatio ex-
spectet. Sicut igitur omnia si-
ve fructus, sive sapes, sic &
alia comedentibus congruè
apponenda, priusquam fra-
tres ad mensam intraverint,
pro-

providè apponantur. Confe-
rendorum collatio successiva,
conventum sæpiùs detinet:
& id quidem imputandum
negligentiæ ministrorum. Ad
mensam verò quidquid appo-
nitur, præparatum ut decet
reficientibus offeratur. Nu-
ces si dandæ fuerint, priùs
frangantur. Herbæ crudæ si
apponendæ fuerint, mun-
dentur: & sic de aliis observe-
tur. De omnibus quæ appo-
nuntur, sua cuilibet si fieri
potest, portio singulariter tri-
buatur. Sunt rurigenæ qui
nec à Prælatis discreta, vel à
senioribus aut extraneis sorte
distingvant. Communia ma-
ximè, ut sal & aqua mensæ
non defint, quæ in primis pro-
vidus ministrator apponit. A-
qua non solùm pro temperan-
do vino, imò sæpè pro aliis
ne-

Portio sua
cuique ap-
ponenda.

Tomo 2.
 inst. mon.
 ad novit.
 c. 21.

a. Par. 19.
 7.

Ibid. v. 9.

necessaria est in mensa. Cochlearia quoque sunt ad omne potagium oportuna, ne cum digito piscari oporteat, & ne juxta Hugonem, in eodem jure & manus abluitionem, & ventris refectiorem videatur querere. Murilegos vel aves, quæ tenentur alicubi contra araneas, nullatenus esse in refectorio dum fratres reficiuntur patiantur: nec enim hoc est expediens vel benè factum. Sic & in aliis circa istud vel aliud quodcunque sibi impositum officium, sint intenti. Scriptum est enim, *Cuncta eum diligentia facite*. Et iterum: *Agite diligenter, & erit Dominus vobiscum in bonis*. Sic agitis in timore Domini, fideliter & corde perfecto.

1. Honestas in operatione servatur, si omnia quæ aguntur,

tur, cum maturitate ac religiositate quadam exerceantur, & in omnibus nitor inveniantur munditiæ: hoc enim religiosum maximè decet.

Honestas
in operatione.

De disciplina in incessu.

C A P. XXIII.

I. **D**isciplinam circa incessum, penes modum & discretionem in ambulando considerent. Honestus enim modus requirit, ut non impetuosus & fractis gressibus ambulent; nec erecta cervice, non prominenti pectore, seu etiam inclinato super humerum capite, aut vagabundè pendentibus manibus: quæ omnia vel levitatem, vel superbiam, vel remissionem, vel hypocrisim sapiunt.

Modus in cundo.

2. Debent etiam in cundo discretionem habere, ne de illorum numero censeantur,

Discretio in cundo.

de quibus dicitur per Prophe-
 Isa. 59. 1. tam, *Non est iudicium in gressi-
 bus eorum.* In eorum gressibus
 non invenitur iudicium, qui
 eundo necessitatem vel ordi-
 nem non attendunt.

Necessitas. 3. Necessitas discursum inuti-
 lem, ordo inordinationis con-
 fusionem excludit. Discur-

sum igitur per domum, per
 hortum & extra domum, qui
 magnum est instabilis mentis
 indicium, cautè vitent. In
 domo, ne scilicet per officinas
 de loco ad locum, de fra-
 tre ad fratrem inutiliter eva-
 gentur, aut loca rumoribus
 audiendis vel colloctionibus
 apta frequentent: sed in lo-
 cis sibi concessis, ut sunt Ec-
 clesia, cellæ, capitulum si ex-
 tranei affuerint, vel aliis locis,
 si qua sibi fuerint specialiter
 deputata, cum silentio resi-
 den-

dentes, officinis privatis, puta ubi cibaria præparantur, infirmi vel hospites recreantur, aut fratrum congregationi, vel comedentibus & bibentibus se nullatenus ingerant non vocati. Erubescant præcipuè ad reficientium mensam accedere, vel eis, nisi pro evidenti ministerii necessitate assistere. Effrontis est hominis, non erubescere comedentes. Verumtamen si quando eos loca sibi non concessa, necessitas adire compulerit, ad ostium pulsare aliquantulum possunt, ut aliquis egrediatur ad eos, vel ut ipsi vocati securius & honestius intrent. In hortum non eant absque licentia, nisi eos vel ab aliquo professo mitti contigerit aut vocari: ad loca sua postquam ab eo recesserint

In hortum
non eundem
sine copia.

rint vel eius negotium fecerint quàm citius reversuri. Verumtamen eorum instructor juxta superioris dispositionem nunc hos, nunc illos, aut etiam omnes simul ad spatiandum in horto, causâ recreationis vel alicujus bonæ collationis, poterit per se vel per alium fratrem professum, cum expedire viderit vocare. Tempore probationis domum exire, propinquos suos visitare non curent: nec enim

Luc. 2. 44. inter cognatos & notos Dominus invenitur, unde Bernardus: *Quomodo te bone Jesu inter meos cognatos inveniam, qui inter tuos minimè es inventus?* Si

Ep. 107. in fine. quando domum, quamvis de superioris licentia exeunt, nihilominus tamen id ipsum significent suo instructori: quod & de suis & aliis notabilibus factis observent. 4.

Ordo in cundo.

4. Ordo circa incesum est religioso in conventu specialiter servandus: ut in processionibus fratrem sibi collateralem attendat, ut chori sui partem in refectorio & in clauistro cum pro gratiis ad Ecclesiam itur, in omni teneat loco: nec se ad chorum alium vel in refectorio vel in clauistro seu alibi transferat, nisi causa rationabili perurgente. In Ecclesia verò inter pulpitem in medio chori positum & altare, dum maximè ibi aliquid dicitur, non facilè transeat, nisi fortè alibi liber non pateat transitus: & tunc ab ipso pulpito transiens, & inclinans ne pulpitem videatur venerari, non ante ipsum directè, sed à latere decentiùs inclinabit.

5. Est & ordo reverentiæ & Et reverentia.
decentiæ in incesu, ut non
13 pas-

passim seniore[m] junior antecedit, aut quando vitari facile potest, frequentes & nimis propinquos ei transitus faciat ante ipsum. In Ecclesia quoque inter ministros altaris, Subdiaconum videlicet, Diaconum & Sacerdotem in officio suo solenniter celebrantes, necnon & ante fratres infra deambulatorium sedilium, & formarum minùs honestè præter necessitatem transitur. Sed illud deambulatorium intraturi, ad vacua debent sedilia per introitum sedilibus ipsis propinquiorem accedere, nisi ob aliquam personarum reverentiam, si fortè intermediæ fuerint, sit aliter faciendum.

De disciplina in gestu membrorum.

C A P. XXIV.

I. Est

1. **E**st in aliis membrorum corporis, sive oculorum, sive oris, sive brachiorum manuúmque officiis, disciplinæ studendum; de quibus adhuc aliqua breviter supponentur. Amatores igitur honestatis, oculos ab inordinata evagatione & exaltatione in mensa & in choro præcipuè diligenter custodiant. Scriptum est enim: *Oculi Stultorum in finibus terra: Et, Dilatatio cordis exaltatio oculorum.* Oculorum custodia. Prov. 17. 24. Levat quidem Propheta oculos ut petat auxilium: Dominus ut impendat. Tu quoque Psal. 130. Joan. 6. 5. si locum, causam & tempus considerans, tua vel fratris necessitate oculos levas, non solum non culpo, sed plurimum laudo: hoc enim excusat miseria, illud commendat misericordia. Sin alias, Ex Bernar. tracta. de gradib. humilitatis, ubi de curiositate. non Prophete, non Domini, sed Di-

Gen. 34. 1. *Dina aut Eva, imò potiùs satana*
 Ibid. 36. *te imitatore dixerim.*

Risus reli-
 giosus.

2. Non sint in risu faciles, nec
 in voce clamosi. Cachinnus
 præcipuè gravitatem religiosi
 plurimùm dehonestat. Vile
 prorsus est religiosum virum,
 ut puerum cachinnare. Non
 licet religiosum virum disso-
 lutis labiis risum proferre, sed
 hilari vultu cordis hilaritatem
 prætereundum. In datione pacis
 labia semper claudant, quibus
 apertis turpiter exhibetur.
 Nares non in aliorum aspe-
 ctu, sed ad partem cum duo-
 rum tantùm aut trium appo-
 sitione digitorum emungant.
 Seorsùm etiam spuendum
 est, maximè in conventu fra-
 trum; ne loca publica, sive
 in choro, sive alibi sputo fœ-
 dentur, & adstantium oculi
 offendantur. Patet quosdam
 in

in ipso chori deambulatorio,
ad pedes suos palam fratribus
spuere, nec pudere.

Pandicu-
latio & of-
citantia
vitanda.

3. A notabilibus corporis seu
membrorum extensionibus,
quæ cum oscitationibus vel
aliàs, non finè quadam inho-
nestate fieri solent, omnino
abstineant. Tunc enim sunt
corpus & brachia compri-
menda, ne cum hujusmodi
pigrizia extendantur. Hone-
sto incongruum viro, pigra
membra distensione resolvi.

4. Dissolutiones fugiant ma-
nuales: grandia namque cau-
sant pericula, solètque luëtus
ludo accidere corporali. Et
post comestionem præcipuè se
à jocositate notabili & multi-
loquio studeant temperare. Si-
quidem licèt omni tempore
dissolutionis levitas sit vitan-
da, post refectionem tamen,

Manus de-
center cõ-
ponendæ.

vel aliàs cum solo fratre, & iterum coram conventu turpius agitur. Turpissima est dissolutio in conventu. Ad hæc alium quempiam præter necessitatem ad cingulum vel manum accipere flores, fructus, vel baculum in manu otiosè gestare, cingulum inter digitos volvendo rotare, honestati non consonat, imò lasciviæ signum quodam modo prætendit. In lotione manuum, quando de vase manuali aqua recipitur, vas ipsum nunquam à parte superiori, præcipuè manibus distillantibus, sed per ansam potiùs, vel à latere, vel à fundo accipiant; ne guttis manuum aqua residua sordidetur.

In lecto
cōpositio.
Ber. in for.

5. In lecto se honestissimè iacendo componant: nec resupini iacendo, nec genna levando, calcaneos iungant.

gant ad tibias. Hæc & similia non sunt ut minima temerè aspernanda. Clara nonnunquam conversationis insignia, quædam in minimis obfuscant ineptiæ. Plerumque modicis paulatim per incuriam subrepentibus maculis, tota morum congeries inquinatur.

mu. honestæ vitæ in fine.

*De disciplina circa habitum
servanda.*

C A P. XXV.

I. **D**isciplina in habitu potest tam circa pannum quàm circa formationem, coaptationem; usûs ejus continuationem, & munditiæ conservationem attendi. Circa pannum ut non sit pretiositate, mollietate vel subtilitate notabilis. Vestis pretiositatem etiam mulieribus Petrus interdic-
cit. Porro, qui mollibus vestimur, in domibus regum sunt. Inter

Modus in panno.

1. Pet. 3. 4.
Mat. 11. 8.

Bernar. de
concordā-
tia statuū
religioso.
post med.

Lu. 16. 29.

Luc. 2. 32.

divites palatii & pauperes clau-
stri, debet esse differentia.
Mollia vestimenta animi mol-
litiem indicant. *Molles* ait qui-
dam *mollia querunt*. Subtilitas
& nitor, reprehenditur in
byssō divitis epulantis. Ni-
mia panni subtilitas, etsi non
pretiosa, nihilominus tamen
in proposito pœnitentiæ viti-
osa. Sit curæ novitiis panno-
rum pretiositatem, subtilita-
tem, & incongruam religioni
mollitiem non curare. Vere-
antur & renitantur ut pos-
sunt, mutari ipsorum sancto-
rum de vestium vilitate cen-
suram, & vitiosam consuetu-
dinem induci. *In signum sunt
panni tui Domine Jesu, sed in si-
gnum cui à multis usque hodie
contradicatur.*
2. Honestā exigit vestimen-
torum formatio, ut non sint
ni-

nimis lata vel stricta. Amplitudo vel longitudo vestimenti superflua, sive in manicis sive in capitis, sive in collario capitis est admodum fugienda. Sed nec aperturis quibusdam circa cingulum vel alibi, aut curiositatibus aliis quibuscunque est habitus deformandus.

3. Coäptatio quædam religioso est decens, quædam indecens. Indecens est si præter morem religionis fuerit curiosa: ut verbi gratia si capitis collarium quadam in gyro replicatione juxta mundanorum consuetudinem coäptetur, aut curiosè ipsum replicetur caputium circa genas. Decens est, quando non curiositati, sed honestati deservit, ut videlicet vestis honestè portetur, & honestè pro loco

Compositio.
tio.

Ne sit dis-
cinctus
habitus.

& tempore disponatur: ut honestè portetur succingen-
da est æqualiter & decenter.
Si enim ex una parte notabi-
liter pendere permittatur, vel
in aliis præparatio debita o-
mittatur, fatuitatem vel ne-
gligentiam vel hypocrisim sa-
pit. Aptanda est vestis, ma-
ximè circa pectus per appli-
cationem ad collum, ne col-
lum ipsum usque ad pectus
vel interiores pañi hominum
respectui exponantur, quod
irreligiosum est valde. Caven-
dum est circa portandi mo-
dum, ne quis per effluat: ut
si os sub capitis vel mentum
abscondat; si dominarum mo-
re tunicam à lateribus tenen-
do incedat, aut manum in si-
nu tenens tunicæ manicam
exteriùs pendere permittat.
Quando enim manum in sinu
vel

vel ad horam ponere cogit necessitas, à manu altera præsumpta tunica cautiùs est tenenda, ne pendeat indecenter, ut manum in sinu teneri vix à proximè astantibus percipi valeat. Ambas autem manus in sinu tenere quàm irreligiosum sit, palàm omnibus est: cùm vel unam diu teneri vix excusat ipsa necessitas. E-mortui est corporis, membrorumque officia exequi non valentis, manicas non tegere defluentes. Et quidem cùm interiùs à sua custodia solvitur mens, & membra foris ad omnem actum inordinatè moventur, & tam in vestibus, quàm in aliis disciplinæ cura negligitur, incompositio corporis qualitatem indicat mentis. Sunt & alia circa modos portandi vitanda. Sunt (inquit

Nota.

quit quidam) stulti, qui quodam officioso artificio, vestimenta sua circa se componunt. Alii jactando & ventilando pannos suos, levitatem mentis suæ, ex ipsa sui habitûs mobilitate ostendunt. Alii incedentes sinuoso firmate terram verrunt, & limbis dependentibus, imò retrò consequentibus caudis, in similitudinem vulpium vestigia sua obducunt, & quocumque perrexerint, quasi turbo tempestatis pulverem excitant.

4. Dispositio habitûs aliquando ratione operis, aliquando ratione consortii variatur, respectu quorum habenda est consideratio disciplinæ. Ad exercitium operis tam propter expeditionem, quàm propter custodiam munditiæ, honesta, prout res exigit, præparatio vestis requiritur; ut

Ne terram
verrat.

In opere
alia com-
positio ve-
stium.

scilicet quantum necesse fuerit succingatur. Manicæ verò retrahantur, & prout expedierit componantur, ne super manus vel super rem ipsam, quæ tractatur, recidant indecenter; præcipuè ad privatas custodiendæ sunt manicæ diligenter. Dispositio hujusmodi tolerabilis, imò commendabilis est in privato, quæ tamen in publico maximè coram extraneis non est decens. Quando ergo coram extraneis, aut coram conventu proceditur, quantum res patitur, ad dispositionem communem est habitus, tam in manicis, quàm in aliis revocandus. Caput si nudum fuerit, capitio congruit operiri. In omni siquidem publico loco, siue chorum, siue refectorium, siue alius fuerit locus, fratrum congreg-

Caput in
conventu
operiend-
dum.

gregatione præsente, & multò magis inter extraneos, operto decenter capite, religiosus incedat, nisi ob reverentiam alicujus ministerii, vel personæ aliter sit agendum. Non est tamen capitium sive coram fratribus sive coram extraneis, nimis in capite sine rationabili causa profundandum. Operta sub capitis facies, quandam hypocrisis notam infert, & aliorum in se oculos sua singularitate convertit. Decet ergo caput in publico, non faciem operiri. In lotionem quoque pedum, ille cui pro Christo tale ministerium exhibetur, operto si potest commodè capite, humiliter & sine multiloquio debet esse, & charitatis obsequium cum timore ac devotione suscipere. Nec debet quis ibi
vel

De lotionem
pedum.

vel alibi tibias nimis expone-
re: sed magis tunicâ circum-
cingere diligenter: Turpe est
enim religiosis personis, car-
nium nuditate occurrere. Ca-
vet omnis honestus ne ejus
unquam appareat caro nuda,
nisi quantum compulerit ne-
cessitas manifesta. De Sancto
legitur, quòd cùm necesse ha-
beret fluvium transvadare,
rogavit socium suum ut pau-
lulum à suo separaretur aspe-
ctu, ne suam invicem corpo-
ris nuditatem uterque con-
spiceret. Recessit socius: ni-
hilominus tamen ille seipsum
cùm nudare se vellet, erubu-
it. Ipsum tamen hæc cogitan-
tem, in alteram fluvii ripam
virtus divina transposuit.
Hanc haud dubium honesta-
tem Dominus acceptavit.
Pannos quoque interiores, &
quæ

Refert A-
thana. in
vita S. An-
tonii, de
S. Amone.

quæ ultra communem seu regularem formam sive in vestibus sive in aliis indulgentur, quantum necessitas patitur occultari oportet. Unde nec almutia palàm extra capitium religiosè portantur.

6. Restat de usûs habitûs continuatione, & munditiæ in eo conservatione videre. Usus habitûs, prout habitus pro speciali signo religionis accipitur, continuus debet esse: ut religiosus frater non sit, vel modicùm sinè ipso, nisi necessitas evidens eum cogat, sæcularis personæ nuditas, & religiosus sinè habitu comparantur.

Habitus
non depo-
nendus
unquam.

Nec inqui-
mandus.

7. Cavendum etiam ne habitus dum sedetur aut genuflectitur, aliquam inquinamenti maculam contrahat. Et si quàm propter aliquam cau-

causam aliquando contraxerit, vel propter sudorem, mundificari citius debet; maximè si in loco fuerit apparenti. Propter hoc immunditia illa quæ in oris capitii circa genas contrahitur ex sudore, debet cum diligentia removeri. Fœda est religio, quæ innititur fœditati, culpatur quidem & cultus munditiæ nimius & neglectus.

De disciplina in officinis inter fratres.

C A P. XXVI.

I. **D**Enique in officinis, maximè in refectorio, in oratorio, dormitorio, cæterisque quæ consuevit frequentare conventus, etiam ad latrinas disciplinatè se habeant & quietè. Nunquam per susurrium & tumultum occasione operis alicujus fratres

Sine tumultu omnia agenda.

tres orantes, studentes, aut quiescentes impediunt: *In oratorio nemo aliquid agat, nisi ad quod factum est, unde & nomen accepit. Unde si forte aliquid etiam præter horas statutas, si eis vacat, orare voluerint, non eis sint impedimento, qui ibi aliquid agendum putaverint. Cum per dormitorium fratribus quiescentibus vadunt, non planè, imò quasi furtivè incedant. Parando lectum vel alio quovis modo, quiescentes reprehensibiliter inquietant. Surgentes à lecto, ipsum decenter operiant, ne velut irrationabilium cubile remaneat imparatum.*

Et incedendum.

In secessu
ut sit agendum.

2. De privatis loqui si cui turpe videtur, turpiùs noverit ibi turpe aliquid committi. Ibi non congruit, ut quasi mox gelicidio perituri, amictûs access-

cessorii sarcinam deferant. Ibi religiosus cum summo silentio & operto profundè capite debet esse. Ibi confabulari, & præter necessitatem hac & illac capite discooperto respicere, religiosorum esse non dixerim, sed scurrarum. Ibi servanda in manuum & vestis dispositione honestas. Ibi honestus quisque diligenti opera caver, ne per ipsum, aut per eius incuriam aliquis offendatur. Ibi cavendum est eis, ne stantes urinent, vel à loco minùs honestè recedant. Sed nec per hortum est facilè urinandum, vel alibi ubi à sociis aut ab aliis videri possint: quia ut ait quidam. *Multa possunt honestè fieri, quæ non possunt honestè videri.*

3. De singulis ad disciplinam per singulas officinas, & loca spe-

Nusquam
standum

otiosè.

ſpectantibus , vix aut nunquam ſingulariter poſſet ediſſeri. Ad multa tamen haberi poteſt diſciplinæ conſideratio ex prædictis. In oſtiis , aut officinarum , aut ubi fratrum communis eſt tranſitus , maxime circa privatarum introitum, unde ad neceſſaria euntes & redeuntes reſpici poſſunt , nunquam honeſti fratres faciant ſtationem. Quando etiam intrant & exeunt, officinarum ſecretiorum oſtia poſt ſe claudant : ne ſupervenientes extranei & intrantes, fratres inveniant imparatos. Nunquam extraneos licet familiares ad viſitandum officinas invitent. Si quando tamen ad aliquorum inſtantiam eas oſtendere permittantur, domos tantum communiores, non intrà per ſingula loca
ſeu

Exitanei
abarcendi

seu angulos peragrando: sed ab ostiis expeditè, quantum honestas permiserit ostendentes, quidquid eorum aspectui subtrahere poterunt, subtrahant & furentur. *Non est religio, ubi omnibus omnia patent.* In locis communibus ubi fratrum occurrerit frequentia, nullo modo detineant adventantes. Infirma hæc parvulis exprimens, grandium ocilla non vito: sed ubi proficit, parviducendus est illudor.

De modo conversandi in omni loco secularium.

C A P. XXVII.

I. **N**unc videndum est qualiter in villa, itinere, Ecclesia, domo, locutione, & comestione sit novis fratribus inter extraneos conversandum. Si quando exeunt domum, habenda est eis

K custo-

Socio seni-
ori semper
inhæren-
dum juni-
ori.

Cautè &
honestè
cum sæcu-
laribus cõ-
versandũ.

Eccli. 9. 7.
Psal. 118.
37.

custodia disciplinæ respectu
societatis & sui. Societatis so-
latium, & honestas religiosæ
convenit dignitati. Propter
hoc in villa, præcipuè senio-
ris, cum quo fuerint vestigiis
semper inhærentes, se ab eo
etiam sub uno tecto nullate-
nus separent: quin ad minus
videri semper ab ipso liberè
possint.

2. Seipsos autem quantum
ad circumspeditionem, locuti-
onem, habitûs & membro-
rum dispositionem in discipli-
na contineant. Non circum-
spiciant in vicis civitatis, ut
Sapiens docet: *avertant oculos
suos, ne hauriant vanitates.* Et à
sæcularium colloctionibus
prudenter abstineant. Manus
suas religiosè componant.
Nunquam inter homines dis-
cooperto capite, vel almutia-
ti,

ti, vel aliàs indisciplinatè incedant. Sed nec sæcularium vel religiosorum domos subito eis ignorantibus introeant, sed vocando ab ostio, vel pulsando, seu aliàs quoquomodo propositum seu voluntatem ingrediendi pronuntient. *Vir Eccli. 11. eruditus* (ait Sapiens) *foris stabit.* Sed nec sinè ductore per sæcularium domos, vel per religiosorum officinas est vagandum.

De modo conversandi in itinere constitutis.

C A P. XXVIII.

I. **S**I fuerint extra domum in itinere constituti, & quantum ad societatem, & quantum ad seipsos cautè se debent & religiosè habere. Quantum ad societatem, debent sibi à mulieribus, à scurris, & ratione periculi, à

Caveant
malorum
societate.

personis de maleficio notatis attendere. Talium personarum societas singularis, religiosi viris nisi fortè ad horam pro salutis animæ causa, non convenit. Debent se tamen prudenter à consortiis hujusmodi segregare. Ipsi autem fratres in itinere se ab invicem non debent nimis disjungere, quin ad minus mutuo se videre & audire faciliè possint. Non est tutum aut decens religiosi, quos congruit binos ire, alterum ab altero longius separari, talisque separatio eis in periculum, & occurrentibus cedit in scandalum.

Bini incedant.

2. Quantum ad seipsos debent in factis & verbis disciplinatè se gerere. In factis debet honestas, devotio & discretio apparere. Propter honestatem dissolutiones tam manuales, quàm

In factis
sint honesti.

quàm alias, quæ cursitando
vel aliter quomodolibet fieri
possunt, penitus vitent. Mul-
ta enim ex hoc inconvenien-
tia (ut expertum est) possunt
sequi, hominibus frequenter,
de quibus non advertitur, vi-
dentibus quæ aguntur. Non
sunt brachia notabiliter denu-
danda, nec vestes nimiùm
succingendæ, vel aliter irreligi-
giosè tenendæ. Cæterùm ad
devotos pertinet fratres Ec-
clesiis quando transeunt ju-
xta ipsas; necnon & crucibus,
devotis inclinationibus reve-
rentiam exhibere: cœmeteria
verò absque oratione pro de-
functis nullatenus pertrans-
ire. Discretionis est, agenda
quæque prævia deliberatione
metiri, & non agenda cavere:
quia qui de futuro nihil præ-
meditatur, omnia incautus

Devoti.

Et discreti.

Missa audienda ante omnia, & absolvendum officium divinum. incidit. Moderandus est per senioris consilium labor itineris, ne spiritum devotionis extinguat. Audienda est Missa, sanctæque exhortationis pro populo si affuerit sermo fiendus. Et ante omnia semper in primis divini pensum officii devotè solvendum, ne fratres se magis cursores, quàm religiosos exhibeant, & contra religionis propositum de accessorio principale facere convincantur. In solennioribus festis est ab itineratione cessandum. Cavenda est per vias dormitio, tanquam periculosa & indecens, nec est tardè vel apud infames hospitandum personas.

Ubi sit hospitandū.

Itinerantibus quid, quomodo loquendū.

3.. Disciplinam verborum debent attendere tam in materia, quàm in sono. Si occurrerint homines, debent eos humi-

humiliter salutare. Seniorum erit coitinerantibus, & his cum quibus aliquando loqui contigerit, aliquid ad ædificationem, vel consolationem proponere. Peccantes in eorum præsentia non rigidè, sed cum modestia & humilitate corripere, & ad bonum per rationes & dulcem allocutionem inducere, & quodammodo omni creaturæ sanctum Evangelium prædicare. Sanctus Philippus Eunuchum in itinere baptizavit. Beatus Martinus latronem secum itinerantem convertit. Si verò non affuerint homines, de Deo verba fratrum convenit esse: ipse namque itinerantibus & loquentibus de se discipulis, itinerationis factus est comes. Tunc exempla patrum, vel alia quævis bona, quæ vel ac-

Mar. 16.

15.

Act. 3. 33.

Sulpit. in
vita sancti
Martini.paulò post
princip.De Deolo-
quendum
in itinere.
Luc. 14. 25

cendant affectum, vel saltem
instruant intellectum, sunt
ad laboris alleviationem nar-
randa. Turpissimum est, ne-
scire tempus nisi frivolis & fa-
bulosis narrationibus detine-

August. 1. re. *Vae tacentibus de te Domine;*
Conf. 14. *quoniam loquaces muti sunt.* So-

lent fratres Litanias, Psalmos
poenitentiales, canticum gra-
dum & similia, aut simul aut
singulariter frequentare, &
maximè ante tertiam, aut
certè in sanctis meditationi-
bus occupari.

Modestè
loquen-
dum. 4 Denique quoties mutuæ
collationis verba interveni-
unt, sonum omninò decet ef-
se demissum. Proinde clamo-
sam locutionem, quæ nun-
quam decet religiosam perso-
nam, penitus vitent: maxi-
mè inter fruteta & nemora
existentes. Siquidem juxta
vul-

vulgare proverbium: *Nemus aures, & campus seu planities oculos habere dicuntur.* Ab omnibus ergò quæ coram sæcularibus dicere nolunt, in locis dumosis & nemorosis omninò abstineant: nisi fortè aliquid quasi sub silentio & latinis verbis dicere velint. Miserabiles confusiones quibusdam minùs cautis pluries ex hoc accidisse feruntur.

§. Non cantent in itinere, Non cantandum in itinere, maximè in cantu sæcularium cantionum aliqua licèt bona, cùm laici non intelligant nisi sonum. Et præter hæc religiosum non decet in cantu extraordinariè vocem efferre. Si qui fortè dissolutiones aut clamorosas disputationes, verborum altercationes vel alia, quæ offensionis materiam extraneis dare possunt, vitare in-

K §

cer

Nota.

ter homines negligunt, nequaquam eos timoratos dixerim, aut zelum religionis habere. Qui religionis suæ scandalo non occurrit, honori proprio detrahât & salutî. Qui fidelis religionis est filius, nequaquam eius scandalum parvi ducit.

De modo conversandi in Ecclesiâ secularium.

C A P. XXIX.

Ex itinere
Ecclesiâ o-
mniū pri-
mò adeun-
da.

Psal. 5. 9.

I. **P**ervenientes ad religi-
osorum vel sæcularium
loca, cùm ad Ecclesiâ si in
loco fuerit veniunt, in ingres-
su Ecclesiæ illum secum ver-
ficulum memorantes. Intro-
ibo in domum tuam, adora-
bo ad templum sanctum tu-
um in timore tuo: & nudato
capite signum crucis super se-
cum reverentia facientes, an-
te altare vel in alio loco orati-
oni

oni congruo, ad quem decli-
naverit senior, prosternere se
humiliter debent. Ubi quan-
tùm Deus dederit devotè o-
rantes, pariter ab oratione
surgentes, procedere pote-
runt ad ea, quæ necesse ha-
buerint juxta propositum exe-
quenda. Ecclesiam namque,
sicut Evangelici & Ecclesiasti-
ci viri, semper priùs si com-
modè possimus visitare debe-
mus, sanctorum Patrum qui
nos in ordine præcesserunt,
imò ipsius Salvatoris exemplo;
quem beatus Evangelista Mat-
thæus, Hierusalem civitatem
ingressum, refert templum
Domini adîsse. Super quem
locum dicit expositor, *quod*
ingressus urbem primò templum
adit, dans formam religionis: ut
quoquo inus, primùm domum ora-
tionis, si ibi est, adeamus.

Matt. 21.

12.

Joa. 2. 14.

Glossa or-
dinar. in
Matt.

Missam &
divinum
officium
cū aliis fa-
ciant.

2. Missarum etiam solenniis
vel aliàs divino officio cum
extraneis assistentes, gerant
se humiliter & honestè. Non
stent in sedibus suis velut ma-
gnates, aut quasi laici lassi, de
officio non curantes: sed ad
librum si necesse fuerit hone-
stè poterunt accedere offician-
tes, cum maturitate tamen
ac modestia tam in voce quàm
in gestibus observata, humili-
ter juvent. Quòd si propter
evitandum discursum ad li-
brum non duxerint acceden-
dum, nihilominus tamen
communia quæ noverint po-
terunt cum aliis honestè sinè
nimia vocis exaltatione canta-
re. Ad cantandum autem a-
liquid sequestratum, sicut est
Alleluja, responsum, vel
aliud quodlibet, nequaquam
cum sæcularibus se combi-
nent,

ment, si vitare poterunt bono modo.

3. Tunc etiam non solum in prædictis, verumetiam in honesto se habendi modo, quantum ad disciplinam aspiciendi, loquendi, habitus & uniformitatis honestatisque custodia est habenda. Reprehensibile est ibi vagis circumspicere oculis, aut colloctionibus dum Missæ officium celebratur intendere: quod tunc etiam sæcularibus Clericis jus Canonicum interdicat, aut per aliquam rem, habitus sæcularitatem prætere. Unde ibi non decet capitium inter homines extrahi, nisi ad Evangelium, vel ad alia pro quibus ex approbata consuetudine communiter fieri consuevit.

Oculi custodiendi
& lingua.

4. Denique propter uniformi-

K 7

mi-

Confor-
ment se
aliis.

mitatem, dum intersunt of-
ficio solliciti sint circa duo.
Unum est ne diversitate sua in
his quæ ab honestate non dif-
crepant, alios scandalizent:
ut videlicet ad Magnificat in
Vesperis, ad Quicumque vult,
in Prima, vel ad alia hujus-
modi, cæteris cum reveren-
tia stantibus, ipsi non sedeant,
licet illud officium tunc ipsi
non dicant. Aliud est, ut in
stando, sedendo, & se pro-
sternendo sint invicem uni-
formes, ut pariter stent, se-
deant & se prosternant. Qui
cor unum & animam unam
debent habere, diffformes ex-
terius non debent esse. Uni-
formitas morum, uniformita-
tem juvat & indicat animo-
rum. Senioris consuetudini
debet se socius humiliter con-
formare.

Seniori se
cōformet
junior.

s. Re-

5. Religiosorum morem cum
eis officiantes servamus, cum
aliis inclinationum ritûs igna-
ris, festivo tempore ad omnes
collectas vultu ad altare verso
cum reverentia stantes : ad
B. Virginis & Sanctorum dun-
taxat, qui speciali ex more
veneratione coluntur nomi-
na, inclinamus. In feria verò
simus ad omnes orationes
prostrati. Ad Præfationem
semper, & quando dicitur a-
gnus Dei, moris est stare. Ve-
rumtamen si quando apud ex-
traneos duxerint celebrandû, *Missâ nus-*
modum Ordinis sui in cele- *quam va-*
brando uniformitatis occasio- *rianda.*
ne non varient, nec ipsum di-
mittant, nisi aliter facere co-
gat necessitas : ne velut insta-
biles & modum proprium non
habentes, cum variis Ecclesi-
arum consuetudinibus teme-
rari-

tariè varientur. Possunt tamen in benedictionibus post Missam, juxta morem Patriæ faciendis, & in omnibus hujusmodi quæ modo non præjudicant regulari. Ecclesiarum in quibus fuerint, consuetudines observare.

De disciplina in hospitio servanda.

C A P. XXX.

I. **I**N hospitii domo cum fuerint, studeant se in omnibus gerere humiliter ac prudenter circa custodiam disciplinæ, humilitatem erga personas in conversatione ostendant, personis majoribus humiliter deferant, personis humilioribus & pauperibus tanquam confratribus suis, socialiter & benignè loquantur. Conversatio quoque signum aliquod superbiæ non prætendat. Nunquam ad prima se in-

Majoribus
deferendum.

ingerant loca, nec tamen ad ea vocati prorsus refugiant. Senioris tamen fratris, quem præponere debent, semper in omnibus honore servato. Quod honori vel certè deliciis deservire videtur, humiliter utique declinatur, & honestâ modestiâ recusatur. Ubi autem senioris aut sociorum accedit instantia, cedere magis quàm diutiùs repugnare oportet. Parendo potiùs, quàm obstinatiùs repugnando, servatur humilitas. Reprehensibilis difficultas, ubi palàm nutui obviatur senioris.

Parendo
servatur
humilitas.

2. Lectos sæcularium non ascendant indifferenter per diem: nec familiam hospitii obsequiorum exactione molestant. Decet pauperes paucis esse contentos: ipsique necessitati est pro loco & tempore

re detrahendum. Nunquam hospitum familiaritas, vel alicujus affinitatis propinquitas præsumptionem inducat: ut in domo præcipere, curiosa querere, aut de factis domûs vel familiæ indagandis vel disponendis se iterum intromittere velint, qui propriæ rei familiaris curam, ut Deo servirent liberiùs abjecerunt.

Prudentia
est opus.

Gal. 4. 4.

Matt. 10.
17.

Nullus si-
ne teste
locus.

3. Prudentiam quidem necessariam habent, ut sint in sui custodia circumspecti, unde Apostolus: *In sapientia, inquit, ambulate ad eos qui foris sunt.* Et Dominus, *Cavete, inquit, ab hominibus.* Cautè ergo in disciplinæ censura non solum in publico, verumetiam in privato se habeant. *Nullum* (ait quidam) *putaveris locum sine teste.* Narrabat quidam frater, se in quibusdam sæcu-

ſæcularium domibus occultas deprehendiſſe fenestras, per quas ea quæ in domibus illis existentes agebant, ipsis non percipientibus poterant apertè videri. In æſtate meridianò tempore dormitionis jacentes, aliquod ſi poſſunt ſuper habitum operimentum, ſaltem uſque ad cingulum habeant: ne quando dormiunt, eos indecenter quidem inter homines diſcooperiri contingat. Erubescenda nimis quibusdam ex hoc accidiſſe feruntur.

4. Habenda ubique prudentiæ circumſpectio & cautela circa perſonas, loca, negotia, & res ſi quas habuerint reponendas. Circa perſonas, ut ſe nimis hominibus non committant, quantumcunque familiares fuerint aut propinqui.

Atten-

Perſonæ
attenda-
dæ.

1. Cor. 3.

15-

Confide-
randū an
liceat, de-
ceat, ex-
pediat.

Ex Ber. 3.

de confi-
deratione.

1. Cor. 6.

Attendant sibi in omnibus
quæ dicunt aut faciunt. Spiritu-
alis ille qui omnia dijudicat,
& ipse à nemine judicatur, om-
ne opus suum trina quadam
consideratione præveniet.

Primò quidem, an quod pos-
sit liceat; deinde an deceat;
postremò, an expediat. In o-
mnibus semetipsos sicut Dei
ministros exhibeant. Sint in
aspectu, gestu, & omni acti-
one sua serii, religiosi & mo-
desti sicut decet sanctos. Ve-
rumtamen modus quidam
est religionis: superstitiosum
ideo esse nimis non oportet.
Dabit congruum inter homi-
nes modum discretio persona-
rum. Status & qualitas ho-
minum differens, differenti-
am exigit conservari. Habet
se prudens cum differentibus
differententer, cum omnibus ta-
men

men cautè. Erit simplex non stolidus, humilis non dejectus, mansuetus non blandus, hilaris non lascivus, affabilis non vaniloquus aut scurrilis. Quinimò inter est sapientis, sic (si res exigat) à rigore interdum remitti, ut modum tamen modestiæ nec in ipsa remissione dimittat. Potest gravitatis censura remitti pro tempore non dimitti. Imputanda tamen remissio, ubi nulla decentiæ vel utilitatis intentio. Prudens Domini servus, utilitatis fructum ex sua novit remissione afferre. Ad hoc quoniam attendenda est honestatis congrua personarum honestas, honestioribus semper adhæreant.

s. Mulierum tam propinquarum quàm aliarum cautè prout poterunt societatem decli-

Mulierum
tactus, &
obsequia

nō admit-
tenda.

declinent, earūque famili-
are nimis obsequium & ta-
ctum omninō refugiant. Nul-
la ratione sustineant, quod
pedes sibi à muliere laventur.
Nudam autem manum mu-
lieris tangere, vel ad eius ca-
put vel corpus ubilibet absque
necessaria & evidenti causa
manum extendere, ab omni
prorsus religionis honestate
quis dubitat alienum? Quan-

Quomodo
eis loquē-
dum.

do religiosus cum muliere se-
det aut loquitur, manus su-
as occultare & ad se retrahere
debet, quas etiam quando-
cunque cum personis extra-
neis loquitur, simul junctas,
& velut invicem colligatas,
vel aliàs religiosè decet habe-

Nullæ of-
culandæ.

ri. Locutio disciplinam requi-
rit. Nunquam mulierem
quantumcunque sibi affinita-
te conjunctam, sive sororem,
sive

sive neptem, quantumcun-
que pueriles, sed nec facile
matrem propriam osculen-
tur. Fugiant omninò scemi-
nea oscula milites CHRISTI:
cùm osculum etiam viris of-
ferri non deceat, nisi tortè-
ubi de proprio patre vel aliis
honestis personis, moris ex-
actu, sinè scandalo vitari non
potest. Religionis personam,
religionis honestas os indiffe-
renter osculis communicare
non patitur. Denique pericu-
lo animæ mulierum habetur
societas. Igitur (ut docet qui-
dam sanctus) ubique gustan-
da est cum mulieribus non
continuanda præsentia: sed
quasi transeunter sceminis ex-
hibenda est accessio quodam-
modo fugitiva. *Tutius est non
posse perire, quàm juxta pericu-
lum non perisse.* Illum autem
nec

Vide S Bo-
navent. in
hist. sancti
Frâc. c. 5.

Sententia nec castum dixerim, nec honestum, qui mulierem aut tangere, aut tactum eius admittere non abhorret. Quomodo enim tangere licet, quod intueri non licet? Ad custodiendam cordis munditiam, exterior quoque sensuum disciplina est servanda.

Loca suspecta cautè vitanda.

Nota-

6. Loca igitur quæ periculi vel suspicionis materiam dare possunt, cautè declinent: nec soli cum muliere in locis huiusmodi vel ad modicum morerentur. Domina quædam (ut fertur) dum duo religiosi ad ejus domum divertissent, alterum seorsum vocavit in cameram, quasi secretò aliquid sibi locutura, quem ingressum mox ad turpitudinem provocans, asseruit firmiter se continuo contra ipsum quasi ei violentiam inferentem, nisi
sta-

tim sibi acquiesceret, clamaturam. Tunc doctus à Domino frater, antequam mulier in vocem clamoris prorumperet ad fratrem consocium, qui cum pluribus personis in atrio domûs erat, alta voce clamavit, librum sibi continuo afferri requirens: sicque adveniente fratre, necesse habuit mulier ab hujusmodi, nefaria sollicitatione cessare, & frater hominum confusionem evasit. Nonnulli ob causam similem confusi turpiter, & verberati graviter fuisse dicuntur.

Qui autem cavet laqueos, securus Prov. 11.
erit: qui autem non cavet, est 15.
aut stultissimus aut perversus: nec est ejus excusatio admittenda. De nocte si per domos hospitem ad necessaria exeunt, simul quidem & cum lumine ut filii lucis eant.

L

7. Cæ-

Non im-
plicandū
sæcularib⁹
negotiis.

Impius est
qui pro-
pter parē-
tes crude-
lis est ani-
mæ suæ.

Fratres nō
sint nūti
aut litera-
rū bajuli.

7. Cæterum de mundanis sæ-
cularium negotiis expedien-
dis, religiosus temerariè se
non debet intromittere. Si de
animæ negotio agitur, appo-
nendum est quidem & peten-
dum consilium ab his qui ha-
bent officium & peritiam con-
sulendi. Aliàs non est militan-
tis Deo, se iterum occasione
propinquorum vel amicorum
sæcularibus implicare negoti-
is, quæ mundo moriens ab-
dicavit. *Impius est qui animæ suæ
pro parentibus suis est crudelis.*
Sed nec sæcularium litteræ ad
portandum vel præsentan-
dum alicui recipi debent, nisi
de ipsarum tenore opus forsi-
tan aliquod pietatis habente
constiterit. Nec veris religio-
sis expedit, quòd verborum
etiam sinè litteris pro negotiis
hujusmodi bajuli fiant, vel in-
ter-

ternuncii. Sed si super talibus requirantur, hoc per alios quos deceat fieri replicent.

8. Circa rerum custodiam, si- Res suas
custodiāt
diligēter.
ve libros sive alia secum detu-
lerint, nequaquam negligē-
tes existant: sed omnia, libros

præcipuè, antequam illa de-
ponant de manibus vel de si-
nu, certæ fidelique personæ
commendent, quæ à suis
& canibus qui libros ut expe-
rientia docuit destruunt, &
coopertura non obstante cor-
rodunt, custodiant diligenter.

Ipsæ quoque personæ quibus
res hujusmodi committun-
tur, sunt super his instruē-
dæ. Noctibus tamen consulti-
us propter pericula, in loco
certo & propinquo habentur.
Nam quidam quos recom-
mendaverat libros, repenti-
nò superveniente incendiò
perdidit.

De disciplina verborum inter
seculares.

C A P. XXXI.

I. **D**isciplina in verbo est junioribus & novis, præcipuè inter extraneos observanda: ut tardè, cautè, ac demissa voce loquantur. Tardè, ut usque ad interrogationem taceant, interrogati responsionem seniori relinquunt: nisi fortè in speciali super levibus, maximè ad propriam necessitatem spectantibus, ut de cibo & potu & similibus requirantur. De talibus potest quisque pro se, non tamen pro socio sinè ipsius assensu respondere. Communem requirit assensum responsio, quæ de comuni necessitate profertur.

Et cautè. 2. Cautè, ut cum præmeditatione loquantur: ut primò

Bis ad li- *bis ad linguam, quàm semel ad lin-*

quam veniat sermo: maximè si
 seniore fortè occupato, de or-
 dine, de personis absentibus,
 de rumoribus vel de notabili-
 bus aliis requirantur. De fa-
 ctis ordinis, ut de modo jeju-
 nandi, de silentio, vel de ali-
 is requisiti se novos in ordi-
 ne dicant, senioreni requi-
 rendum prætendant, ne fortè
 dum sapienter & bene respon-
 dere se putant, stultum aliquid
 & quod omninò dici non o-
 porteat dicant. Secreta ordi-
 nis quantumcunque religioso
 vel familiari non revelent: nec
 statutum aliquod publicent,
 nisi quod fortè commodè ce-
 lari non potest. Id ipsum au-
 tem non statutum, non præ-
 ceptum, sed tantùm Ordinis
 intra domum consuetudinem
 vocent, ut per eorum respon-
 sum centionis debitum exclu-
 dam

mam an-
 tequam ad
 linguam
 sermo ve-
 niat.

Secreta or-
 dinis non
 revelanda

datur extra domum : ne sæculares si quando contrarium viderint , reputent fratres sui ordinis transgressores, cùm tamen multa possint licitè ex ordinis vel superiorum dispensatione mutari. Ordinem nostrum nunquam ad particularia descendendo , sed si necesse fuerit in generali solùm , absque aliorum ordinis collatione vel obtrectione commendent. Pessimus laudandi modus, seipsum cum aliorum injuria prædicare. Pessima vitii corruptela detractio , quæ animam maculat , Deum offendit, proximum scandalizat.

Vitanda
detractio.
Sap. I. 11.

3. Et quia ùt scriptum est, *Sermo obscurus in vacuum non ibit, & tumultus murmurationum non abscondetur*, his coram quibus detrahit, scandalum excitatur. Constat autem ubi veri-

veritas & veritas necessaria in causa non est: nec licitè scandalum quodlibet posse à quolibet committi, nec justè præcipi, nec innoxie consentiri. Si de personis absentibus præsertim religiosis sinistrè aliquid suggeratur: semper pro absentium parte loquentes, nullo modo ad favendum detractoribus inclinentur. Accidit aliquando quosdam magis ad tentandum, quàm ex animo de his obloqui. Narrabat (ut fertur:) senior quidam fide dignissimus, ad se quandoq; sæcularem venisse, qui adversus quosdam religiosos plurimum invehi videbatur. Cui frater viriliter se opponens, eum quoties advenit, eadem semper constantiâ repulit, & inculpato pro viribus excusavit. Miratus oblocutor benevolam

*Absentes
semper ex
cusandi.*

senioris constantiam, aperuit tandem se id ad probandum de mutua illorum Ordinum charitate fecisse, adjiciens se Ordini senioris istius, qui pro aliis advocabat, cum quodam prius incusati ordinis fratre ob causam similem oblocutum fuisse. Fratrem autem illum oblocutionis verba, inprimis aliquantulum, deinde verò remissiùs, refellentem tandem obloquenti cessisse: super quo idem sæcularis non modicum offensus, apud illos non esse charitatis veritatem asseruit, qui ad invicem detractionem admittere non curassent. Denique religiosus non est, qui detractionibus pascit, aut pascitur alienis.

Non sunt
rumige-
ruli.

4. Caveant etiam ne sint rumorum licet bonorum & verisimilium delatores. Religiosos

fos viros passim rumigeros esse non decet. Falsitas quæ frequentissimè rumoribus inest, vel quæ per secundarios relatores apponitur, primis earum auctoribus imputatur. Hinc est: *Rumores fuge, ne incipias novus auctor haberi.* Sint in locutione honesti & serii, nec se in sæcularibus & ad risum moventibus verbis sæculares ostendant. Servum Dei, de Deo loqui decet, ut fiat quod scriptum est: *Si quis loquitur, quasi sermones Dei.* Alioquin verba vana, mentis aperiunt vanitatem. *Ex abundantia cordis os loquitur.*

5, Circa vocis sonum in locutione attendant, ut prout tactum est alibi, sit demissus pariter & suavis. Vitiosissimus planè religioso loquendi modus, si notabiliter suam in

Cato.
Sermo religiosi
qualis.

1. Pet. 4.
11.

Matt. 12.
34.

Sup. c. 20.
in princi.
Vox religiosi submissa &

svavis sit, loquela communi vocem ex-
 altat. Sufficiat ei quòd proxi-
 mè ei astantes possint loquen-
 tis intelligere verbum. Sapi-
 entis est loqui svaviter & de-
 missè. Nox autem amplioris
 vocis depressionem requirit.
 Nox est tempus silentii & qui-
 etis. In nocte maximè post
 Completorium in alta (ut pri-
 us) verba erumpere, silentii
 gravitate neglecta, sæcularium
 est, religionis non curantium
 honestatem. Proinde honesti
 fratres ubicunque fuerint,
 religiosè semper in quibus po-
 tuerint, ac si essent in fratrum
 collegio cum silentii sui obser-
 vatione permanebunt.

*De disciplina comedendi inter
 seculares*

C A P. XXXII.

- I. **P**Ræcipuè decet, ut cum
 extraneis comedentes
 hone-

honestè se habeant: ut nec in cibo, nec in modo comedendi vel mora, aut in aliis quæ disconveniunt super mensam, ut est verborum multiplicatio; aut exterior corporis vel habitûs dispositio inhonesta, possint de irregularitate notari. Circa cibum attendant, quòd propter quantitatem vel qualitatem, de gulæ vitio judicari non possint. De primo Sapiens ait: *Utere quasi homo frugi his, quæ tibi apponuntur: ne, dum multum manducas, odio habearis.* Unde inter sæculares non expedit appositam semper portionem totam comedere, aut penitus evacuare scutellam; ne fortè magis id homines voracitati, quàm necessitati attribuant.

Cibus moderatus sit

Eccle. 31.
19.

2. Inter cætera est habenda semper temperantia circa potum.

Potus sit
parcior.

tum. Turpissimum enim est, si de nimia potatione notentur. Religionis quivis insignia præferens, meri bibuli nomen ignominiosè sortitur. Hoc vitium hominem coram Deo & hominibus vilem reddit. Ad notam hujus vitii fugiendam, cavere debent, ne post refectiorem, etiam si vinum sæpiùs offeratur, frequenter bibant, aut postquam in communi potatum est, seorsim sinè urgente necessitate potum in privato requirant: nec omnino quòd potus ubi dormitur remaneat patiantur.

Producere
vigilias
vespertinas
dehortatur.

3. Post coenam non sunt ad ignem & pocula vigiliæ protrahendæ. Vigilare ad ignem, sitim provocat, & bibitare compellit: gravat corpus, exhaurit spiritum, tempus in verbis penè imperceptibili sub-

subductione consumit, tempestivè ad orationem surgere, officii debitum devotè ut expedit solvere non permittit. Et qui serò sobrietatis non observat sententiam, manè frequenter suspenditur à divinis. Usitarum est hosti, homines ad prunas seducere. Ad prunas, Dominum sprevit rex Joacim, negavit Petrus. Et ne nobis de nocturna prædicatione ad prunas, propter fructum vel interrogationes hominum blandiamur, ad prunas Joacim quidem audit sermones Domini, sed contemnit: ad prunas Petrus de Christo interrogatus offendit. O quoties est serotinis necessaria verbis correptio matutina! Manè prædicant docti, serò concionantur indocti. Et in his omnibus honestiùs ali-

Focus fugiendus.
Jer. 36. 22.
Jo. 18. 18.

bi quàm ad ignem & pocula,
 prædicatur. Si hominum in-
 stet devotio pro exemplis, se-
 nioris intererit providere, ut
 narratione una, paucisve ali-
 is, si expedit verbis, instantiæ
 satisfiat. Verumtamen mu-
 tat interdum causa consili-
 um, nec lex imponitur un-
 ctioni. Vitanda tamen vigilia,
 quæ occasionem verbis, aut
 potationi ministrat. Qui vitiũ
 cavere desiderat, vitii occasi-
 onem præcaveat. Studeant
 ergo in cibo & potu sobrieta-
 tem servare, sicut servi Dei,
 & religiosè viventes. *Sicut o-*
mnnes cupiditates carnis abstinen-
tia refecantur: ita omnes virtu-
tes edacitatis vitio destruuntur.
Immundi spiritus se ibi injiciunt,
ubi amplius vident cibum & potũ.
 4. Circa secundum multum
 attendere sibi debent: ne vi-
 deli-

Isidor. lib.
 de sum.
 bon. c. 42.
 sent. 10.
 Isidor. ubi
 sup. c. 44.
 senr. 3.
 Cibi deli-
 catores nõ
 appetendi.

delicet cibos appetant delicatos. Qui vinum & pingvia diligit, nunquam in virtutum possessione ditabitur. Horum quidem permittitur usus, abusus & concupiscentia prohibetur. Semper itaque placeat eis lautioribus parcere cibis. De grossioribus cibis, & facili vel valdè temperato potu, necessitati uttuncque satisfieri potest: quanquam & ipsa necessitas inter homines sit arctanda. Qui de religione censetur, modestiam debet religionis habere, ut sit in temperantia speculum aliorum. *Spectaculum facti sumus mundo* 1. Cor. 4. 9. *& Angelis & hominibus.* Felix abstinentia, quæ palato imperat delicato. Debet vas cœlesti gratiæ mancipatum à sæculi illecebris abstinere. Non erubescant aquam pro vino pete-

petere, si habuerint, temperando quin potius erubescere debent si vinum biberint nimis fortè. Aquam requirere & minus limphato vino, vel modicum semper pro bibentis necessitate apponere, Deo placet, proximum ædificat, religiosum honestat, animæ simul & corpori est salubre. Verùm quàm turpè sit pauperibus hominibus cibaria quærere lautiora, & appositis non esse contentos; de modo præparandi cibum disponere, aut quomodo præparetur requirere, potum vel cibum aliquem in speciali laudare, ut de eisdem ampliùs apponatur, aut suas inter extraneos medicinas ostendere, quis sanæ mentis ignorat?

In mensa
non diu
morandū.

§. Modus quoq; honestus est
in comedendo habendus: ut
non

non ardentem aut cum nimia festinatione comedatur vel aliàs indecenter. Moram in mensa facere, religiosum non est. Caveant ne aliis à comestione cessantibus, ipsi comedendo vel loquendo mensam detineant: cum non sit hominum, sed magis pecudum, super mensam ruminando diutius immorari. Possunt tamen qui necesse habent cautè cum modestia sibi in principio mensæ aliis communiter comedentibus providere.

6. Ad hoc *ubique* (ut ait sanctus) *frangenda est lingua preceps, maxime in convivio: ne scilicet ad loquendum superfluè vel indiscretè relaxetur. Taciturnitas ait Hugo: inter epulas idcirco necessaria est: quoniam lingua, quæ in omni tempore ad peccatum prona labi-*

Bern. 4. de
consider.
in fine.

Taciturnitas in mensa.

Nō invitā-
di alii ad
mensam.

*labitur, periculosius tamen cum
per crapulam inflammata fuerit,
ad loquendum relaxatur. Discre-
tionem quoq; in verbis, ea-
dem ibi ratio persvadet. Su-
per mensam autem cum socio
loqui, aut coram illiteratis,
latinis ibidem vel alibi verbis
uti, dominum quoq; domûs,
vel alios quoscunque ad com-
edendum vel bibendum fre-
quentiùs invitare non decet.
Subit animo quòd quædam
matrona cuidam frequenter
invitanti dixisse fertur; Fuisti
inquit, asinarius ruralium &
imperitorum, qui sæpè asinos
provocare novissent: esse
proprium innuens his, qui
invitationes personis discreti-
onem habentibus inculcare
solent.*

7. Oportet etiam disciplinam
in corporis & habitûs disposi-
tio-

tione servare: ut comedentes se non appodient super mensam, vel accubitando, vel aliò quocunque modò inordinatò se gerant. Dum comedunt, caput in capiti nulla ratione profundent, sed aperta comedant facie. Cæterùm religiosos & pauperes de mensa aliena viventes, de portione sibi apposita encoenia familiæ faciendo, patrisfamilias in domo gerere vices, canes vel murilegos de mensa pascere benedicta, à quo nonnulli etiam abstinent sæculares, non congruit.

Honesti
sint mores
in omni-
bus.

Principalis hucusque incisi- Epilogus.
o nîl his notæ impingens,
qui sub institutionibus aliis
militant, aut pro diversis lo-
cis, & diversitate causarum,
diversa ordinant instituta.
Honesti quidem & sancta om-
nis

mnis traditio, quæ per prudentiam seniorum in timore Dei communiter traditur, communiter observatur, profectò ex communi surgit institutione religio, honestas ex ordinatione causatur. Omne ordinatum decorum esse necesse est.

*Explicit prima Pars Speculi
disciplina.*



**S A N C T I
BONAVENTURÆ;****Ordinis Minorum****S. R. E. CARDINALIS****Episcopi Albanensis,****Seraphici Doct. Ecclesiæ,****SPECULI DISCIPLINÆ****Ad Novitios****P A R S S E C U N D A.**

P Rincipali hujus opusculi
particula expedita, Secun-
daria hæc pauca epilogat, &
supplet quædam, ut qualiter
novi discipuli Christi ad Deum,
ad se, ad proximum, & ad res
etiam quas aliquando servare
vel tractare contingit, se ha-
beant: quibus differentiarum
indiciis de sua conversione
discernant; qualiter denique
ipsi ad professionem recepti se
gerere debeant, vel breviter
in aliquibus instruantur.

De or-

De ordinatione respectu Dei.

C A P. I.

Pura confessio cor mundum Deo faciat habitaculum.

I. **A**Nte omnia cor suum per puram confessionem mundatum, dignum Deo habitaculum præparent; illud excolant, illud exornent: nihil ibi sordidum vel obscurum, nihil ibi vel ad horam residere, quod dilecti sui oculos offendere valeat, patiantur. Tentationes & cogitationes malas humiliter & purè confiteri non differant. *Veretur hostis consilium suum ingerere non celanti.*

Firmandū in proposito & vocatione.

2. Providendum est eis, ut qui jam sunt superni Regis milites annotati, secum omnino firment & statuunt, se usque in finem ei fideliter servituros: nec ullis ab eo tentationibus, tribulationibus & angustiis deinceps recessuros.

Jura-

Juravi, ait Propheta, & statui, Psal. 28.
custodire judicia justitiæ tuæ. Re-
ligionem sanctam, ad quam
eos Dominus sua miseratione
vocavit, ferventissimo ac fi-
delissimo studeant amore dili-
gere: & ei tanquam speciosis-
simæ ac Deo dilectissimæ
sponsæ fide inviolabili adhæ-
rere.

3. Quæcunque sibi sive pro- In omnibus
spera, sive adversa contigerint. prosperis
Deum semper devotis efferant & adver-
laudibus, ut sive cespitent, si- sis, Deus
ve cadant, sive aliam quam- laudandus
cunque molestiam seu læsio-
nem incurrant, semper in ip-
sorum ore resonet divina laus,
semper vel Benedictus Deus,
vel Ave Maria, vel aliquid
quod ad laudem Dei pertine-
at, dicant. Et hoc in consue-
tudinem ducere studeant,
nullâ unquam negligentia omi-
mit-

Intentio
actionū o-
mnium fe-
ratur in
Deum.

Recolle-
ctio non
mittenda.

Matt. 6.

mittendum. Quidquid spe-
ciositatis vel delectabilitatis in
creaturis invenerint, quid-
quid circa statum humanæ
conditionis vel dispositionis
acciderit, totum semper assu-
mant in materiam laudis Dei:
& de omnibus quæ occurre-
rint, devotè studeant cogita-
re. In ipso suarum omnium
operationum initio Dominiū
invocare, & suam ad ipsum
intentionē dirigere asvelcant.
4. Insistent orationi frequen-
ter, quæ novam in horto Do-
mini plantulam fovet, prove-
hit & confirmat. Discant er-
go unâ saltem diei vel noctis
horâ, tempus & otium ven-
dicare: quando ad se reversi,
mentisque cubiculum intro-
gressi, orent in abscondito
Patrem suum, & in corde
contrito & humiliato univer-
so-

forum Domino familiariter
adstent. Manè autem stabat
Propheta Domino: quia qui
manè vigilaverit ad Deum,
inveniet eum. Subtrpienda
erit carni, & si fortè non sem-
per, sæpe tamen somni requi-
es matutini: cùm illâ horâ
Christus resurrexerit. Tunc
est tempus allidendis ad pe-
tram parvulis, mortificandæ
carni, & recreando spiritui
oportunum. Tunc spirituales
aviculæ dulcem Deo in cor-
dis organo exhibent melodi-
am. Ad hæc & aliæ temporis
& quietis opportunitates quæ
occurrunt, minimè negligenda
sunt. Post horas canoni-
cas non statim oratorium ex-
cant: sed in oratione aliquan-
tulùm subsistentes, qualiter
opus Dei peregerint cogitent,
an tepidè vel ferventer: & de-

M sc-

fectus si quos ibi commiserint emendent, gratiæque devotionis se offerant infundendæ, quam si Dominus dederit non repellant.

Orandum
ex animo.

5. Hoc autem in omni oratione observent, ut quod orantes dicunt, ex animo semper dicant: non enim vocibus, sed rebus agitur apud Deum. Porro, qui ad orationem est negligens, suæ nimirum ingratiitudinis & tepiditatis est testis. Frustra profectus virtutum sinè oratione speratur. Ad ea igitur quæ ad cultum Dei pertinent magno & prompto corde accingantur. Ad divinum officium auditô signô, statim omnibus occupationibus omissis accelerent. Si in lectis fuerint, statim surgant; nec ultimum aliquatenus signum expectent. Oratione

tione nãmque aliqua utiliter prævenitur officium. Qui sic ex studio prævenit, in benedictionibus meretur dulcedinis majoris devotionis & gratiæ ad ipsius executionem præveniri. Ecclesiam intraturi, manus (si necesse habuerint) lavent. Vestes maxime in die, religiosè componant: ne irreverenter aut indecenter introëant aulam Dei. In Ecclesia Deo psallentes, Creatorem suum totis viribus cum reverentia debita laudent.

6. Officium suum in choro & extra, non perfunctoriè quidem, simiaticis, ut ajunt labiis, sed devotè semper & integrè dicere studeant; nec aliam ei occupationem admisceant. Cessent manus, oculorum evagatio reprimatur: ut mens ab exteriori cura pe-

Officium
Divinum
quàm devotissimè
persolvendum.

nitus libera, soli valeat Deo vacare. Dies vel hora quæ negligenter officiata pertransierit, nequaquam ulterius poterit revocari cum præsertim temporis sequentis officium suam nihilominus diligentiam & devotionem requirat. Nec sibi de gratuitis orationibus blandiantur, si circa necessarias quæ primo loco habendæ sunt, desidiosus extiterint. Denique juxta sancti verbum, *purè ac semper strenuè debent laudibus divinis intendere. Purè quidem, ut dum psallunt, nihil aliud cogitent quàm quod psallunt. Strenuè verò, ut sicut reverenter, ita & alacriter Deo assistant. Non pigri, non somnolenti, non oscitantes, non parcentes vocibus, non præscindentes verba dimidia, non integra transilientes: non fractis & remissis vocibus muliebri quiddam*

Bern. ser.
47. in Cât
in fine.

dam, balhi de nare sonantes, sed virili (ut dignum est) sonitu & affectu voces sancti Spiritûs depromentes.

7. Reverentiam in officio honesta corporis dispositio, quæ mentis devotionem non mediocriter promoveat, attestatur. In choro non stent in stallis suis molliter, aut quasi fractis renibus resoluti. Quando post psalmum vel hymnum S. Trinitati reverentia exhibetur, humiliter & decenter inclinent. Tunc enim tardius surgere, segniter ac difformiter inclinare: ut quando corpore quidem sufficienter demisso, vultus tamen indecenter erigitur, oculis erraticè circumlatis, imperfectè quoque ad memoriam Trinitatis, inclinationis venerationem exsolvere, quasi sit honoris dis-

Reverentia in officio divino.

ferentia in personis, irreverentia arguit & teporis.

Standum
dum psal-
limus.

8. Etiam extra chorum stent ad officium, præterquam ad lectiones & officium mortuorum. Specialiter tamen lectionibus planè dictis (de Domina tantum exceptis) irreverentes & pigros se noverint, si debitas Deo laudes sedendo vel jacendo exsolvant, nisi necessitas evidens cogat. Si quando per viam officium dixerint, etsi non vacat continuè dum illud dicunt ab itinere quiescere, saltem ad collectam præcedentium collectivam, quando omnino tota est in Deum intentio colligenda, in uno sistant loco: imò si tempus exegerit & locus permiserit, cum reverentia genuflectant, ut in oratione comuni totum officium

Ad colle-
ctam at-
tentio.

ve-

venerentur. Dispositio corporalis honesta, devotionis provocat affectum & designat. Non frustra S. Martinus, oculis ac manibus in cœlum semper intentus orâsse describitur. Intrinsecos motus gestus exterior attestatur. Quamvis extra conventum, conventualis in omnibus disciplinæ non servetur districtio: in omnibus tamen religiosi operibus, religionis debet vestigium relucere. Debent ergo ad opus Dei corpus honestè disponere: ad collectam & Trinitatis memoriam vel modicum inclinare, ordinem in prosequendo servare, occupationem & interruptionem vitare.

9. Ad Missas postpositis omnibus, tantò majori promptitudine ac devotione mini-

M 4

strent,

Sulp. ep. 3
ad Basilicam
sub fin.

Ad Missas
omnibus
postpositis
accurrendum.

strent, quantò Deo ibi famili-
ariùs servitur. Calicem & cor-
poralia si tetigerint, reveren-
ter & mundissimè tractent:
manùsque post tactum hu-
jusmodi antequam apponant
communibus, lavent. Corpus
dominicum recepturi, antè,
ut decet, ampliori confessio-
nis, orationis, & tam à cibis,
quàm verbis temperantiæ
studiò, acceptum Deo sat-
gant hospitium præparare. In-
fusam autem ob tanti hospitis
gratiam, reverenter in grati-
arum actione. *Non
minor est virtus, quàm querere
parta tueri.*

De ordinatione respectu sui.

C A P. II.

Animo
magno &
strenuo o-
pus est.

I. **C** Aterùm servorem san-
ctum, & quandam de-
bent magnanimitatem assu-
mere: ut ad virtutum exerci-
tia

etia strenui ac devoti, opera bona frequenter supererogare contendant. *Tunc enim vitia fideliter extirpata discedunt, si virtutibus cedant. Alioquin vel subsidunt ad tempus ejecta, vel redeunt, nisi virtutes in locis vitiorum quæ fuerint depulsa, successerint.* Non proderit omnia reliquisse, nisi virtutum passibus tota Christum intentione sequamur. Quid juvat expectum esse ad cursum, nec currere? exisse ad opus, & operis oblivisci? Non intrantibus vineam, sed operantibus merces datur. Et cum in usu virtutum omnium perfecti esse non valent, in aliqua saltem se studeant specialiter exercere, & illam quanta possunt perfectione observare.

Prof. li. 1.
de vita cō-
tem. c. 6. 3.

Mat. 20. 9

2. Fervorem novitiorum non In seipsum
decent illæ misericordes in se- rigidum,

M s

ipsis

in alios lenem esse oportet.

ipsis discretionibus, & discretionum dispensationes faciles: quia indulgentiæ suò iudiciò non sunt admittendæ, nec tamen recusandæ sunt alienò. A seipso in seipsum rigida debet esse censura & districta severitas. Ad regentem vel consulentem, lenis & obediens in omnibus humilitas. Si alterum desit, vel in deside & tepido, non spero cursûs perseverantiam, vel in præcipitio timeo ruinam. Sint occultatores virtutum, sicut alii viti-orum. Non tamen in principio ardua sive multa præsumant, nec sinè licentia aliquid notabile attentent: sed à minoribus virtutibus paulatim ad maiores ascendant. *Hereditas ad quam festinatur in principio, in novissimo benedictione carebit.*

Prov. 20.

21.

3. Com-

3. Communem ordinis observantiam sequantur: perfectioni in silentio, & in aliis institutis plenius obtinendis insistant; à qua nec exemplari levium, vel negligentium aliquorum dissolutione divergant. *Optima religiosi perfectio, perfectè communia quaque conventualia servare.* Porro hic religionem offendit, qui religionis violat instituta. *Turpis omnis pars, universo suo non congruens.* Cavet vir constans & honestus, ne consuetudinē ordinis temerarius violator existat. In victu & moribus, novitatis nota, & singularitatis erit diversitas fugienda. Ante omnia caveant, ne pro inchoato jam bono subrepat superbia, ut se aliis præferant & se aliquid esse putent. Perit omne quod agitur, si non sollicitè in humilitate custoditur. M 6 4.

Perfectio
summa reli-
giosi cōnia
perfectè ob-
servare.

Aud. li. 3.
conf. c. 2.

Superbia
summo opere
fugienda
novitiis.

Disciplina
in mori-
bus.

Ber.ep. 113
ad Sophiā
virginem.

4. Exteriorum gestuum, disciplinam non negligent. *Disciplina cervicem submittit, ponit supercilia, componit vultum, ligat oculos, cachinnos cohibet, moderatur linguam, frenat gulam, iram sedat, format incessum.* Sic ergo aspectus verecundus & simplex, risus sine cachinno, vox sine clamore, incessus sine tumultu. Erecto vel discooperto passim capite, manibus dissolutis vel habitu non incedant. Sic eis grata non scurrilitas seu curiosa urbanitas, sed sancta quædam rusticitas, salva semper modestia honestatis. Sine ad loquendum tardi, & in voce demissi, & in congregationibus aut seniorum præsentia, vix nisi pro præsentī necessitate vel interrogati loquantur. Non sint disputatores, nec facile de auditis præfer-

ferim seniore præfente sententient. Stulti sicut sunt in sensu leves, ita & in verbo præcipientes. Infratempus probationis cum extraneis, sive religiosi sive alii fuerint, absque licentia & dato sibi socio non loquantur. Religionis initium est lingvæ frænum. *Si quis putat se religiosum esse, non refrænans linguam suam, hujus vana est religio.*

Religionis
initium
lingvæ
frænum.
Jacob. 1.

5. Rem aliquam, licet parvam, sicut acum, sive aliud, occultè, hoc est: sinè licentia recipere vel habere, quasi furtum abhorreant. Superfluitatem in cibis & vestibus, & in aliis quibuscunque constanter despiciant: paupertatem & parcitatem quandam in omnibus quæ ad corpus pertinent amplexantes. Viciosæ consuetudini viriliter & fer-

Nihil usurpent sinè copia fratris.

venter resistant; nec eam in his quæ gulæ vitium sapiunt, succrescere patiantur.

Extra cō-
munem
refectionē
nihil su-
mendum.

Ritus bi-
bendi.

6. Extra cōmunem refectio-
nem, ad comedendum & bi-
bendum vix eos inflectat ipsa
necessitas. Sæpè quod necessi-
tatis esse videtur, est vitii. Ul-
tra duas vices in die, puero-
rum seu pecudum more com-
edere, potum extra ordi-
nariè frequentare, religionis
temperantiam & decorem of-
fendit. Quæ rogo religio, quæ
paupertas, si mox ut esuris,
mox ut sitis volito pares, sati-
es appetitum, nec eum usque
ad statutam horam scias com-
pescere? Si quando tamen ex-
tra horam exactus necessitate
quis bibit, sedendo & socio
præsente id faciat. Non decet
ut stando, aut sinè teste bibas.
Si plures fuerint, omnes dum
bibit.

bibitur sileant: statimque ut biberint surgant cum aliqua laude Dei. Reprehensibilis admodum confabulatio vel mora superflua juxta potum.

7. Nunquam otio torpeant: *Otiandum* sed semper aut lectioni, aut *nunquam* rationi vel officio addiscendo, aut aliis non quæ ipsi elegerint, sed quæ injuncta fuerint facienda intendant. Spiritum tamen devotionis, exteriores non exhauriant actiones. Devotus frater nunquam totus comedat, totus dormiat, aut totus in exterioribus occupetur: sed sive comedat, sive aliud faciat, sanctum in animo aliquid semper volvat, unde spiritus recreetur.

8. In somnum quoque iturus, semper aliquid in memoria secum deferat, in quo placidè quidem obdormiat: *Ut ad somnū cōponendus*

frater.

Ber. de vi-
ta soli, ad
fra. de mō.
Dei ante
med.

miat: quòd nonnunquam iuvat
somniaire, & vigilantem excipi-
ens, in statum hesternæ intenti-
onis restituat. Lectum intratu-
rus pro diurnis offensis orati-
onem semper aliquam faciat,
veniam petat, pectus percu-
tiat, crucisque munitus si-
gnaculò, suum Deo spiritum
humiliter commendet, qui à
somno surgens, cum aliquan-
ta se denuò laude consignet.

Ber. in for-
mula ho-
nestæ vitæ
in fine.

Psal. 40. 4.

Quod si fortè eum luxuriæ pompa
concusserit, recordetur dilectum
suum positum super lectum doloris,
& universum stratum ejus in car-
nis infirmitate versatum, hac di-
cens in corde suo: Dominus meus
pendet in patibulo, & ego volu-
ptati operam dabo? Sicq; invocato
nomine Salvatoris, & sapiens ge-
minando nomen salutis, cessabilis
quassatio.

De ordinatione circa proximam.

CA-

C A P. III.

I. **A**D hæc qualiter se habere ad proximum debeant, Hugo docet. Superiores inquit, obedientiam, timorem, obsequium, & venerationem exhibere debemus: cum a qualibus pacem & concordiam custodire, invicem obsequio, beneficio & honore praevenire. In omni actione & verbo, superiorem eius locum tribuere: & si quando fortassis in aliquo negotio praeire eos cogantur, cum omni humilitate & reverentia, qua facienda sunt non precipere, sed demonstrare; & si hoc necesse contingat cum alacritate & devotione, quasi ex necessitate subjecti, obedire. Inferioribus semper beneficium & auxilium impendere, venerationem non exigere, societatem atque aequalitatem amare. Majoribus, ait debemus per timorem subdi, aqua-

Superiores
venerandi
To. 2. inst.
monast. ad
novit. c. 5.
in initio.

equalibus per charitatem obsequi, minoribus per equalitatem coequari.

Seniores
honorandi.

1. Tim. 5.

17.

Hugo à S.
Victor ubi
sup. in
principio
cap.

Bene. reg.
cap. 6. 3.

Levit. 19.
32.

2. Igitur devoti fratres seniores suos reveantur ut dominos, diligant ut parentes. Qui præsunt in Domino, sunt, (secundum Apostolum) amplius in charitate habendi. Sanè (juxta Hugonem) reverentia sine amore servilis est; & amor sine reverentia, puerilis iudicari debet. Propterea docet sanctus, ut transeunte majore minor surgat, & det ei locum sedendi. Non præsumat (inquit) minor considerari, nisi praeceperit senior suus. Prior hic ponit conversio, vel gradus officii seniore: quanquam & ætas sit juxta legem Domini honoranda. Sic enim scriptum est: Coram cano capite consurge, & honora personam senis. Discretio tamen

tamen cautè pro loco & tempore, ac sinè reverentiæ congruæ detrimento, venerationem modificat. Habendus est modus in omnibus: nec vitio-
lam quidem superstitionem admittens, nec superstitionis evitandæ prætextu, humilitatis aut morum sanctionem evacuans.

3. Obedientiæ se totos subji-
ciant. Sic homo interior totus Deo, sit exterior totus Præ-
lato subjectus. Quidquid superior eis vel præpositus vel instructor injunxerit, quasi divinitus imperatum, statim ut veri obedientiæ filii devotè adimpleant. Quidquid statuerit, inviolabiliter servant; scienterque aliquid transgredi sacrilegium putent, & salutare credant quidquid ille præceperit. *Perfecta obedientia est*

Quidquid præcipitur quasi divinitus imperatum fervetur.

Ber. de vi-
ta soli. ad
fratres de
mont. Dei
ante med.

1. Cor. 1.
18.

Hier. to.
1. ep. 4. ad
rust. mon.
in med.

*in incipiente maxime indiscreta, id est: non discernere quid vel qua-
re precipiatur? sed tantum ad hoc
niti, ut fideliter & humiliter fiat
quod à maiore precipitur. Novi-
tium prudentem incipientem &
sapientem, in cella diu posse consi-
stere, & in congregatione durare,
est impossibile. Stultus igitur fiat
ut sit sapiens. Securè per omnia
obeditur, ubi contra Deum
nihil precipitur. Discant er-
go voluntates proprias fran-
gere, alienoque iudicio & im-
perio ambulare. Nulla ars ait
sanctus, absque magistro discitur.
Ad illud (inquit) tendit oratio,
ut tuo doceant in arbitrio non vi-
vendum, sed vivere debere in mo-
nasterio sub unius disciplina patris
consortioque multorum: ut ab alio
discas humilitatem, ab alio pa-
tientiam; hic te silentium doceat,
ille mansuetudinem. Non facias
quod*

*quod vis, subjiciari cui non vis.
Lassus ad stratum venias, ambu-
lansque dormites: & necdum ex-
pleto somno surgere compellaris.*

Nihil absque instructoris con-
scientia faciant, vel quocun-
que eant, cui ab aliis etiam
superioribus demandata sibi
significant. In quibus sufficit
ipse, semper ejus licentiâ sint
contenti: pro his quæ inferi-
oris sunt, non passim recur-
ritur ad majorem.

*Sine con-
scientia in-
structoris
nihil agē-
dum.*

4. Fratres omnes & se invi-
cem honore & obsequio præ-
venire, & eorum defectum in
officiis humilioribus implere,
contendant. Seniores fratres
versiculos dicere, de lumine
servire, librum ad officium te-
nere, vel hujusmodi humilia
in choro & extrâ, quantum
in se fuerit non permittant.
Omnes se subjicientes hu-
mili-

*Juniores
alios offi-
cio præ-
veniant.*

tio magistrante addiscant. Sint præcipuè ad serviendum comunitàti promptissimi. Si lumen in Ecclesia, vel in officinis, aut aqua in fratrum lavatorio desit, continuo de his & similibus necessitati provideant.

5. Ad obsequium advenientium fratrum, qui sicut Angeli, imò sicut Christus in eis veniens, sunt suscipiendi, cum omni devotione festinent. Et quia fratribus hospiribus, secundum quod religionis honestas & consuetudo requirit, prius orandum est, quàm fratribus socientur in pace, quàm citò ab oratione surrexerint ad eorum deosculandas manus, maximè si fuerint Sacerdotes, devotè occurrant & humiliter genuflectant. Nulum fratrem puro appellent nomi-

Fratres ho-
spites cū
charitate
accipiendi

nomine; nec nisi fuerit patriæ consuetudo tuissent.

Pacem cū
oñibus ha-
bere libe-
ralis ani-
mi & bo-
næ consci-
entiæ in-
diciū.

6. Nulli prorsus, quantum in eis est, materiam præstent molestiæ alicujus, sed omnia quæ necessaria & utilia æstiment, bono pietatis & charitatis componant. Quid pace honestius? quid unitate jucundius? aut commodius socialitate? quid charitate melius aut prætiosius invenitur? Gloriosissimum quidem & potissimum liberalis animæ & conscientiæ bonæ indicium, pacem proximi custodire. Omnem quantum possibile est fratrum scandali occasionem vitare, verecundari, si socium vel per surreptionem offendis. Si quem adversum se fratrem motum vel leviter senserint, quiescere nesciant, quousque humili studuerint satisfactione placere.

7. Ad

7. Ad extraneos si quando procedunt, in verbis eorum, incessu & habitu, modestia fulgeat disciplinæ: breviter & pauca loquantur, caput decenter operiant, manus abscondant, mulieris omnino quantumlibet propinquæ osculum, & nudæ manûs contactum penitus vitent. Pro personis quæ in domo vel in via fratrum se orationibus recomendant, statim post earum abscessum orationem faciant specialem. Defunctis fratribus, audito eorum transitu, quàm citiùs possunt subveniant: & debitum saltem obsequium solvere nulla occasione postponant. Talia siquidem non absque pertimescendæ offensæ periculo negliguntur.

De rerum custodia.

N

CAP.

Modestia
in morib.
apud sæ-
culares.

Orandum
mox pro
illis qui
preces ef-
flagitave-
runt.

CAP. IV.

Libri cau-
tè servādi.

I. **R**es quas tenent, præci-
puè libros, mundè ce-
neant & honestè. A tactu li-
bri nudam cohibeant manus:
quæ licèt munda, quia tamen
porosa, ipsum facilè inficit &
deturpat. Turpè est nudos
paginarum marginibus im-
primere digitos, vel ipsos, vel
certè laternam super librum
legendo deducere. Semper
pannus, si adsit, digito sup-
ponatur. Alioquin ita cautè
tangant & leniter, ut tangen-
tes quasi non tangere videan-
tur. Librum superflue aper-
tum non teneant, vel incau-
tè relinquunt. Firmacula, li-
bro paululùm stricto, si vio-
lentiâ laxentur, apponant: vi-
olentiam sonitus probat. *In-
dignus est libro, qui negligit cu-
stodire.* Solent incurii quidam,
libros

libros digitis, & vestes præcipuè in manicis mundè servandas, sordibus & pulveribus, vel rebus quas tractant penè indifferenter exponere: ipsas verò extremæ frequenter utilitati expositas, vix valent à sociorum cibo, vix ab altari, vix ab ipsis calicis mapulis prohibere. Qui ipsis placere sordibus cupiunt, custodiæ curam curiositatis condemnant infamiâ: suæque vitium incuriæ, virtutis speciem colorare nituntur. Gravia hæc homini erudito. Qui munditiâ gaudet, honestatis pulchritudine delectatur.

De profectu & defectu Novitiorum, sive de differentiis conversorum.

C A P. V.

I. **A**ccedit hinc neophytorum conversio differens

Bonorum
novitiorum

N 2

rens

signa.

rens intuenda. Sunt enim quidam tractabiles, simplices, devoti, timorosi, qui nihil sibi Christo charius æstimantes, voluntates proprias ei sacrificant, voluntariè prompti ad nutum, nutu citius obedire. Ad difficilia quælibet propter Christum æquanimiter perferenda parati: suæ quoque integritatis solliciti, cor suum per puram confessionem & assiduam orationem mundare non negligunt, sunt in exteriori conversatione disciplinati & humiles, student se in omnibus officiosos & amabiles exhibere. Siquidem *studere propter Deum amari, charitati servire est*. Hi verò sunt altissimi filii, fideles sanctæ religionis propagines, fratrum lætitia, consociorum solatium, sui gloria instructoris:

nam

Nota.

Bern. ep.
30. in med

Pro. 10. 1.

nam gloria patris est filius sapiens.

2. Sunt & alii duræ cervicis, Improborum notæ
disciplinæ insusceptibiles, man-
fvescere nescientes, tepidi, cu-
riosi, superbi: qui quàm sva-
vis est Dominus, non gustan- Psal. 11.9.
tes, sæculari dumtaxat depo-
sito habitu; quoniam adhuc
in moribus, in verbis, in ge-
stibus, & propriarum pertina-
cia voluntatum, sæculo fidem
servant, ut monstrò mirabi-
lius sub religiosa veste, homi-
nem videas sæcularem. Hi
sunt filii diffidentiae, adulte-
rina plantatio, fructus inuti-
les & acerbi, sociorum onus
& scandalum, sui afflictio &
confusio instructoris. Juxta il- Ecli. 22.3.
lud, *Ira patris filius stultus: & con-*
fusio patris de filio indisciplinato.

3. Ponenda sunt pauca tem- Indicia
poris, curiositatis & superbiæ, tepiba.
prædictorum indicia, ut co- Ber. de cō-
gni-

Ider. post
medium.

Isid. de sū.
bo. l. 2. c.
10. sen. 2.
& Ber. ad
sororē de
modo be-
ne viveēdi
cap. 6.

gnita devitentur. Cautior in
bonis ambulas, si & mala non la-
teant. Trepidus in conversione, o-
tiosa verba, & vinas cogitationes
noxias esse non conspiciat. Vitatis
grandibus, reliqua omnia vix re-
putat imputanda: bebetati cordis
ipse ad conscientiam de offensis, ut
timoris filialis ignarus, timoratos
& conscientia puritatem amantes,
fatuos & superstitiosos sententiat.
Quod si à torpore mentis evigila-
verit: ea qua levia existimabat,
quasi horrenda atque atrocia per-
simescit. Vacuus gratiā & te-
pidus, quod est gratiæ, seu
minùs necessariæ tentionis,
quod disciplinæ, quod morum,
quod virtutis perfectio conci-
liat, negligens: illud difficilè,
vel certè superfluum arbitra-
tur, ægréque doctrinam ad
taliam patitur, doctorem nimis
perfectum ironica irrisione
pro-

pronuncians. Nempe *Stultus*
sui patris disciplinam irridet: ut Prov. 15. 9
 pateat quod iuxta sapientem
 dicitur: *Compedes in pedibus stulto doctrina.* *Animalis homo non* Ecl. 21. 23
percipit quæ sunt spiritus Dei. 1. Cor. 2.
Trepidus, in conversione remis- 14.
 sus, publicos mores & docto-
 ris monita negligit, ea quæ
 Dei sunt languidè operatur.
 Si quod inchoat bonum, vix
 perficit, tardè ad divinum of-
 ficiū, & quæque conventu-
 alia occurrit. Otio gaudet,
 labore vel modico læditur, &
 facilè se infirmum vel ad mo-
 dicū se fatigatum prætendit:
 sed & amore privato se dili-
 gens, quæ carnis sunt sapit &
 prosequitur ex affectu. Alio- Multa su-
 rum quoque defectibus, non mit in e-
 virtutibus hærens, si quid mi- xemplum
 nus vel negligenter actum in-
 spexerit, illud in exemplum

ad suæ velamen tepiditatis assumit. Ficta ei & indevota confessio; rara & brevis compunctio. Insipida & sinè attentione oratio, incircumspecta & sinè ædificatione lectio: obedientiæ morosa & sinè devotionis affectu vix aliqualis impletio. *Multos enim remissa conversio in pristinos errores reducit, ac vivendi torpore resolvit: ut nonnunquam ex ore Domini evomantur.*

Ibid. l. 2.
de sū. bono c. 10.
sent. 1.

**Curiosorū
indicia.**

4. Curiosus non curanda curat, necessaria negligit: & sui oblitus aliena considerat, notat & explorat. Si quod insonuerit verbum, anhelat sollicitus ad sciendum: & honestate postposita id ab invitis, & celare forsan volentibus, in-
verecundè requirit. Locis sibi non concessis, congregationi, & colloctionibus fratrum se
in-

ingerit non vocatus. Cùm
eum abesse putaveris, adest
impudens lateri, adest auri:
ut nec secretum valeas occul-
tare sermonem. Observat an-
gulos, vagis circumspicit ocu-
lis, hæret ad singula quæ oc-
currunt. Communes obsidet
transitus. Supervenientium
& forensium gaudet occurso.
Rumoribus, & sæcularibus
verbis hauriendis & referen-
dis intendit. Res sibi non de-
putatas curiosè revolvere non
quiescit. Literas etiam alienas
si casu apertas inveniat, inspi-
cere non veretur: quas tamen
licèt apertas quomodolibet
inventas, vix aliquis nisi su-
perior licitè inspicit, vel aliis
inspiciendas exponit. Rerum
quoque apparatus, cura su-
perflua, curiositatis vitium
clamat.

*Literæ ali-
enæ able-
gendæ.*

N s

s. Si

Superbiæ
signa.

Prosp. l. 3.
de vita
contemp.
cap. 8.

5. Signa verò superbiæ Pro-
lper enumerans: Hos (inquit)
dolendos enuncio, quos jam con-
versos superbia occultè captivat.
Hi, ait: seniorum suorum non
observant imperata, sed judicant:
de suis negligentis objurgati, aut
rebellant insolenter, aut mur-
murant. Simpliciter spiritua-
lium fratrum irridenter exagi-
tant, præferri se etiam meliori-
bus impudenter affectant. Obse-
quia delata fastidiunt, negata per-
tinaciter querunt. Natales mori-
bus anteponunt: iuniores suos e-
lati despiciunt, conferri sibi aliquos
non credunt. Non servant in obse-
quio reverentiam, in sermone mo-
destiam, in moribus disciplinam:
habent in intentione pertinaciam,
in corde duritiam, in sermocina-
tione jactantiam. Sunt in humi-
litate fallaces, in jocatione morda-
ces, subjectionis impatientes, te-

merarii in audiendo, clamorosi in loquendo, fastidiosi in advertendo, presumptuosi in docendo, effrenati deformiter in cachinando: hæc sunt (infert) superbiae grassantis indicia. Superbus se ad omnes propriæ voluntatis impulsus accommodat: nec se aliis, sed alios sibi applicare contendit; faciliè sibi fieri contumeliam judicat, ad quam irroganda est validus, ad tolerandam infirmus. Et se grande aliquid esse putans, deferre sociis dedignatur. Legibus subdi, & propriam recognoscere culpam erubescit. Et licèt juxta ordinis mores se regere nesciat, in suis oculis tamen sapiens & perfectus. Ad aliorum instructionem, suæ præsertim opinioni contrariam, stomachatur. Reprehensus offenditur. Nunc causam

ut insufficientem vel frivolam
nunc monitoris modum ca-
lumnians: ut si persuadere ali-
quid velis, instabit quòd mo-
dus artem, monitio studium
exigat: quò fit ut hujusmodi
allegationum obsitus spinis,
sicut ericius vel irrefragabili
ratione vel auctoritate non
capiatur. Fit igitur ad obtem-
perandum difficilis, & ad cor-
rectionem impatiens, adeò
interdum, ut se discipulum
abnuens, ipsum etiam depu-
tatū sibi refugiat instructorē.

Fugienda
ista omnia
proficere
volenti

6. Hæc omnia servi Dei quasi
pestem mortiferam detestan-
tes, perfectè ad Dominū con-
vertantur, juxta illud Deute-

Deut. 18.

13.

Eccl. 2. 14.

ronomii: *Perfectus eris, & sine
macula cum Domino Deo tuo. Va
duplici corde, & peccatori terram
ingredienti duabus viis. Si quis
verò sufficienter expectatus*

&

& monitus, mores corrigere, ac religionis formam induere negligit, præsertim si rebellis aut contentiosus extiterit: non est proficientium numero aggregandus. *Infidelis si discedit, discedat*: ne una ovis morbida, contagione mortifera totum gregem contamine. Perversus & insolens, non nisi in onus religionis & dissolutionem admittitur.

De noviter professis in ordine.

C A P. VI.

I. **A**D professionem admittis sit quàm maxima cura, ne defluant. Perfecti quique magna se discretionis subtilitate conspiciunt, ne ad deteriora unquam vel in opere, vel in cogitatione delabantur. Sic curare parva negligimus, sensibilibus seducti audenter etiam majora perpetra-

Professis
quid agendum.

Egent di-
rectore.

Rara con-
fessio quid
efficiat.

tramus; susceptam etiam exa-
minis tempore disciplinam,
prudens non abjicit, imò nec
suum continuò quasi jam sibi
sufficiens deserit instructo-
rem. Eget rectore novitius,
eget novus directore profes-
sus. Vanus & fictus ut instru-
ctoris curam evaserit, insole-
scit, assumit cornua, fit præ-
sumptuosus & audax; & quasi
vacca lasciviens à prima infor-
matione declinat. Cessat o-
ratio, tepet devotio, confessio
peccatorum negligitur: ut pu-
tes eum aut sui obilitum, aut
non habere peccatum. Facit
quidem dilata confessio ut ne-
gligens mundus appareat,
licet non existat; dum cul-
pas absorbet oblivio, absolvit.
Multiplicantur dum non cu-
rantur offensæ: multiplicatæ
ne discernantur & corrigan-
tur

tur impediunt. Multitudo peccatorum impedit ne videantur. Unde piger tunc est maximè vitiosus, cùm vitia non agnoscit. Sic filia fatua in deminoratione erit: justorum autem semita quasi lux splendens procedit & crescit usque ad perfectam diem. Professi ergo profiteantur profectum, præsumptionem proscribant.

Ecl. 22.3.

Pro. 4.18.

2. Dabit ad hoc, humilitatis & paupertatis constantia perseverans affectum, & curarum abjectio terrenarum, exercitatio charitatis, & quæ complectitur omnia considerationis attentio. Summa religio- si virtus humilitas, quæ ipsum curat, perficit, & conservat. Sinè humilitate nulla virtus, nulla perfectio aut acquiritur aut servatur. Virtutum siquidem bonum quoddam ac stabile

Constantia
opus est.Humilitas
summa vir-
tu. religi-
on.

bile fundamentum est humilitas. Nempe si nutet illa, virtutum aggregatio non est nisi ruina. Et quoniam *ad humilitatem humiliatio via est*: non erubescant humilia, nec humilitatis officia facile respuant, nec imposita recomendant. Omnis ab eis præsumptionis audacia proscribatur. Antiquioribus fratribus in ordine deferant: ac semper eorum respectu se juniores & novitios reputent. Ad exteriora vel honoris alicujus officia, provehi non affectent. Multos propera nimis promotio, à virtutum jam profectu per vitium elationis dejicit. *Qui mundum deserunt* (ait Sanctus) *ad exteriora officia vbi non debent, nisi per humilitatem diutius in ejusdem mundi contemptu solidentur.* Et quia novorum &

Bea. ep. 33.
in fine.

Propera
promotio
à virtutū
dejicit pro
fectu.
Greg. li. 8.
moral. c.
34. in
princip.

& juniorum tentatio solet esse facile superbiere; nescire modum humilitatis servare, & si fortè in aliquo præsent officii metas excedere ac de minimis grandia jactare: attendant sibi super his vigilantè. *Non potest intimo conscientie testimonio gloriari veraciter, nisi qui extrinsecas gloriolas perfecte respuerit.*

Juniorum
tētatio est
superbiere.

Ber. ep. 42.
ante med.

3. Paupertas in omnibus placeat, ne iterum sive in libris, sive in aliis, rerum se velint sarcinulis onustare. Perfecta rerum abjectio, à cura expedit mentem, ab infectione affectum. *Nemo in Christi expeditione liberior nîl habente.* Si aliquibus egeant, studeant parcitati. Super omnes divitias, divitem facit paupertas. Hæc quoque in victu, & in his quæ carnis sunt maximè amplectenda. Non est Evangelici pauperis gau-

Paupertas
commen-
datur pro-
fessis.

gaudere superfluis, luxibus indulgere: & quod nec divites possunt, semper velle in omnibus abundare, nec penuriam scire pati.

Familiaritates fugiendæ.

Senec. lib. de 4. virtutibus c. Continen-
tia.

Observa-
tria quæ
religiosos
decent.

4. Familiaritates superfluas fugiant. *Esto (ait quidam) omnibus benignus, nemini blandus, paucis familiaris, omnibus æquus.* Et Sanctus: *Tria (inquit) religiosum quemlibet decent: pauca loqui, paucos habere familiares, & multum orare.* Ubi multi familiares, ibi multæ locutiones, & sibili singulares. ¶ Si familiarem admittis, sit quem ætas, mores, discretio, & honestas insignit & commendat. Familiaritas si fuerit ordinata, non erit blanda, improba, puerilis. Est modesta quædam in sancta familiaritate severitas, est & justitiæ rectitudo: ut nullatenus vitium foveatur,

tur, nec pro amico proximus
offendatur. *Noli* (ait Sapiens) *Eccli. 6. 2.*
pro amico inimicus fieri proximo.

Sæcularium denique familia-
ritas indiscreta, religiosi quie-
tem multipliciter inquietat.

Nullius gratiam munusculis
comparent. Si quid fortè ali-
cui vel causâ exacti necessariâ
(priùs religionis lege licentiâ
præobtentâ) obtulerint, ho-
nestas rei & vilitas pretii, re-
ligiosorum & pauperum xer-
nium esse probent.

Munuscu-
lis nullius
gratia cõ-
paranda.

5. Non frequentent propin-
quos, nec exterioribus se im-
plicent curis: sed salutis pro-
priæ memores, agendæ poti-
ùs poenitentiae vacent. Non
cadat à mente professio, sed
semper ad quid venerint co-
gitent. Pensent quod de qui-
busdam ait S. Gregorius: *Sæpè*
(inquit) *nonnulli aperta pravi-*
tatis

Amici nō
frecuen-
tandi.

tatis vias deserunt, sanctitatis habitum sumunt, sed mox ut prima lumina bene vivendi contigerit, obliti quid fuerint, affligi iam per penitentiam de consummatis nequitiiis nolunt. Laudari de inchoata iustitia appetunt: præesse etiam ceteris melioribus concupiscunt. Et post pauca: In rebus (ait) multiplicibus occupati, atque ipsa occupatione confusi, non solum perpetrata minime deplo- rant, sed adhuc quæ deplorentur exaggerant, secundum Apo-
 stolum, Nemo militans Deo, im-
 plicat se negotiis secularibus, ut ei placeat cui se probavit. De sancto
 legitur, quòd quantò magis
 se ab humanis curis & collo-
 quiis sequestrabat, tantò illi
 vicinior & propinquior Deus
 erat. Vitanda maximè collo-
 quiamulierum. Non potest toto
 corde habitare cum Domino,
 qui

1. Tim. 2.

4.

Joñe Ab-
 bate in vi-
 tis Pat. li.
 I. c. I. cir-
 ea med.

qui mulierum accessibus copulatur.

6. Charitatis obsequia libenter impendant. Charitas semper redditā, semper detinet debitorem. Hæc autem quomodo negetur amicis, quæ etiam debetur inimicis? Postquam vel orationi vacaverint vel ad studium se dederint, ad serviendum fratribus surgant, & si necesse fuerit, officiales nunc hunc nunc illum, discretè tamen & prout oportuerit juvent: ut secundum Apostolicam doctrinam & vitam, manibus suis laborantes quod bonum est, aliorum fratrum etiam corporaliter, si fieri potest, participantes laboribus, in charitatis semper exercentur operibus, & cibum corporis non absque labore comedant corporali; ut hæc san-

Charitatis
ergo omnibus obsequatur.

1. Theſ. 4.
12.

Et consuetudo ipsos in humilitate custodiat, in fraterna dilectione & omni perfectione confirmet. Qui communibus instant, suisque obsequiis alios portant, sunt corporali simul & spiritali suffragio supportandi. Merito singuli pro his orant, qui pro communitate laborant. In spiritualibus

Lu. 10. 39. bonis Martha participat cum Maria, quæ utique sunt sorores, & æqua sit pars descendentis ad prælium, & permanentis ad sarcinas, & æqualiter dividant. Qui nobis corporaliter obsequuntur, justè

Comuni- sortem in necessariis spiritaliter assequuntur. Rursum **aatis opera omni-** communis operibus, familiaria nemo præponat. *Charitas*

1. Cor. 13. (de qua scriptum est) non querit quæ sua sunt, sic intelligitur,

Aug. Reg. cap. 27. quæ communia propriis, non propria communibus anteponis. 7.

7. Considerationi denique ante omnia & in omnibus vigilandum, quæ ad finem & directionem attendit. Finis ad quem nostra tendit professio, regnum Dei, vel potius ipse Deus. Directio quâ illic tenditur, mentis est puritas, ad ipsum principaliter directiva. Hærendum jugiter his duobus. Necessè est enim mentem considerare quo recurrat, cuique principaliter inhæreat. Non hærentem enim per singulas horas atque momenta pro incursuum varietate mutari, atque ex his quæ extrinsecus accidunt in illum statum reformari, qui primus occurrerit necessè est. Hinc est: quod multos pro Christi amore maxima contemnentes, pristinum tamen affectum in minimis retinentes pro graphio vi-

Finis professionis nostræ Deus, ad quæ venit mentis puritate.

videmus, acu, vel calamo commoveri. Irascuntur mobiliter & inflantur, velut qui non habent Apostolicam charitatem. Qui si contemplationem mundicordi fixam tenerent, nunquam pro parvis rebus admitterent, quod ne pro magnis ac pretiosis incurrerent opibus, eadem penitus abjicere maluerint. Unde liquet perfectionem non statim facultatum seu dignitatum abjectione contingi, ubi non fuerit charitas illa, cujus

1. Cor. 13. Apostolus membra describit, quæ in sola cordis puritate consistit. Nam quid est non æmulari, non inflari, non irritari, & reliqua; nisi cor perfectum atque mundissimum Deo offerre, & intactum à cunctis perturbationibus custodire? Quicquid ergo nos
ad

ad hanc puritatem potest dirigere, tota virtute sectandum est. Quicquid autem ab hac potest retrahere, quamvis necessarium & utile videatur, ut perniciosum & noxium devitandum. Sinè viatendentibus, labor est itineris, non profectus.

Puritas
mentis
studiosè
sectanda.

8. Operantur & servant quàm maximè puritatem, perfecta humilitas & expeditio mentis à terrenis. Erit denique ut purus animus pura Deum oratione frequenter, frequentando gustet, gustando probet quàm savavis est Dominus. Erit denique ut divino inebriatus amore, totam in Deum considerationem inflectat; toto in ipsum desiderio pergat: nil ei sit dulcius, nihil jucundius in hac vita, quàm vacare & videre quoniam ipse est
O Deus,

Puritatem
quid conservet.

Pf. 33. 9.

- Pf. 45. 31.** Deus, quod est in partibus considerationis potissimum. Affecta sic anima comprehendit, complectitur & stringit,
- Cant. 3. 4.** & tenet, dicens: *Tenui eum, nec dimittam.* Puritas itaque
- Puritas regia via ad vitam.** via est regia, per quam ad sponsi amplexus, per quam tandem ad patriam pervenitur. Per hanc tandem veri Israëlita de virtute in virtutem
- Pf. 33. 8.** donec videatur Deus deorum in Sion, desiderii gressu indeclinabili gradiuntur: Christum super omnia diligunt, nihil eius amoris præponunt in via, quem habituri sunt mercedem in patria.

Conclusio

Et nunc ego, qui licet admodum imperfectus & rudis, per obedientiam tamen erudiendis simplicibus aliqua hæc documenta congeffi, pulchrum depingens hominem,
pi-

pietor fœdus : eos supplex per
Dominum obsecro, ut me si-
bi etsi minùs proticuum, ta-
men benevolum attendentes,
in orationibus suis mei memi-
nerint peccatoris : quatenus
eis orantibus meorum veni-
am peccatorum affecutus ;
in potentias Domini, uoà *Psa. 70. 16*
cum eis merear introire, ipso
misericordiarum Domino id
præstante, cui est honor &
gloria in sæcula sæculorum,
Amen.

BONAVENTURÆ

Ordinis Minorum,

S. R. E. CARDINALIS,

Episcopi Albanensis

Seraphici Doctoris Ecclesiæ.

DE PROPECTU

RELIGIOSORUM,

LIBER I.

S E N E C A.

*Ad profectum omnia tendunt, & ad
bonam mentem non queritur plausus.
Epist. 101.*

SENE-

In ipsis sapientiam sectantibus magna discrimina esse fateamur necesse est. alium jam in tantum profecit, ut contra fortunam audeat attollere oculos, sed non pertinaciter: cedunt enim nimio splendore praestrichi: alius in tantum, ut possit cum illa conferre vultum. Si jam pervenit ad summum, & fiducia plenius est. Imperfecta necesse est labent, & modo prodeant, modo sublabantur, aut succidant. Sublabentur autem, nisi ire & niti perseveraverint: si quicquam ex studio & fideli intentione laxaverint, retro eundum est. Nemo profectum ibi invenit, ubi reliquerat. Instemus itaque & perseveremus, plusquam profligavimus restat: Sed

MAGNA PARS EST PRO-
PECTUS VELLE PROFICERE.

Hujus rei conscius mihi sum; volo, & tota mente volo te quoque instigare, & magno ad pulcherrima properare impetu video, properemus: ita demum vita beneficium erit, alioquin mora est, & equidem turpis inter fœda versantibus. Epist. 71.

S A N C T I BONAVENTURÆ

Ordinis Minorum

S. R. E. CARDINALIS

Episcopi Albanensis,

Seraphici Doct. Ecclesiæ,

I N L I B R U M

De profectu Religiosorum,

P R O L O G U S.

Scholavir-
tutum re-
ligio.

SI vis in spiritu proficere,
& hoc esse, propter quod
ut hoc fieres, ad scholam vir-
tutum: id est, ad Religionem,
venisti; & ne fias similis illis,
qui longo tempore in scholis
manendo, multum temporis
& sumptus inutiliter consu-
munt, & minimè discunt:
istius formulæ compendium
ante oculos habeto, & ad eius
regulam ordina vitam tuam,
& mores compone, & studi-
um

um impende, & tempus expendere.

Quod religiosus volens proficere, magistris se debet submittere.

C A P. I.

IN primis. Esto subtili re-
ctore & magistro, qui te
prædicta doceat verbô & e-
xemplô, (vel si talem habere
non potes) tu ipse tibi magi-
ster esto, qui sit strenuus, ut
ad hujus formulæ regulam
compellaris, & in nullo tuæ
propriæ voluntatis libertati re-
linquaris, *Puer enim qui dimit-* Pro. 19. 15
tur voluntati suæ, id est puerili
lasciviæ, confundit matrem su-
am, id est religionem. Ideo-
que tot Ordines religionum
confunduntur: quia pueriles
mente sibimet dimittuntur si-
nè fræno retrahente à noxiis,
& sinè virga ad salubria com-
pellente; aut ex negligentia

Remissio.
Ordinum
corrupte-
la

seniorum, aut ex nociva condescensione eorum, ne tene-ros animos frangant severa coërcitione. Sicut imprudens medicus, qui ne contristet æ-grum, quem curare deberet, patitur eum nociva comedre, ex quibus gravius & diutius infirmatur. Et cum in uno dissimulantur excessus & vitia, citò ab aliis trahitur in exemplum: ut etiam sibi talia impunita permittantur, quæ vident in aliis sustineri.

*Quòd perversi nec volunt corri-
gi, nec pati alios apud se fieri
meliores.*

C A P. II.

TAndem ad hoc ista mala libertas dilatatur & proficit, cum hæc à pluribus vident fieri, ut quasi pro lege & jure Ordinis defendant, & si quis contrarium dicere, aut do-

Licentia
irroboras
meliorib9

docere arguendo præsumpserit, singularis superstitionis improprium sustinebit, & quasi qui novum Ordinem, & insolitum morem inducere velit, ut delirus & vanus irridebitur, & omnibus fiet onerosus; & tamquam temerarius iudex alienorum actuum, persecutiones amarissimas sustinebit. Timent enim distorti, & à via Dei exorbitantes, ne si parcerent zelantibus pro justitia & religionis disciplina, ne multos ad partem suam traherent: & ita paulatim ad Ordinis observantiam etiam ipsi tandem cogerentur, & præcavent ardentissimè, ne ad hoc perveniant: & sub specie singularitatis extirpandæ, ejiciunt à se illos & opprimunt, qui desiderant religionem ad statum debitum reformari.

adversatur.

Cujus violentia abs-

Os

Quòd

terrentur
pii à bono

Quòd videntes alii, quibus hoc displicet, aliquam bonæ voluntatis scintillam habentes, sed tamen infirmam, terrentur: & potius student se illis conformare, quos fortiorrem partem habere vident in multitudine & potentia, quàm cum istis tribulari, & insuper infamari, juxta illud:

Isa. 59. 15. Et qui recessit à malo, prada patuit. Hæc omnia experti sumus in Ordine nigro, & in aliis. Nunquam autem contingat nostram religionem ad statum similem pervenire An.

Quòd volens proficere in nullo debet esse negligens.

C A P. III.

Ne fiamus deteriores in religionis ordinē adscripti.

QUli tali fervore ad religionem venit, quòd pro omnibus, quæ ei mundus promittere vel dare potuit, noluit dampnari in hoc sæculo;

neo

nec pro divitiis, vel honoribus, vel delitiis, nec pro amore amicorum, vel proprii corporis, dubitavit se tradere carceri poenitentiae propter Deum: non debet modò vilior esse quàm tunc fuit, ut pro verbis hominum deserat viam Dei, jam in ejus ingressu existens, à cujus aggressu, nec terroribus, nec blanditiis potuit averti. Quòd si times, de singularitate notari, & ob hoc aliis fieri odiosus: scias quòd nullus sanctorum singularis gloriae factus est in cœlo, nisi qui inter homines positus, studuit esse in sanctitate vitæ singularis, quod tamen de singularitate virtutum dico, non de cæremonialibus observantiis, parvā aut nullam habentibus utilitatem virtutis. Studia autem sanctitatis in his

ſerietatis
ſtudia in
quibus cō-
ſiſtunt.

conſiſtunt, in cavendo omne
peccatum, & omne ſcanda-
lum, quantum eſt in ſe, & in
inſiſtendo omnibus virtutibus
humiliter, & in quærendo fa-
miliaritatem Dei, per affectum
devotionis internæ, adverſus
huiusmodi nulla eſt bona con-
formitas, per quam hæc ſtu-
dia deſtruuntur. Cùm enim
pro iuſtitia, ſicut & pro fide
potius debeamus pati, non ſo-
lùm irriſiones & deſpectiones,
ſed etiam perſecutiones quas-
libet, & mortem, (ſicut paſſi-
ſunt Sancti ante nos, & pati-
entur poſt nos in diebus no-
viſſimis) quàm fidem deſere-
re, vel iuſtitiam vitæ peccan-
do relinquere: diſcamus in
parvis verborum & deſpecti-
onum tribulatiunculis, ut ſi
graviora nobis imminerent
pro Chriſto certamina, ſcia-
mus

mus per patientiam superare.
 Nam qui à levi statu dejicitur,
 quomodo stabit à vento maxi-
 mæ tempestatis? Hæc ad præ-
 muniendum cor præmissi, con-
 tra retrahentes à studio profi-
 ciendi in virtutibus: quia qui
 tale studium in se non dili-
 gunt, vix possunt in aliis se-
 cum morantibus æquanimi-
 ter sustinere. Unde sicut illi Monitum
 non dimittunt consuetudines salutare.
 malas & noxias propter nos,
 sic non oportet nos bona & u-
 tilia studia abjicere propter il-
 los: quia si volunt ad vitam æ-
 ternam venire, oportet eos
 nobiscum viam Dei non suam
 ambulare.

*Quod religiosus non debet inten-
 dere otiositati vel levitati.*

C A P. IV.

N Unquam debes otiosus
 vagari, nec rumoribus

Sensus diligenter
custodi-
endi.

& verbis otiosis vacare ; nec risui, nec scurrilitatibus deditus esse : quia hæc faciunt mentem vagam & inanem, & licentia istorum dissolvit cor à pondere timoris Dei, & affectum internæ devotionis exhaurit. Non evageris hinc inde oculis curiosè singula intuyendo : & levitatis est indicium ; & ea quæ foris hauris per oculos vel per aures, strepitum quendam interiùs suscitant, quo puritas intelligentiæ, quæ in bonis meditationibus mentem pascit, quasi quodam pulvere obscuratur. Quicquid non est tibi necessarium vel utile ad tuum vel alterius profectum, pertransi, & noli imorari : ne cor in eo figatur, vel tempus infructuosè in eo expendatur.

Quod

Quod religiosus debet se occupare
meditatione, lectione, oratio-
ne, & operatione.

C A P. V.

Semper aliquid defer tecum
in memoria, quod de Deo
ruminas cogitando; & mentis
tuæ intuitum semper in eum
defigere stude, sicut docet Pro-
pheta dicens: *Providebam Do-*
minum in conspectu meo semper;
hoc enim continet cor apud
se, ne commoveatur à se per
vanam lætitiā, vel irratio-
nabilem tristitiā. Mundus
enim in quo fluctuamus, va-
riis tempestatum ventis agita-
tur: & qui non vult navem
cordis sui quassationibus con-
teri, vel undarum influxioni-
bus demergi, vel in exterās
plagas ventorum flatibus im-
pelli, affigere eam finibus bo-
narum cogitationum asvescat
ad

Deo cogi-
tatione
inhæredū

Psa. 15. 8.

Memoria
Deo adfi-
genda tri-
plici funi-
culo.

ad petram immobilem : petra
autem est Christus, funem,
ne facile rumpatur : ex tripli-
ci restitulo componat : vide-
licet, ex sacrarum scriptura-
rum devota lectione ; ex se-
dulæ orationis compunctione,
ex bonarum actionum humili
exercitatione. Lectio dat ma-
teriam, & quasi semen bonæ
cogitationis, oratio rigat, &
ad profectum roborat, & cor
illuminat ad intelligentiam,
& impingvat affectum ad sa-
porem : bona actio, maximè
condita pingvedine charitatis
& obedientiæ, vel alterius vir-
tutis, lætificat conscientiam,
& dat fiduciam spei in Deum,
etsi ad horam intercipit devo-
tionis quietem, tamen mere-
tur postea maiorem dulcedi-
nis infusionem, & gratiam
puritatis.

Quod

Quòd cavenda sunt vana cogitationes, & inutiles occupationes.

C A P. VI.

Feriatuſ & vacans, cave tibi à vanis, & à pravis cogitationibus, ne vel per modicum in te morentur: quia cito inquinant cor labe cujuſcunque vitii; ut luxuriæ, vanæ gloriæ, odii, vel aliorum. Item cave tibi ab inutilibus occupationibus: quia tempus perdunt, & cor inquietant, & utilia impediunt, & devotionem diſſipant. Item à torpore acediæ & pigritiæ, quæ mentem tepidam, & corpus delicatum reddunt, & ad bona opera deſidioſum.

Oſioſuſ
ne ſiſ oſioſuſ.

Quòd inter homines cavenda eſt tam oſtentatio, quàm ſuperfluum pudor.

C A P. VII.

Inter homines exiſtens, cave ti-

Vana gloria in omni re vitanda.

Pf. 59. 6.

Pudor itē vanus.

ve tibi à duobus, quo ad te ipsum; & à duobus, quo ad alios. Quo ad te: cave ne aliquid facias, ut ab eis noteris unde gloriam quæras, in gestu, in voce, in sermone vel actu: quia peccatum est & vanum, & cum putas eis placere, fortè displices, & judicant te, quòd inanis gloriæ cupidus sis, vel fortè non advertunt quod agis; & sic perdis conatum tuum inutiliter & vanè, sicut stulti, qui pictis imaginibus quasi vivis hominibus obsequuntur, sicut habetur in Psal. *Qui hominibus placent, id est, placere volunt, confusi sunt.* Item ne pudore superfluo obruaris in his, quæ coram hominibus agere debes, loquendo, cantando, vel aliud agendo: sed ita liber esse stude coram eis, ac si sinè eis esses;

esses; & si intus verecundia æstuas, foris reprime: quia quo magis notabilem te facis ex pudore, eo plus considerant te, & ita magis confunderis. Signum superbiæ videtur esse, nimis erubescere de illis defectibus, quos natura indidit: ut de deformitate corporis, vel ruditate vocis, & similibus. De vilitate autem vestis, vel de humilibus obsequiis erubescere, in paupere religioso gravis superbia est.

De quibus erubescere debet religiosus, vel humiliari in oculis suis.

CAP. VIII.

Vltium autem vel scandalum erubescere, unde Deus offenditur, vel aliquis scandalizatur. Apud te ipsum erubescere de peccatis tuis, de torpore in servitio Dei; de negligentia bonorum, quæ pos-

Pudor salutaris.

posses facere & deberes; quòd
tempus defluit, & profectus
virtutum non crescit; de hy-
pocrisi, quòd foris vis putari
melior, quàm intus te inve-
nias; quòd vitia tua occultas,
non timore nocumenti alte-
rius, sed timore displicendi,
& ne vilipendaris, quòd per
bona quæ ostendis, vis videri,
& placere hominibus: ut ex
his suspiciantur te multò plu-
ra, & majora in occulto ha-
bere, ex quo talia foras prode-
unt; quasi te dolente, quòd
vix adeò familiarem aliquem
habeas ita unanimem, quem
velles te in omnibus agnosce-
re, sicut te ipsum agnoscis,
quod etiam fit in confessione
quandòque, & si non audes
peccata tua suppressere, quin
ipsa accuses: tamen de illis,
in quibus te magis displicere
ti-

Confessio
ficta.

times, ita ordinas verba præmittendo, subjungendo, colorando, quòd minùs apparent verecunda; vel si fortè plus nudè profers, gloriaris, & vis inde apud confessorem sanctus reputari, quòd tam humilis sis, ut te magis quàm necesse sit, studeas confundere confitendo, quòd cum tentationibus vitiorum maximè carnaliū ita desidiosè pugnas, ut solo timore periculi, vel confessionis pudore eas repellas, & quantum audes in affectu cordis arrideas, solo consensu operis vel morosæ delectationis excluso, & in hoc apparet major perversitas: quòd cūm facile quandòque posses hujusmodi tentationes quasi muscas immundas abigere, ex negligentia permittas eas crescere & coalescere, & convalescere

Ingratitudo
adversus Deum

re donec confortatæ jam periculosiores fiunt, & difficilius vincuntur, & conscientiam sæpius pulsando confundunt, quòd ita desidiolus es ad ea quæ Dei sunt, & quæ ad virtutis & devotionis studium pertinent, ut pudor humanus plura ex his magis à te extorqueat, quàm amor divinus, quòd ita ingratus es beneficiis Dei, ut non solùm debitas non agas gratias pro perceptis, sed etiam gratiam oblatam & paratam in vacuum recipias, & negligas utiliora, ad quæ tunc sentis tibi arridere gratiam, & occupas te vanioribus studiis, quasi qui texit aranearum telas, quæ non proderunt ad vestimenta salutis, quòd illa ad quæ teneris facienda, sicut sunt Horæ Canonicæ & similia,

*Negligētia
in horariis
precibus.*

lia, ita negligenter & desidio-
sè persolvis, ut non tam me-
ritum inde, quàm supplicium
exspectes: quia etsi verba ore
utcunq; proferas, tamen cor-
de tam vagus es & affectu fri-
gidus, quòd nec sensum ora-
tionis percipis, nec devotio-
nis affectum: & de ipsis ver-
bis plurima defluunt accele-
rando, & utinam, non mul-
ta transilias omittendo, dum
non attendis si dixeris vel non
dixeris: nisi fortè ex conje-
ctura alicujus verbi, quasi ex
caudæ apprehensione repu-
tes te dixisse, Deus au-
tem etsi patienter dissimulat
& attendit nostras negli-
gentias, tamen non minùs
odit eas, sed integrè dinu-
merat, districtè dijudicat, se-
vere puniet, nisi nos prave-
niamus faciem ejus in humi-
li confessione, in forti satisfa-

atione & in seriosa emendatione, quòd ad omnia quæ ad corporis curam vel comòdum spectant, studiosissimus es, quæ verò ad spiritûs profectum, vel ad fraternæ charitatis exhibitionem, vel ad Prælati obedientiam, vel carnis castigationem spectant, desidiosus es, quòd etiam hos & similes plures defectus in te advertens, non terreris, nec compungeris, nec discutis, nec corrigis: quasi Deus tecum aliter acturus sit, quàm cum omnibus aliis, ut mala tua incorrecta non puniat, & bona neglecta remuneret. Pro his & similibus erubescas apud te, & ab aliis ea in te dijudicari & reprehendi non mireris, nec indigneris, sed verecunderis semper. Hæc & alia plura in memetipso veraciter

citer recognoscens, erubesco
& doleo: sed non tantum si-
cut debeo; & non emendo si-
cut possem & expediret. Ex
meipso autem intelligo, quod
hæc vel aliqua istorum etiam
proximo meo inesse possunt:
& ideo unusquisque judicet
& circumspiciat semetipsum,
considerans ex uno latere
qualis sit, maximè quid sibi
desit boni, & insit mali ex vi-
tio proprio, ex altera parte,
qualis esse debeat in virtuti-
bus & moribus bonis: ut ex
hoc & humiliter ex cognitio-
ne defectûs sui & provocetur
ad studium proficiendi ad illa
quæ videt se debere vel facere
vel habere; & Deo regratie-
tur, si in aliquibus fortè ex
eius gratia profecerit.

*Quomodo religiosus se debeat ha-
bere ad alios.*

P

CAP.

Qualis sit
quisq; vi-
deat, &
qualis esse
debeat.

C A P. IX.

Aliorum
mores nō
observan-
di.

Alii non
judicandi.

QUoad alios, cave à duobus. Primum, ut non curiosè respicias, vel perquiras aliorum personas, vultus, dispositiones, habitum, gestus, facta vel verba, vel officia; in quantum tibi non attinet ista perscrutari, utilitatis causa, ita pertransi, ita cogita ac si oves essent, vel alia animalia: ut in nullo circa illos occupes visum tuum vel cor. Alterum, ut non judices vel dijudices de aliis, quales sint, vel esse possint in mente, in merito, in moribus, vel in aliis: quia talis discussio vana est, & sæpissimè falsa, imò temeraria; quâ insuper cor inquietatur, & aliquando inquietatur, & conscientia læditur, & alia bona negliguntur ex tali occupatione, & si aliqua vide-

videas de aliquo vel audias
quæ non placent, pertransi &
obliviscere citò, commitens
eum sibi & Deo, maximè ubi
ad te non spectat illius corre-
ctio ex debito magisterii, vel
ex sociali familiaritate, vel de-
nunciandi necessitate.

*Quod compassio debetur peccato-
ribus & afflictis, primo ta-
men Christo.*

C A P. X.

Compatere tamen peccan-
tibus, quasi in tempesta-
te maris naufragantibus: quia
longè miserabiliùs est, in lacum
infernì demergi, quàm in pro-
fundum maris submergi, ora
pro eis, & plora cùm potes:
ex hoc enim mereberis, ut tu
à simili naufragio libereris. Be-
ati enim misericordes, quoni-
am ipsorum Deus ita misere-
bitur, ut à miseria liberen-
tur.

Miseratio
in nobis
excitanda

tur. Sic etiam omnium miserorum afflictiones animo & oculo compassionis intueretur & singula eorum miseras aggravantia studiosè computaret, diligenter pondera: ut ex his affectus miserationis in te pingvescat, & si quas miseras patieris, tibi leviores in eorum comparatione videantur. Collige etiam ex his quæ vides passiones & labores, & dolores & pauperratem Jesu Christi: qui cum esset dives, pro nobis egenus factus est, ut illius inopiâ nos divites in Coelestibus essemus.

Qua sint communia vitia hominum
C A P. XI.

1. Pronitas
ad reprehendendum.

TRia sunt communia vitia apud homines. Primum pronitas reprehendendi, quod in aliis vident, & non sunt secundum affectum eorum. Alterum

terum est, adulatio, quâ solent sibi invicem blandiri, laudando, arridendo, quærendo quomodo valeant, cùm tamen non curent eos quandoque valere, honores inutiles offerendo: & aliis multis modis, in quibus non est utilitas: nec ex affectu faciunt, sed ex usu, ut placeant. Tertium est, propria gloriatio de seipso: quòd ea quæ facimus, dicimus sentimus & scimus, placeant nobis & præferimus ea aliorum factis commendando, vel occultè cogitando, & dedignamur si alii non mirantur, quasi non habeant sanum iudicium & delectamur in laude nostra. Et si aliquando nos ipsos accusando humiliamus, non purè hoc facimus, sed volumus per hoc astutè alium provocare ad laudem nostri

P 3 qua-

quasi non debeat pati ut nos vituperemus, quod in nobis laudandum est, vel ad hoc sæpè facimus, ut humiles reputemur, & saltem ex hoc placeamus, si alia placentia non habemus. Qui ab istis tribus liber esset, in magna puritate viveret & quietè.

Quòd curiosa & munera non sunt curanda religioso.

C A P. XII.

Nulla curiosa habere cures, ut imagines, tabulas, sudariola, Pater noster, & similia, nec recipias, nec des aliis pro munusculis: quia occupant cor, & magistris nostris non placent, & facient te notabilem inter cæteros, & sæpè sinè licentia recipiuntur, vel dantur talia incautè, dum pudet eos toties pro istis recurrere ad magistros. Species

Aromata

aroma-

aromaticas non habeas, nisi non usur-
 pro evidenti necessitate non panda.
 possis carere. Qui omnibus re-
 bus peculiaribus carere posset,
 felicius esset: quia multam di-
 stractionis materiam abscidif-
 set. Si autem aliqua volueris
 habere, ut libros ratione stu-
 dii & scriptoriola: nulla su-
 perflua collige, vel curiosa, so-
 lis contentus necessariis in nu-
 mero & valore. Ipse habitus
 tuus & omnia vestimenta tua
 simplicia sint & inculta, & cor-
 pus & gestus, & omnia foris
 apparentia, plana sint & pu-
 ra: nil notabiliter curiale vel
 curiosum, vel singularitatis
 colore respersum affectes.

Superflua
 & singula-
 ria sper-
 nenda.

*Quod iudicia humana non
 sunt curanda.*

C A P. XIII.

STude humanò iudiciò non Iudicia
humana
 moveri; nec delectari fa-
 vori-

fallunt &
falluntur.

voribus, nec despectu contri-
stari: quia iudicium huma-
num cœcum est frequentius
& ignorat veritatem, & falli-
tur sæpissimè, nec si laudaris
ab homine, es ideò laudabili-
or: nec si despiceris, es ideò
vilior, stultus est qui stulto
placere laborat. Quia sicut
cæcus non discernit inter co-
lores, nec surdus inter sonos:
ita insipiens homo nescit pen-
sare meritorum dignitates.
Unde cùm aliquid agere te
contingit æstimabilè, ut præ-
dicare, vel similè; non anxi-
eris quomodo ad placitum
hominum hoc perficias: sed
invocato auxilio Dei, prout
meliùs expedire secundùm
Deum intelligis, stude facere.
Et si bene successerit, Deo ad-
jutori refer gratias, & noli ex-
tollì quia non propter te, sed
magis

magis propter aliorum orationes & merita, gratiam tibi datam debes æstimare. Si autem minùs bene successerit, **Laus & contemp- ptus perinde habenda.** noli turbari, nec pudore confundi: sed gratias Deo refer, qui sic te ab elatione defendit. Sive autem bene, sive minùs bene successerit, statim sic te habere stude interiùs & exteriùs, ac si non fecisses. Laudet qui vult, vel despiciat: quid ad te? tu tace. Excusationes & recusationes, quando debemus aliqua hujusmodi facere, ad hoc sæpissimè fiunt, ne despiciamur vel præsumptuosi judicemur, qui talia audemus. Unde videtur meliùs, puriùs, & humiliùs, simpliciter facere quod est faciendum, vel obedientia jubente, vel charitate instigante. Si placet aliis, bene: si non, quid est tunc

P s

per-

perditum? Nam cùm oportet te prædicare, vel similè facere, quod aliquid honoris videtur habere; si bene feceris, lucrum habes de laboris profectu: si minùs bene, iterum lucraris meritum humiliatōnis tuæ; & quòd post hoc minùs ad hujusmodi cogēris ab his, quibus non placuisti.

Alter ob-
noxius al-
terius ju-
dicio.

Omnes sumus alterutrum expositi, ut alter alteri placeat vel displiceat, unde cùm in mea non sit potestate, ut tibi placeam, sed in tuo arbitrio vel affectu, quem tibi dare non valeo; si multùm laboro tibi placere, forsitan nihil proficiam, quia aliter iudicium tuum dirigitur: & ideò nihil in hac parte melius video, quàm ut soli Deo studeat homo placere, & proximum non scandalizare, vel scienter of-

fen-

fendere; & committere Deo, si hominibus placeat vel displiceat, humiliter & patienter, juxta illud: *Mihi pro-minimo est, ut à vobis judicer, &c.* Si quibus places, adscribe ipsorum benevolentiae, non tuae probitati: si quibus autem displices, attribue tuo merito, & cogita, quòd si ex tantillo eis displices, sicut exterius cognoscere valent in te vilitatem tuam: quid fieret, si radicitus perspicerent omnia vitia tua, & peccata, & inhonesta quæque? mirum si non ejicerent vel lapidarent te. Pro me loquor, nunquam tantùm à fidelibus despectus sum, sicut despicabilis in veritate sum. Unde non debeo indignari cùm aliquando despicior: sed mirari & reputare pro beneficio Dei quòd non omnibus odiosus sum. P 6 Quòd

1. Cor. 4.

3.

Judicia
hominũ
non cu-
randa.Nemo pro
merito fa-
tis cõtem-
ptus fuit.

Quòd detractio est per patientiam superanda.

C A P. XIV.

Detractio
non obest.

ET cùm detrahi tibi intelligis, non movearis: quia si verum est quod dicitur, non est inconveniens hoc loqui homines, quod tu facere ausus es, si autem verum non est, non nocet tibi eorum locutio, velut si albus esses, & diceret aliquis te nigrum esse, quid obesset tibi illius dicere? nihil: cùm tu esses quod es, & non aliud, ut si quis æstimeret te capram esse, tamen homo es. Si autem ad primos motus huiusmodi adversitatum turbaris, & inflammaris ex impatientia: reprime iram, & sustine ad modicum, sicut qui sustinet unctionem cauterii, vel sectionem Chirurgi, cogitans utilitatem patientiæ, & citò

sanari incipies & meliùs habere, imò hoc ipsum impugnari intus ac exacerbari, magnæ utilitatis est, quia est purgatio peccati, vitii lima, exercitatio virtutis, meritum gloriæ, præparatio pacis. *Nemo coronabitur, nisi quis legitime certaverit.*

2. Tim. 2.
5.

*Quod nullus debet odiò haberi
malus aut despici, propter
spem correctionis.*

C A P. XV.

R Ancorem erga nullum in corde retine, ad omnes mite cor & pacificum habere stude; nec pro tua offensa, nec pro ullius vitio aliquem odito, ne fias cum illo sub speciali zeli pariter vitiosus. Si non convenit tibi ejus habere familiaritatem, propter vitæ ejus difformitatem: sic displiceat tibi malum quod habet ex se, ut

Mitis ad
omnes
esto.

non sit tibi execrabile bonum,
quod est ex natura in præsen-
ti, vel ex gratia forsitan in fu-
turo. Multi enim sunt mali,
qui fient postea boni, quòd de
omnibus viventibus est spe-
randum.

*Quomodo sit conversandum cum
illis qui hominem oderunt
& persequuntur.*

C A P. XVI.

Non con-
tendendū
cū aliquo.

QUòd si aliquis te oderit,
& detraheret, & nite-
retur confundere, & gravare,
si cum eo in similibus vis con-
tendere, non vincis eum, nec
placas, sed provocas: sicut
qui canem latrantem minan-
do provocat ad mordendum,
qui si latratus ejus non adver-
tendo transiret, citius eum
compesceret ut abiret. Nam
cū hoc intendat omnis ad-
versarius, ut molestat, & pro-
vo-

vocet illum cui adversatur: si videt te exacerbari & contristari, habet quod quærit, & tantò fortiùs instat quomodo te gravet, quantò plus videt valere conatus suos ad id quod intendit. Si autè viderit quòd patienter sustines, & pertransis ac si non sentias: confunditur in seipso, & confringentur tumentes fluctus ejus, & ex indignatione sua quiescet videns quòd non valet efficere quod quærebat, scilicet ut te conturbaret, vel certè confusus compungetur & corrigetur exemplò patientiæ tuæ emendatus. Quòd si fortè obstinatus nec corrigitur nec desistit te persequi; disce aliquid pati pro Domino: quia ille qui tibi adversatur, graviùs torquet seipsum quàm te, qui autem seipsum morderet & laniaret

*Patientia
vincit.*

Aliena malitia tibi non nocet

ret in odium tui, quid te læderet? imò de se te vindicaret, ipse non tu morsuum vulnera sentiret, ita sentias & de illo qui te odit, se laniat non te, unde tu habeto pacem tecum, & aliena malitia non tibi nocebit. Quòd etsi verba mala & contumelias tibi intulerit: discere debes, ut omnia verba habeas pro sono transcurrente; nisi quantum vales ex eis ædificationem accipere, sed in quantum perturbare possunt & scandalizare, sint tibi ut avium garritus, & latratus canum, hæc cum audis pertransis, & non curas. Noli similis illi fieri qui tibi detrahit: quia sicut in illo odibilè est vitium detractionis, ita etiam esset in te. Nemo autem in odium adversarii sui sibi met præcidit nasum, vel eruit oculum.

culos, sic nemo sapiens deturpat seipsum, ut se vindicet de inimico; quia tunc non tristitiam sed lætitiā conferret inimico. Si patienter fers jacula adversantis, alii compatiuntur tibi, & impugnabunt pro te adversarium tuum te tacente, & diligent te ampliùs. Si autem te vindicare volueris, & defendere resistendo: aspicient & despicient vos pariter mordentes, & scandalizabuntur in utroque. Doctrina Christi magistri Domini nostri est, cujus te esse discipulum professus es in professione regulæ; *Diligere inimicos, bene facere odientibus nos*; & sic nostra benignitate vincere illorum malitiam; sicut ipse malos mutat in bonos, patienter eos ut convertantur expectando, & beneficiis alliciendo.

Noli vinci
à malo.

Sed vince
in bono
malum.

Mat. 5.44

De il-

*De illis qui magis volunt alios
reprehendere, quam se
emendare.*

C A P. XVII.

Corrige in te quod in alio
reprehendis: & doce te
quod utile unicuique cogno-
scis. Fervor tuus agat in te pri-
ùs, & ita inflammatus alios
calefac, sicut ignis proxima
priùs, & postea remotiora ca-
lefacit, tu tibi proximus esto
in correctione, regula inge-
nii tui, & zelus justitiæ primò
formet te in exemplar artis
tuæ aliis imitandum, ostende
in proprio opere tuo, cujus
peritiæ sis in opere alieno.
Quidam sciunt multa in aliis
corrigere, & vitam aliorum
ordinare: in seipsis autem
multa incorrecta relinquunt,
nec minimam diligentiam ad-
hibent, ut statum proprium
ordi-

Tu facito
priùs quod
alios vis
docere.

ordinent ad profectum virtutis. Quandoque somniant, si essent in tali statu vel officio, vel dignitate, quàm bene vel lent illam disponere: suum autem statum in quo jam sunt nec sollicitè discutiunt, nec emendant. Si aliquando admoniti per alium, vel ex casu fortè ad se reversi, cogitant se ad meliora extendere: nec providè disponunt qualiter hoc faciant; vel in eo quod provident non perseverant, consuetudine dissolutionis & torpore eos ad solita revocante. *Quod sensus & cogitationes domanda sunt, ne per licentiam insolescant.*

CAP. XVIII.

E Sto tuimet potens, ut statim ad nutum rationis asvescas tam cogitationes cordis, quàm membra & sensus corpo-

Cogitationes & opera à ratione dirigenda,

corporis à noxiis retrahere, & in bonis studiis occupare: oculos, manus, linguam, auditum, & cogitatum, quasi in fræno manu tene, ne insolenter evagentur extra disciplinæ terminos. Quia sicut avis vel bestia ex coërcitatione domita, rursùs ex relaxatione fit indomita: ita & sensus exteriores & cogitationes, & affectiones interiores, nisi sub districta cautela refrænentur, ex libertatis licentia insoleseunt, ita ut postea difficiliùs redigantur sub rationis magisterio, quàm in principio conversionis. Inde est quòd perversi difficiliùs corriguntur quàm adhuc nunquam conversi. Sicut animalia difficiliùs domantur vel mansvescunt in senectute, quàm in juventute, & sensus juvenum capaci-

Principiis
obsta.

pacior est scientiæ, quàm senum, & inveterata arbuta inflexibilia sunt, quàm recentia & tenera.

*De discussione sui, & quæ sint
fugienda, reprimenda,
regenda & toleranda.*

CAP. XIX.

SÆpius discute teipsum, & considera itatum mentis & corporis: quid desit; si deficias vel proficias; quid impediat profectum, & quomodo illi obvietur, aut declinando, aut resistendo, aut regendo, aut tolerando. Peccata declinanda sunt & fugienda, vitiis impugnantibus resistendum; officium, vel alia occasionaliter impediencia regenda, & ordinanda discretè ad profectus materiam; adversitas toleranda, & per usum tolerandi fit magis tolerabilis:

Super te
inspice &
crimine.

Adversa
quomodo
superanda

bilis: & ideo tam odiosa est nobis adversitas, quia nolumus asvescere. Si aliquis domesticus tuus, vel vicinus tibi fuerit in corde onerosus: illi stude magis obsequiosus esse & affabilis, & citò senties remedium illius morbi.

*Quòd appetitus, quò appetit
homo diligi ab hominibus,
est abjiciendus.*

C A P. XX.

Dilectio
humana
spernenda

Non multum affectes diligi: quia distractio cordis est, & à quo quæris diligi, illi etiam appetis placere, & ibi etiam admiscet se adulatio, & sæpè simulatio: ne torrè displicere incipias, & minùs diligi, turbaris etiam quando suspicaris te minùs diligi quàm desideraveras vel speraveras. Pauci etiam sunt sibi in sensu & affectionibus, & moribus
ita

ita conformes, ut non sit aliquando dissensionis materia aliqua inter eos, quæ est dilectionis adversatrix. Item à feminis velle diligi, etiam præter tentationis laqueum, & occupationis materiam, & turbationis occasiones continuas, notâ suspiciosa observationis non carebit. Committe te Deo, & ab illo diligi stude fideliter: & de aliorum circa te dilectione relinque illorum arbitrio, & divinæ voluntati. Dilectio hominum fallax est & instabilis: facile lædit, & ad modicum utilis, & sæpè nociva. Si dignus fueris, diligêris: sin autem, non est justum diligi indignum, nec ullam ei reverentiam exhiberi.

S. LEO MAGNUS.

Qui non proficit, deficit:
& qui non acquirit, non nihil
perdit. *Ser. 8. de Pass. Dom.*

Dilectio
Dei appetenda.

Libellus hic de Profectu Religioforum à Sancto Bonaventura Doctore Seraphico concinnatus, & à R. P. Henrico Sedulio expurgatus, lucique restitutus, nihil nisi sinceram doctrinam spirans, non potest non esse utilis omnibus divina sapientia amatoribus.

Laurentius Nagelmaker,
Archidiac. Mechilinienſis,
librorum cenſor.

Id ipſum cenſeo & ego
Fr. Gerardus Jaceanus,
Ordinis Minorum, Regularis
obſervantiæ, Provinciæ Ger-
maniæ inferioris Commiſſa-
rius.

BONAVENTURÆ

Ordinis Minorum

S. R. E. CARDINALIS

Episcopi Albanensis,

Seraphici Doct. Ecclesiæ,

EPISTOLA.

Memorialia xxv. pietatis exi-
mia documenta complectens.*In Christo suo dilecto, F. Bonaven-
tura de Balneoregio, confrater
eius in D. qualicunque homi-
ne vetere iam exuto, Christo
vivere, & mori mundo.*

Quoniam dilecte mi Fra-
ter in Domino, adhuc
mihi, in præsentia tibi posito
instantissimè supplicasti, ut te
in posterum aliquibus litteris
exhortationis visitarem: no-
vi frater, quòd hæc dicens,
ardentes prunas congereris
Q super

super caput meum, verum-
tamen affectuosè instando,
duritiæ meæ superbiam sup-
plici humilitate vicisti, in tan-
tū ut ipse jam promitterem
quod optabas: quamvis ma-
gis dignum foret hæc me à te
suscipere, quàm me tibi hu-
jusmodi destinare. Quia ta-
men instantia tuæ devotionis
me compellit, stultum fieri in
parte ista: sicut potero quali-
tercunque experiar quod
hortaris; non tamen tibi alia
specialia scribens, nisi ea quæ
rudia & simplicia mihi ipsi col-
ligere proponebam, ex quibus
jam plurima bene nōsti. Sed
interim alloquens dilectio-
nem tuam charissimam, cū
nullus, sicut experientia cer-
ta docet, perfectè Deo servi-
re possit, nisi dissolvere omni-
nò se procuret à mundo: o-
por-

portet, si sequi volumus Dominum Salvatorem, voci nos Propheticae obedire: ut scilicet peccatorum colligationibus dissolutis: *dissolvamus fasciculos deprimentes*; quatenus à terrenis actibus dissoluti, sequamur liberis gressibus Redemptorem: quia juxta Apostoli testimonium: *nemo militans Deo, debet se negotiis secularibus implicare*. Nunquam ergo de aliqua re creata, nisi in quantum nostrum excitet divini amoris & dilectionis affectum, cor nostrum esse sollicitum permittamus, quia multiplex rerum labentium varietas plus debito ruminata, non solum animum distrahendo, pacatae mentis gratiam interrumpit quietem; verum etiam in animo gignendo phantasias, turbulentæ quasi

Isa. 18. 6.

1. Tim. 2.

4.

Cor liberum sit.

Matt. 11.

28.

Dulcis
vox invi-
tantis
Christi.

sationis molestia, importune
impellit eandem: sed potius
affectionis omnium terreno-
rum sarcina onerosa deposita,
absque retardationis gravedi-
ne, curramus ad illum qui nos
salubriter invitat, in quo est
animarum opulenta refectio,
& pax summa, quæ exsupe-
rat omnem sensum. *Venite ad
me*, inquit, *omnes qui labora-
tis, & onerati estis, & ego refici-
am vos.* O Domine quô indi-
ges? quare vocas? quid tibi
commune nobiscum? O ve-
ræ pietatis vox! *Venite ad me*,
inquit, *& ego reficiam vos.* O
Dei nostri dignatio admirabi-
lis! O charitas ineffabilis!
Quis enim aliquando fecit ta-
lia? quis unquam audivit:
quisve conspexit similia? Ec-
ce, invitat inimicos, hortat-
ur reos, allicit ingratos. *Ve-
nite,*

nite, inquit, ad me omnes, & discite à me. Tollite jugum meum super vos: & invenietis requiem animabus vestris. O verba dulcia, verba Deifica, & penetrabiliora omni gladio ancipiti, intima præcordiorum eviscerantia, nimisq̃ue repleta dulcedine, usque ad divisionem animæ pertingentia! Expergiscere nunc, ô anima Christiana, ad tantæ benignitatis amorem, dulcedinis tantæ saporem, & ad tantæ suavitatis odorem. Certè qui ista non sentit, infirmus est, alienatus jam proximat morti. Inardescere quæso, ô anima mea, pingvesce amore, dulcesce sapore: nemo te prohibeat intrare tenere, gustare. Quid amplius quærimus? quid ultra expectamus? quid desideramus in hac vita? Habemus

In quo
omnia bona.

in Christo omnia bona. Sed
heu ô infania nostra mirabilis!
ô infirmitas miserabilis!
ô vesania detestabilis? Nam
vocamur ad requiem, & sequimur laborem;
invitamur ad solatium, & quærimus
dorem, promittitur gaudium,
& appetimus mœrorem. Mirabilis
prorsus infirmitas, miserâque
perversitas. Jam omnes insensibiles
facti sumus, & quasi deteriores
simulacris habentes oculos & non
videntes; aures, & non audientes,
rationem, & non discernentes,
amarum dulce, & dulce amarum
ponentes. O Deus! unde nobis
tantæ perversitatis correctio? unde
nobis tantæ offensionis satisfactio?
Certè, nihil tale invenitur in nobis,
nisi tuo munere tribuatur. Tu enim
solus potes nos corri-

corrigere, tu solus pro nostris
 delictis satisfacere, qui solus
 nostri figmentum nostrum, sa-
 lus & redemptio nostra, qui
 solum illis hoc facis, qui se mi-
 seros conspicientes in imis, à
 te solum relevari confidunt.
 Levemus ergo ad Deum men-
 tis nostræ oculos in directo, &
 videamus ubi nunc prostrati
 sumus: quoniam *qui proprium*
casum ignorat, surgere minus cu-
rat. Cognoscentes verò cla-
 memus in fortitudine ad De-
 um de profundis, ut nobis ad-
 jutricem porrigat misericor-
 diæ suæ manum, quæ abbrevi-
 dari nunquam poterit ad sal-
 vandum. Ne quæso confiden-
 tiam amittamus, magnam
 remunerationem habentem,
 adeamus thronum gratiæ ejus
 cum fiducia, fructum nostræ
 fidei reportantes, salutem, sci-
 licet.

Absque
mora.

licet, animarum nostrarum. Nulla nobis insit cunctatio. Jam vita nos vocat, salus expectat, tribulatio compellit intrare. Quid ergo facimus? quid pigritamur? quid moras contrahimus? Festinemus ingredi in illam requiem jucunditatis æternæ, ubi sunt magna & inscrutabilia, quorum non est numerus. Ascendat quæso Jerusalem super cor nostrum, suspiremus ad patriam nostram; tendamus sursum ad matrem nostram. Introeamus in potentiam Domini, & intueamur nostrum regem in ea regnantem, & liquecant in miserationibus eius corda nostra. Agamus illi gratias toto corde, qui defectum nostræ ingratitude non considerans, suæ non abstulit à nobis misericordiæ pietatem, desider-

siderium nobis tribuens, ipsi-
 us viam currere mandato-
 rum, quam sinè desiderio nul-
 lus currere potest: quod qui-
 dem munus non est vilipen-
 dendum, sed gratiæ reputan-
 dum, cùm hoc Prophetarum
 ille eximius se asserat concu-
 pisse, qui ait: *Concupivit anima*
mea desiderare justificationes tu-
as in omni tempore. Sed quia
 hoc ipsum desiderium aliquan-
 do nimia tepiditate nostrâ in-
 curiæ & negligentia lassescit:
 cogitavi quædam incitationis
 hujus memorialia annotare,
 in quibus fugienda pateant &
 sequenda, quæ quidem cum
 affectu affectuosè speculan-
 tes, pristinò vigore resumptò,
 tam diu inatigabiliter, virtu-
 tibus & gratiis in charitate di-
 vina crescamus, quoadusque
 perfectum veniat desiderium

Qs

col-

Psal. 118.

20.

Sine tepo-
re.

collum æternorum. Ponuntur autem memorialium prædictorum prius quædam generalia, postmodum specialibus subsequentibus.

Memorialia generalia.

Schala salutis octo graduum.

Sunt ergo quædam virtutes probatæ in juvenibus, & scalæ salutis, per quas sine dubio ad perfectionem virtutum, & culmen gloriæ possunt ascendere, fideliter exercitati per eas: videlicet sancta verecundia in cunctis rebus & actibus; scilicet tarditas loquendi, promptitudo obediendi, frequentatio orationis; fugere otium, & dissolutiones, purè & frequenter confiteri, libenter servire, & infructuosum consortium devitare. Hæ namque sunt margaritæ fulgentes, quæ possessorem suum Deo & Angelis faci-

faciunt gratiosum. Dum autem ei placuerit, qui te segregavit ex utero matris tuæ, vocavitque per gratiam suam, ut in te revelaret imaginem filii sui, de miserabili servitute Ægyptiaca transferens te in libertatem filiorum Dei, jamque in viam novi hominis inceperis pedem ponere, quæ inter timorem & amorem humilitatis est semita constituta: tunc per eandem humilitatis viam, ad eminentiora conscendens, poteris te in altioribus exercere, ex quibus certa memorialia subscribuntur.

De consolationibus sæculi deferendis

Primum. Oportet ergo ante omnia te cupientem vestigia sequi Salvatoris, ut spem tuam totam fixam in Domino habeas, de omnibus hujus

Q 6

mun-

mundi consolationibus penitus desperans.

*De vitiis & concupiscentiis
extirpandis.*

Secundum est: ut ab omnibus vitiis & concupiscentiis malis, in quantum sustinet humana conditio, teipsum studeas penitus emundare, ut fermento veteris totius malitiæ & nequitie expurgato, ambules in novitate vitæ post Christum: quia nisi prius huiusmodi catenas iniquitatis confreris, anima tua in tenebris aggravata, ad coelestia non poterit elevari.

De colligationibus refecandis.

Tertium est, ut à teipso dissolvas omnem colligationem extrinsecam, ut sana & pure mente possis Deo colligari.

*De tribulationibus cum patientia
tolerandis.*

Quartum est, ut amore al-

tissimi & sponsi sui Christi, omnes mundi hujus persecutiones æquanimiter feras: imò si possibile est, pro voto suscipiens, solum in Christi passionibus delecteris, renuensque omnem temporalem lætitiā, in ipsis tribulationibus hilarescas: omnes reputans tibi ad purgationem peccaminum, & lucrum animæ tuæ præparatas.

Ut de nulla re conqueraris.

Quintum, ut cum Creatorem tuum te sentias offendisse, rationem tibi fieri non possas ab aliqua creatura.

De sui ipsius contemptu & paupertate.

Sextum, ut habeas despectuū temetipsum cupiens ab omnibus despici: zelansque sacratissimam paupertatem, in omnibus quæ ad te spectant.

Q. 7

aspe-

asperitatem, utilitatem & par-
citatem habeas quantum po-
tes: non tamen in aliis requi-
ras, sed potius lætus & gau-
dens de omni consolatione
fraterna, eis sicut oportet ob-
sequendo & ministrando assi-
stas, omni consolatione eos
reputans esse dignos, nisi
(quod absit) ita tibi in aliquo
pateret divina offensa, quod
omni excusatione careret; de
qua compatiendo & timendo,
ex intimo corde doleas quan-
tum potes.

De honoribus fugiendis.

Septimum est, ut omni tem-
pore in timore stans, blanditi-
as hujus sæculi, honores, glo-
rias, vel favores, aurāsque va-
næ gloriæ; quasi mortíferas
pestes omnino fugias toto pos-
se; stansque continuo in teip-
so, omni hora habeas te su-
spe-

spectum : quia si tui ipsius victoriam fueris affecutus, nullus hostis interius vel exterius tibi nocebit.

De humilitate vera.

Octavum est, ut amore illius, qui cum sit Dominus omnium coelestium, terrestrium, & infernorum, pro nobis assumpsit vilissimam servi formam, in ea subiciens se voluntariè hominum potestati, humiliando te ipsum, omnem hominem reputes tuum dominum, & te verissimè reputes servum omnium, & in omnibus circa hominem te reputes sicut servum : sic enim tranquillitatem & pacem cum omnibus perpetuam obtinens, scandalum penitus ignorabis.

*De pace anime, & quomoda
habenda.*

Nonum, ut nihil eorum tan-

gas.

gas, quæ te spirituali utilitate non tangunt: hoc est, de nulla re cures, vel implices te in aliquo, exterius vel interius quoquo modo, ubi non invenis animæ tuæ lucrum, nec in hujusmodi te ab aliquo implicari permittas.

De custodia sensuum.

Decimum, ut visui atque omnibus corporis sensibus omnimodam custodiam ponas: ita ut nihil prorsus velis videre vel audire, aut tangere nisi utilia animæ tuæ. Lingvam etiam diligentissimè restringas: ut nihil loquaris, nisi interrogatus, vel necessitate, vel utilitate evidenti coactus; & hoc cum reverentia animi, & timoris dulcedine, breviter & submissè si potes, semper devitans prolixitatem verborum, eorum occasiones juxta posse præsciendens. *De*

De solitudine & vigiliis.

Undecimum, ut gratam sanctamque solitudinem desiderans omni tempore operationem vigiliarum habeas pretiosam, in ipsis semper offerens Deo orationes tuas cum attentione verborum, devotionis fervore, & humilitate profunda.

De Divino officio.

Duodecimum, ut cum debes Divinum officium celebrare, ita factus in teipso quietus obliviscaris omnium terrenorum; quatenus fixa mente celestibus insistens misteriis, cum tanta illud devotione, reverentia, gaudio ac timore persolvas, quasi inter Angelorum agmina constitutus, divino conspectui laudes præsentialiter offeras cum eisdem. Quod super omnia habeas in devotione. *Virginem gloriosam*

Tertiumdecimum, ut gloriosam Reginam Domini nostri matrem benedictam, in summo habeas omni tempore venerationis affectu: & in cunctis ad eam necessitatibus, periculis & pressuris, tamquam ad refugium tutissimum te convertas, ipsius tutelæ præsidium flagitando, eamque in tuam suscipiens advocatam, devotissimè ac securè tuam ei causam committas: quia mater est misericordiæ, quotidie studens ei specialem & singularem reverentiam exhibere. Et ut tua devotio sit ei accepta, & reverentia grata, ipsius puritatem & mundiciam cum omni virtute, mente, & corpore, illibatè in teipso servando, toto conatu nitaris, humilitate & mansuetudine eius vestigia imitari.

Quo-

*Quomodo fugienda sunt consortia
mulierum.*

Quartumdecimum, ut ubique
cunque mulieres & virgines
& juvenes quoscunque, præ-
ter necessitatis vel manifestæ
utilitatis causam devites, &
unum ubicunque fueris elige
tibi patrem, virum sanctum,
discretum & pium, doctum
potius experientia operis,
quàm sublimitate sermonis,
qui te verbis & exemplis effi-
cacibus & probatis, ad divi-
num amorem instruat, & in-
flammet; ad quem in cunctis
necessitatibus tuis possis habe-
re recursum, & spirituale so-
lamen.

De fuga acedia & tristitia.

Quintumdecimum, ut omnem
frigidityatem acediae & tristitiæ,
in qua latet via confusionis,
quæ ducit ad mortem, à te-
ipso

ipso summo studio depellens,
interius exteriùsque serenus
semper & tranquillus existas;
nulli contradicas, vel resistas
in aliquo: sed potiùs omni mo-
do, per omnia omnibus acqui-
escas, dummodo divinæ laudi
vel salutis animæ non obstitat.
*Quòd de omnibus habeas bonum
exemplum.*

Sextumdecimum, ut omnes
affectiones tuas ac voluntates
conformes divinæ voluntati,
omnia te ædificent, neque te
deædificet aliquid in hoc
mundo, puritatis & innocen-
tiæ gratiâ divini tibi muneris
elargitæ, nec aliorum plus de-
bito defectibus perturbatus,
iniquitati addendo iniquita-
tem, alienis sordibus pollua-
ris: ne, dum cupis alios de
pelago liberare, deteriùs ipse
corruas in profundum. Poti-
ùs

us igitur omnia quibus non potes sine detrimento prodesse, operiens charitate benigna, illi summæ sapientiæ derelinquas, quæ novit bona de malis elicere quibuscunque: sicque in bonis operibus pariter atque malis, spiritualem, Domino concedente, poteris reperire profectum.

De custodia cordis.

Septimumdecimum, ut cor tuum servans omni custodia, solis spiritualibus exercitiis deditum, nullæ ibi rerum visibilium imprimantur concupiscentiæ: ut creaturis omnibus alienum, liberè possit vacare omnium creatori.

De charitate ad proximos.

Octavumdecimum, ut imaginem ac similitudinem majestatis divinæ considerans in cunctis hominibus, ita omnes dili-

diligas intimæ charitatis affectu, omniûmque, & maximè infirmorum, & quorumcunque indigentium curam geras; dummodo circa spiritualia tibi non fiat nociva distractio: sicut bona mater diligit atque curat unicum filium prædilectum.

De orationibus cum operibus sanctis.

Nonumdecimum, ut continuè mentem tuam ita habeas ordinatam cum Deo, sic quod omne opus tuum atque exercitium tam mentis, quàm corporis sit oratio: omniâque servitia, & maximè humiliora cum tanto facias charitatis fervore, ac si ea Christo corporaliter exhiberes. Quod certè debes & potes veraciter cogitare: quoniam ipse dixit in Evangelio, *Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.* De

Mat. 23.

40.

De obedientia sancta.

Vicesimum, ut honorem & reverentiam omnibus tam debitam quàm devotam, sanctissimæ obedientiæ normam, non solum magnis, verumetiam minimis, quasi pupillam studeas semper servare illæsam. Obediens quidem nedum majoribus ut Prælati: verumetiam omnibus subji-ciens quibuscunque, abnegando teipsum pro Christo; in bonis & indifferentibus semper alterius studeas facere voluntatem; in nullo præbenste alicui onerosum: sed potius in charitate Christi diligens universos, teipsum communiter omnibus gratum reddens, affabilitates, amicitias, & familiaritates fugias singulares. Summopere caveas ne unquam verbô vel factô, vel
ge-

gestu alicujus rancoris, odii, clamoris, injuriæ, turbationis, murmurationis, detractionis, scandali, & adulationis, & quorumcunque similium aliqua ratione vel modo, per te vel per alium, causa vel occasio fias.

Quòd tribulationes & consolationes occultè teneas.

Vicesimum primum, ut virtutes vel gratias speciales, quas in te, vel per te divina misericordia operari dignatur, tribulationes & prælia, virtutisque propositum, vel similia, ab omnibus abscondere studeas quantum potes. His tamen exceptis quæ proprio sacerdoti in propria debent accusatione detegi: nisi fortè alicui tuo speciali & probato amico, ea spiritualis utilitatis gratiâ revelares, cujus consilium

lium vel doctrinam, in hujusmodi credas tibi posse valere, sollicitus semper turari tempus ubique: ut possis solitæ orationi & meditationi sanctæ vacare, ut sedendo solitarius elevatus sis desiderio ad superna.

Quod Deum semper & ubique habeas in memoria.

Vicesimum secundum, ut solutus ab omnibus creaturis, tanto mentis conatu, desiderioque fervore, circa tuum Creatorem intendas, ut quasi omnium inferiorum oblitus, quicquid agas, & ubicunq; steteris, & quibuscunq; negotiis impliceris, die ac nocte, & omni momento, & hora Deum semper habeas in memoria, credens & cogitans te esse verissimè coram eo, & ipsum cogitans undique te aspicere. Hæc autem

R

cogi-

Exercitia
devotio-
nis & pie-
tatis.

cogita cum magna reverentia
ac timore pariter & amore,
& cum magna discretione:
nunc ante pedes immensæ
majestatis eius prostratus,
corde amarissimo peccatorum
veniam postulando; nunc sa-
cratissimæ passionis Filii Dei,
gladiô compassionis coram
eius cruce vulneratus, cum
eo lacrymosus & flebilis appa-
rendo; nunc totius vitæ illius
decursum obliquitati tuæ vel-
ut rectitudinis lineam pro-
ponendo, nunc in enarrabi-
lia & immensa Dei beneficia
mente pertractans, gratiarum
actionibus insistendo; nunc
stimulis ipsius amoris arden-
tissimè punctus, ipsum in cre-
aturis omnibus intuendo,
nunc potentiam, nunc sapi-
entiam, nunc bonitatem &
clementiam eius attendens,
cum

eum devotissimè in cunctis operibus suis collaudando; nunc desiderio patriæ cœlestis attractus, ad ipsum gemebundis suspiriis anhelando; nunc circa nos viscera inextimabilis charitatis eius aspiciens, lætabunda quadam & excessiva admiratione, corde & animo in ipso deficiendo; nunc te præcipientem, nunc te fugientem, nunc te ruentem, nunc te Deum timentem, sublevantem, retinentem & attrahentem; nunc Deum te ingratum per omnia conservantem considerans, ineffabilibus divinæ misericordiæ visceribus tibi patefactis, nimio in eo charitatis ardore te conferens, totum te fletibus resolvendo; nunc verò occultissima, profundissima & summè arcana, nimiùmque stu-

R 2

penda

penda judicia justitiæ eius diligenter attendens, cum in omnibus fidelis & constans cum summo amore, ingenti quoque timore ac tremore, discretus, supplex & humilis venerando, præ omnibus autem continuam & vivam memoriam ipsius sacratissimæ passionis, in anima & corpore tuo ferens, ei, quantum potes, studeas conformari.

De sollicita custodia sui ipsius.

Vicesimum tertium, ut super custodia tua vigilans, omni tempore ab antiqui hostis fraudibus, (qui sæpè se in angelum lucis transfigurans, omni tempore & omni via, homini laqueum tendit & retia, ut animas nostras valeat captivare, solitudine te tutissima tuearis: venantium laqueos fugiens sicut passer; tantæque puri-

puritatis humilitate sancta in oculis tuis fias, ne subtilissima eius retia te valeant continere: à quibus sanè tunc poteris liberari illæsus, cum effectus fueris Israël, continuè mentalibus oculis videns Deum, quia non dormitabit neque dormiet eius custos.

De pura confessione peccatorum.

Vicissim unquamque, ut renens in defessum instituti sancti rigorem sacris ardoribus coelestium desideriorum succensus, mentis & corporis munditiæ pulchritudinem, innocentiae puritatem, conscientiaeque teneritudinem conservans curâ diligentissimâ caveas, * ne unquam tependo in aliquo resipiscas. Ad quod quidem diligentius & purius conservandum, quotidiana discussione, septies in

* fort. leg. ne unquâ resipiscendo in aliquo tepescas.

Quotidia-
na consci-
entiae dis-
cussio.

Confessio
qualis esse
debeat.

die examines vitam tuam.
Semper ante vel immediatè
post quamlibet horam cano-
nicam, considerans & discu-
tiens attentissimè qualiter de
hora in horam ambulaveris
dignè Deo, sinè macula in ju-
stitiae semita. Et quia nemo est
qui sic disciplinam & justiti-
am observet, ut nihil penitus
negligat vel omittat. ideo ne-
cessarium est, ut ad poeniten-
tiae lavacrum recurrens cum
dolore & gemitu, saepissimè
tuae accusationi insistas. In
qua quidem accusatione, seu
confusione integrè, veraciter
& purè, sinè omni velamine
excusationis, vel occultatio-
nis, seu palliationis, per or-
dinem omnes tuos retexendo
defectus, sacerdoti proprio
tanquam Deo debes intima-
re, narrando priùs omissiones
quas

quas in his quæ sunt ad Deum
fecisti, & maximè in oratione
quantum ad duplicem eius
partem, mentalem scilicet &
vocalem; deinde defectus in
observatione justitiæ quoad
proximum, post, commissio-
nes quas egisti ex mala custo-
dia sensuum, & adjacentium
affectionum & cogitationum.
Hanc autem confessionem
semper debet contritio & sa-
tisfactio comitari: ut doleas,
videlicet, de omnibus offen-
sis, non solum de magnis, sed
etiam de modicis; & dolendo
caveas iterare culpam, sem-
per studens causas & occasio-
nes peccati præscindere, quan-
tumcunque per amorem vi-
deantur tibi conjunctè: quia Matt. 5.
tunc juxta Salvatoris senten- 10.
tiam eruendus est oculus scan-
dalizans, id est, occasiones
R 4 pec-

peccati vitandæ, quæ quidem
 apparent nobis delectabiles
 nimium, etiam si multum no-
 bis displiceant earum effectus.
 Unde fortissimum est in hac
 pugna bellum : & ideo oportet
 secundum Dei præceptum
 esse cæcum, surdum, & mu-
 tum, & insensibilem ad omnia
 in quibus non invenit anima
 lucrum. Ut autem divinorum
 præceptorum disciplinæ ecce-
 lestis observantiam, in supra-
 dictis & cæteris aliis sollicitius
 intendas, ac ferventiùs accen-
 daris, studeas hæc quinque
 semel ad minus inter diem &
 noctem affectuosè & morosè
 omni tempore sincera mente
 tractare : *quàm, scilicet, sit bre-
 vis vita nostra : quàm lubrica via
 quàm mors incerta, quæ premia
 iustis, quæ supplicia parantur in-
 iustis : ut non sit servitium sinè ti-
 more, nec gaudium sinè tremore.*

Ruminan-
 da hæc
 quinque
 semper.

*Quales esse debemus in nostra re-
putatione, quando perfecti.*

*Vicesimumquintum, & ulti-
mum: ut cum divina gratia
largiente, omnia bene feceris,
te servum inutilem & pecca-
torem recognoscens, omni
beneficio Dei reputes te indi-
gnum, semper robustissimam
fidem tenens, repletus chari-
tate divina, fiduciâ magnâ
sperans ab ipso misericordissi-
mo Patre, misericordiæ tibi
viscera aperiri: ut dum in fos-
sam profundæ humilitatis fir-
missima jeceris fidei fundamē-
ta, erexerisque lucidissimos
parietes continuæ ac fervidæ
charitatis, decoratus omni-
um virtutum picturis, te-
ctumque desideratæ spei bea-
tissimæ posueris gloriosum,
tandem omnibus ordinatè dis-
positis, summus ille cœlestis*

inhabitor, dulcisque hospes fidelium animarum, cuius *deliciae sunt esse cum filiis hominum*; tamdiu tecum dignetur inhabitare per gratiam in praesenti saeculo vel exilio, quousque post terminum vitae huius, in coelestis beatitudinis patria, gloriosâ stolâ perpetuæ immortalitatis indutus, claritatem vultûs ejus, cum omnibus Sanctis cernere merearis in júbilo; ubi erit summa felicitas & æterna beatitudo, finis & complementum omnium desideriorum nostrorum.

Conclusio epistolæ hujus.

Hoc verumtamen adhuc scias charissime frater indubitanter, quòd nisi perfectè abnegaveris temetipsum sequi non poteris vestigia Salvatoris: & sinè solitudine continua & labore, ejus gratiam
adi-

adipisci nequibis. Et nisi assidue pulsaveris portas ejus, ingredi non poteris ad pacem mentis. Et nisi te instanter in timore Dei tenueris, citò domus tua corruet in profundū. Et si fideliter & constanter te tenueris, & exercitatus fueris in prædictis: spero in misericordia Salvatoris, quòd te gratiâ suâ dignum faciet in præsentī, secūmque potieris gloriâ in futuro: quod ipse tibi concedat qui est Trinus & Unus in sæcula sæculorum benedictus, Amen.

Hæc autem charissime, non ideò tibi scripsi, quia te crederem talibus indigere: sed quia antè collegeram pro me ipso, cernénsque meæ inconstantix pronitatem, seu constantix parvitatem, cogitavi ea tibi tanquam coadjutori

tori fideli communicare: ut quod mea pusillanimitate negligentiâque teporis omittitur, tua magnanimitate, fervorisque sollicitudine restauretur; maximè cum te concordem quasi omnibus votis meis, in hujusmodi simplicioribus plurimùm delectari cognoscam. Quapropter charissime in Christo, hæc ea rogo charitate suscipias, qua illa tibi me scio affectione misisse; ut videlicet his omnibus supradictis, quorum quidem disciplina non videtur esse gaudii sed mœroris, ita per coelestium studiorum exercitia studeas te mancipare, ut pacatissimum justiciæ fructum afferant in futuro; & expectationis eius dulcis memoria etiam in præsentī, animam tuam gustu devotionis, ad-

pe &

pe & pingvedine repleat, in Christo Jesu Domino nostro: cui me aridum & verbum potius, quàm devotum, devotis tuis orationibus commendabis, cui est honor & gloria, decus & imperium per infinita sæcula sæculorum, Amen.

::***?***

SENTENTIÆ SPIRITUALES.

I.

Coronam in Religione, labor præcedit, & pugna.

2. Tutus in Religione vivit, non qui sibi, sed qui DEO vivit.

3. Semper deficit Religiosus, qui in sua vocatione non semper proficit.

4. Religiosus, qui aliena curat, sibi suisque deest.

5. DEO servire non potest Religiosus, qui sibi non dominatur.

6. Non quamdiu in Religione fueris, sed quàm bene in ea vixeris, refert.

7. Furtum facit, qui sinè fructu in Religione vivit.

8. Quomodo morietur in Domino Religiosus, qui in vita pro Domino non laboravit.

9. Malè utitur cellâ, qui in ea, vel non agit cum Christo, vel non laborat pro Christo.

10. Nescit se amare Religiosus, qui nimium sibi indulget.

11. Vult Deus servum suum cordatum, non delicatum.

12. Non Deo, sed sibi servit, qui in Dei servitio sua procurat commoda.

13. Væ, væ illi, qui inter bonos malus est.

14. Non est humilis Religiosus, qui indignatur, vel non optat sperni.

15. Non est pauper, qui paupertatis non sentit incommoda.

16. Non est castus, qui castitatis hostes non illico fugat.

17. Non est obediens, qui obediendo proprium sequitur iudicium.

18. Religiosum ornat quidem scientia, sed virtus coronat.

19. Væ tibi, qui alios verbo instruis, & exemplo destruis.

20. Venenum Religiosi propria voluntas.

21. Cum per urbem incedis, memento te Religiosum esse non pictorem.

22. Væ Religioso, cui cordi magis est sanitas, quam sanctitas.

23. Servus Dei non vivit, ut comedat, sed comedit, ut vivat, & serviat Deo.

24. Servus Christi pro Dei amore, non curat propria incommoda.

25. Religiosus negligens, lætitia Dæmonis.

26. Religiosus curiosus, oblivio sui.
27. Quò magis laboras pro Christo, eò plus debes Christo, quia fructus tuus est.
28. Absit à Religioso vocem habere Jacob, & manus Esau.
29. Lingva Religiosi, cordis mentisque tuba.
30. Religiosorum exempla, mors, & vita sæcularium.
31. Quomodo eris lux mundi, si neque tibi luces?
32. Nescit lucrari Christum, qui nescit pati pro Christo.
33. Bonus Religiosus non minùs charus est Deo infirmus, quàm sanus.
34. Non erit clamor in valetudinario, si patientia fuerit in infirmo, & charitas in infirmario.
35. Non Religiosè vivit, qui venialia non curat.
36. Si venialia in sæculari displicent Deo, nunquid placebunt in Religioso?
37. Religiosum otiosum dæmon venatur, & capit.
38. Religiosus litigiosus, Officialis Dæmonis.
39. Non est familiaris Deo, qui non est amicus Orationis.

40. Extra sæculum nondum est Religiosus, quem Affinium nimia sollicitudo tenet.

41. Veluti pilâ ludit dæmon, cum Religioso vano.

42. Aliis prodesse, & sibi nocere, stultitia est, non charitas.

43. Bonus Religiosus spernit mundum, & gaudet se sperni à mundo.

44. Servus Christi studet esse sanctus, & non cupit videri sanctus.

45. Nihil Christo dedisti, si ei cor tuum totum non dedisti.

46. Religiosus fervens, flagellum dæmonum,

47. Religiosus iracundus, fulmen inferni cuncta perturbans.

48. Religiosus mansuetus, decencia statûs, & ornamentum Religionis.

49. Quid tibi proderit reliquisse sæculum, nisi poenitentiam in Religione geris?

50. Servus Christi patienter tolerat, parçè loquitur, & multum laborat pro Christo.

51. Religiosus indifferens, Religionis gemma pretiosa.

52. Te reliquisse mundum bonum est, sed agere ut mundus jam relinquat te, melius est.

53. Ille verè est Religiosus, qui verè dicit:
DEUS MEUS, & OMNIA.

54. Religiosus proprietarius plus amittit, quàm furatur.

55.

55. Inquietè vives , si una in te regnet passio , etiamsi reliquæ mortificatæ sint.

56. Non superiorem , sed se fallit subditus , qui pro nolle , dicit , se non posse.

57. Qui suum superiorem non habet loco Dei ; nec Deus habebit eum loco filii.

58. Si in Religione inter bonos non es bonus , quomodo in sæculo inter malos bonus eris ?

59. Qui in Religione pacem vult habere cum fratribus , nemini contradicat.

60. Ingratus Religiosus ille est , qui putat se plus contulisse Religioni , quàm accepisse.



REGULA,
ET
TESTAMENTUM
BEATISSIMI
PATRIS NO-
STRI
S. FRANCISCI.

Bulla Domini Papæ
Honorii Tertii.

HONORIUS Episcopus, servus servorum Dei,
dilectis filiis Fratri Francisco, & aliis Fra-
tribus de Ordine Fratrum Minorum, salutem &
Apostolicam benedictionem. Solet annuere Sedes
Apostolica piis votis, & honestis petentium deside-
riis favorem benevolum impertiri. Ea propter,
dilecti in Domino filii, vestris piis precibus incli-
nati, Ordinis vestri Regulam, à bonæ memoriæ
Innocentio Papa prædecessore nostro approbatam,
annotatam presentibus, auctoritate vobis Aposto-
lica confirmamus; & presentis scripti patrocinio
communimus. Quæ talis est.

In

IN NOMINE DOMINI, INCI-
pit Regula, & vita Fratrum Minorum.

CAPUT I.

REGULA, & vita Fratrum Minorum
hæc est, scilicet Domini nostri Jesu Chri-
sti sanctum Evangelium observare, vivendo
in obedientia, sinè proprio, & in castitate.
Fratres Franciscus promittit obedientiam, &
reverentiam Domino Papæ Honorio, ac suc-
cessoribus eius canonicè intrantibus; & Ec-
clesiæ Romanæ. Et alii Fratres teneantur
Fratri Francisco, & eius successoribus obedire.
*De his, qui volunt vitam istam accipere, &
qualiter recipi debeant.*

CAPUT II.

SI qui voluerint hanc vitam accipere, & ve-
nerint ad Fratres nostros, mittant eos ad
suos Ministros Provinciales: quibus solummo-
do, & non aliis, recipiendi Fratres licentia
concedatur. Ministri verò diligenter exami-
nent eos de fide catholica, & de Ecclesiasticis
Sacramentis. Et, si hæc omnia credant, &
velint ea fideliter confiteri, & usque in finem
firmiter observare; & uxores non habent;
vel si habent, & jam Monasterium intrave-
rint uxores, vel licentiam eis dederint, au-
thoritate Diocesani Episcopi, votò continen-
tiæ jam emissò; & illius ætatis sint uxores,
quodd

quodd non possit de eis oriri suspicio: dicant eis verbum Sancti Evangelii, quodd vadant, & vendant omnia sua, & ea studeant pauperibus erogare. Quod si facere non potuerint, sufficit eis bona voluntas. Et caveant Fratres, & eorum Ministri, ne solliciti sint de rebus suis temporalibus, ut liberè faciant de rebus suis, quidquid Dominus inspiraverit eis. Si tamen consilium requiratur, licentiam habeant Ministri, mittendi eos ad aliquos Deum timentes, quorum consiliò bona sua pauperibus erogentur. Postea concedant eis pannos probationis, videlicet duas tunicas sinè capucio, & cingulum, & brachas, & caparonem usque ad cingulum, nisi eisdem Ministris, aliud secundum Deum aliquando videatur. Finito verò anno probationis, recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam istam semper, & Regulam observare. Et nullo modo licebit eis de ista Religione exire, juxta mandatum Domini Papæ: quia secundum sanctum Evangelium, nemo mittens manum ad aratrum, & aspiciens retro, aptus est regno Dei. Et illi, qui jam promiserunt obedientiam, habeant unam tunicam cum capucio, & aliam sinè capucio, qui voluerint habere. Et, qui necessitate coguntur, possint portare calceamenta. Et fratres omnes vestimentis vilibus induantur: & possint ea repecciare de saccis, & aliis pecci-

peciis, cum benedictione Dei. Quos moneo, & exhortor, ne despiciant, neque judicent homines, quos viderint mollibus vestimentis, & coloratis indutos, uti cibis, & potibus delicatis: sed magis unusquisque judicet, & despiciat semetipsum.

*De divino Officio, & Jejunio; & quomodo
Fratres debeant ire per mundum.*

CAPUT III.

Clerici faciant divinum officium secundum ordinem sanctæ Romanæ Ecclesiæ: excepto Psalterio: ex quo habere poterunt Breviaria. Laici verò dicant viginti quatuor Pater noster pro Matutino: pro Laudibus quinque: pro Prima, Tertia, Sexta, & Nona, pro qualibet istarum Horarum septem; pro Vesperis autem duodecim; pro Completorio septem: & orent pro defunctis. Et jejunent à festo Omnium Sanctorum usque ad Nativitatem Domini. Sanctam verò Quadragesimam, quæ incipit ab Epiphania, usque ad continuos quadraginta dies, quam Dominus suo sancto jejunio consecravit, qui voluntariè eam jejunant, benedicti sint à Domino; & qui nolunt, non sint adstricti; sed aliam usque ad Resurrectionem Domini jejunent. Aliis autem temporibus non teneantur nisi sextâ seriâ jejunare. Tempore verò manife-

stæ

stæ necessitatis, non teneantur Fratres jejuni-
o corporali. Consulo verò, moneo, & exhor-
tor Fratres meos in Domino Jesu Christo; ut
quando vadunt per mundum, non litigent,
neque contendant verbis, nec alios judicent:
sed sint mites, pacifici & modesti, mansueti
& humiles, honestè loquentes omnibus sicut
debet. Et non debeant equitare, nisi manife-
sta necessitate, vel infirmitate cogantur. In
quacunque domum intraverint, primùm
dicant: pax huic domui. Et secundùm san-
ctum Evangelium, de omnibus cibis qui ap-
ponuntur eis, liceat manducare.

Quod Fratres non recipiant pecuniam.

C A P U T IV.

Precipio firmiter Fratribus universis, ut
nullo modo denarios, vel pecuniam re-
cipiant per se, vel per interpositam personam.
Tamen pro necessitatibus infirmorum, & ali-
is Fratribus induendis, per amicos spiritua-
les, Ministri tantùm & Custodes sollicitam
curam gerant, secundùm loca & tempora, &
frigidas regiones: sicut necessitati viderint
expedire. Eo semper salvo ut (sicut dictum
est) denarios vel pecuniam non recipiant.

De modo laborandi.

C A P U T V.

Fratres illi, quibus gratiam dedit Domi-
nus laborandi, laborent fideliter & de-
votè;

votè ; ita quòd excluso otio animæ inimico , sanctæ orationis , & devotionis spiritum non extinguant . cui debent cætera temporalia deservire . De mercede verò laboris pro se , & suis Fratribus corporis necessaria recipiant : præter denarios , vel pecuniam . Et hoc humiliter sicut decet servos Dei , & paupertatis sanctissimæ sectatores .

Quòd Fratres nihil sibi approprient , & de eleëmofyna petenda , & de Fratribus infirmis .

CAPUT VI.

Fratres nihil sibi approprient , nec domum , nec locum , nec aliquam rem ; sed tanquam peregrini & advenæ in hoc sæculo , in paupertate , & humilitate Domino famulantes , vadant pro eleëmofyna confidenter . Nec oportet eos verecundari : quia Dominus pro nobis se fecit pauperem in hoc mundo . Hæc est illa celsitudo altissimæ paupertatis , quæ vos charissimos Fratres meos , hæredes , & reges regni cœlorum instituit , pauperes rebus fecit , virtutibus sublimavit . Hæc sit portio vestra , quæ perducit in terram viventium . Cui dilectissimi Fratres totaliter inhærentes , nihil aliud pro nomine Domini nostri Jesu Christi , in perpetuum sub cœlo habere velitis . Et ubicunque sunt , & se invenerint Fratres , ostendant se domesticos invicem inter se : & secu-

securè manifestet unus alteri necessitatem suam. Quia si mater nutrit & diligit filium suum carnalem : quantò diligentius debet quis diligere , & nutrire Fratrem suum spiritualem ! Et si quis eorum in infirmitatem ceciderit , alii Fratres debent ei servire , sicut vellent sibi serviri.

De pœnitentia Fratribus peccantibus imponenda.

C A P U T VII.

SI qui Fratrum , instigante inimico mortaliter peccaverint ; pro illis peccatis , de quibus ordinatum fuerit inter Fratres , ut recurratur ad solos Ministros Provinciales , teneantur prædicti Fratres ad eos recurrere , quàm citius poterunt sinè mora. Ipsi verò Ministri , si Presbyteri sunt , cum misericordia injungant illis pœnitentiam. Si verò Presbyteri non sunt , injungi faciant per alios Sacerdotes Ordinis , sicut eis secundùm Deum melius videbitur expedire. Et cavere debent , ne irascantur , & conturbentur propter peccatum alicujus : quia ira , & conturbatio , in se , & in aliis impediunt charitatem.

De electione Generalis Ministri hujus Fraternitatis : & de capitulo Pentecostes.

C A P U T VIII.

Universi Fratres unum de Fratribus istius Reli-

Religionis teneantur semper habere in Generalem Ministrum, & servum totius Fraternitatis: & ei teneantur firmiter obedire. Quo decedente, electio successoris fiat à Ministris Provincialibus, & Custodibus in Capitulo Pentecostes: in quo Provinciales Ministri teneantur semper in simul convenire, ubicumque à Generali Ministro fuerit constitutum. Et hoc semel in tribus annis, vel ad alium terminum majorem, vel minorem, sicut à prædicto Ministro fuerit ordinatum. Et, si aliquo tempore appareret universitati Ministrorum Provincialium, & Custodum, prædictum Ministrum non esse sufficientem ad servitium, & communem utilitatem Fratrum, teneantur prædicti Fratres, quibus electio data est, in Nomine Domini alium sibi eligere in Custodem. Post Capitulum verò Pentecostes, Ministri, & Custodes possint singuli si voluerint, & eis expedire videbitur, eodem anno in suis Custodiis, semel Fratres suos ad Capitulum convocare.

De Prædicatoribus.

CAPUT IX.

Fratres non prædicent in Episcopatu alicujus Episcopi, cum ab eo illis fuerit contradicendum. Et nullus Fratrum populo penitus audeat prædicare, nisi à Ministro Generali hujus Fraternitatis fuerit examinatus, & appro-
S ba-

batus, & ab eo officium prædicationis sibi concessum. Moneo quoque & exhortor eodem Fratres: ut in prædicatione quam faciunt, sint examinata & casta eorum eloquia, ad utilitatem & ædificationem populi: annuntiando eis vitia, & virtutes, poenam & gloriam, cum brevitate sermonis, quia verbum abbreviatum fecit Dominus super terram.

De admonitione & correctione Fratrum.

C A P U T X.

Fratres qui sunt Ministri & servi aliorum Fratrum, visitent & moneant Fratres suos, humiliter & charitative corrigant eos: non præcipientes eis aliquid quod sit cōtra animam suam & Regulam nostrā. Fratres verò qui sunt subditi, recordentur quòd propter Deum abnegaverunt proprias voluntates. Unde firmiter præcipio eis ut obediant suis ministris, in omnibus quæ promiserunt Domino observare, & non sunt contraria animæ suæ, & Regulæ nostræ. Et ubicunque sunt Fratres, qui scirent, & cognoscerent se non posse Regulam spiritualiter observare, ad suos Ministros debeant & possint recurrere. Ministri verò charitative, & benigne eos recipiant, & tantam familiaritatem habeant circa ipsos, ut dicere possint eis, & facere, sicut Domini servis suis. Nam ita debet esse, quòd Ministri sint servi omnium Fratrum. Moneo verò, & exhortor in Domino Jesu Christo, ut caveant Fratres ab omni

superbia, vana gloria, invidia, avaritia, cura & solitudine hujus sæculi, à detractiōe & murmuratiōe. Et non curent nescientes literas, literas discere: sed attendant, quòd super omnia desiderare debent habere spiritum Domini, & sanctam ejus operationem: orare semper ad Deum puro corde: & habere humilitatem, & patientiam in persecutiōe & infirmitate: & diligere eos, qui nos persequuntur, reprehendunt & arguunt, quia dicit Dominus: Diligite inimicos vestros: & orate pro persequentibus, & calumniantibus vos. Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam: quoniam ipsorum est Regnum Cœlorum. Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.

Quòd Fratres non ingrediantur Monasteria Monacharum.

C A P U T X I.

PRæcipio firmiter Fratribus universis, ne habeant suspecta consortia, vel consilia mulierum: & ne ingrediantur Monasteria Monacharum: præter illos, quibus à Sede Apostolica concessa est licentia specialis. Nec fiant compatres virorum, vel mulierum: ne hac occasione inter Fratres, vel de Fratribus scandalum oriatur.

*De euntibus inter Saracenos, & alios
Infideles.*

C A P U T XII.

Quicumque Fratrum, divina inspiratione, voluerint ire inter Saracenos, & alios Infideles, petant inde licentiam à suis Ministris Provincialibus. Ministri verò nullis eundi licentiam tribuant, nisi eis, quos viderint esse idoneos ad mittendum. Ad hæc per obedientiam injungo Ministris; ut petant à Domino Papa unum de Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, qui sit Gubernator, Protector, & Corrector hujus Fraternitatis: ut semper subditi, & subjecti pedibus ejusdem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, stabiles in fide Catholica, paupertatem, & humilitatem, & Sanctum Evangelium Domini nostri Jesu Christi, quod firmiter promissimus observemus.

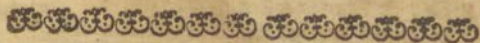
Nulli ergo omninò hominum liceat, hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se noverit incursurum. Datum Laterani, Tertio Kalendas Decembris. Pontificatûs nostri Annò octavò.

Verba

*Verba Beati Patris Nostri Francisci
exhortatoria ad Fratres.*

O dilectissimi Fratres, & in æternum benedicti Filii, audite me, audite vocem Patris vestri. Magna promissimus, majora promissa sunt nobis: Servemus hæc; suspiremus ad illa; voluptas brevis; pœna perpetua; Modica passio; Gloria infinita. Multorum vocatio; paucorum electio, Omnium retributio. Amen.

B Eatus FRANCISCUS eis qui in hunc Ordinem aliquam pecuniæ receptionem, aut aliquid contra paupertatis professionem inducerent, vel alios suis malis exemplis scandalizarent, Dei & suam maledictionem terribiliter imprecando aliquando dicebat. A Te, Sanctissime Pater, & à tota Cælesti Curia, & à me pauperculo sint maledicti, qui suò malò exemplò confundunt, & destruunt, quod Tu per Sanctos Fratres hujus Ordinis ædificasti, & ædificare non cessas.



Summarium Præceptorum.

P Rimum statûs nostri substantiale fundamentum (ut ait Hugo in 1. cap. Regulæ) est, Evangelica servare consilia, quæ in Regula sunt expressa: & eo modo & forma prout

in ipsa posita sunt. Unde assertivè dicendum est, nihil esse in Regula quod sub mortali culpa, virtute voti regularis, obliget professores; nisi quod sub præceptoriiis verbis in ea ponitur; ut (præcipio : injungo per obedientiam;) vel sub verbo habente vim præcepti; ut dicendo (teneantur:) vel sub verbo inhibitorio seu prohibitorio, ut est illud 6. cap. (Fratres nihil sibi approprient) vel nisi sit de illis æquipollentibus per Clementem V. (in sua declaratione super Regulam Fratrum Minorum, quæ incipit: Exivi de paradiso, &c.) specificatis, & expressis. Quæ omnia hic pro commoditate Novitiorum subscribuntur.

VII. Præcepta formalia.

II. Inhibitoria.

IV. Habentia vim præcepti.

XII. Æquipollentia præceptis.

Præcepta formalia.

I. **Q**uod totus Ordo tenetur præstare obedientiam & reverentiam Domino Papæ. & Romanæ Ecclesiæ, Cap. 1.

2. Quod Fratres nullo modo denarios vel pecuniam recipiant, Cap. 4.

3. Quod Fratres obediant suis Ministris in omnibus quæ promiserunt Domino observare, Cap. 10.

4. Quod Fratres non habeant suspecta consortia mulierum, Cap. 11.

5. Quod

5. Quòd non ingrediantur Monasteria Monacharum, Cap. 11.

6. Quòd non fiant Compadres virorum aut mulierum, Cap. 11.

7. Quòd Ministri petant unum de Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, qui sit Gubernator, Protector, & Corrector istius Fraternalitatis, Cap. 12.

Inhibitoria.

1. **Q**uòd nullo modo liceat Fratribus de ista Religione exire, Cap. 2.

2. Quòd Fratres nihil sibi approprient, Cap. 6.

Habentia vim præcepti, etiam obligantia ad mortale, ex declaratione Pontificum.

1. **Q**uòd Fratres teneantur recurrere ad Ministros Provinciales pro casibus reservatis, Cap. 7.

2. Quòd Fratres habeant unum de Fratribus istius Religionis in Generalem Ministrum &c. Cap. 8.

3. Quòd Ministri & Custodes teneantur insimul convenire in Capitulo Generali pro electione successoris Generalis Ministri, Cap. 8.

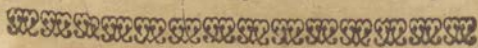
4. Quòd si aliquo tempore appareret universitati Ministrorum Provincialium, & Custodum, prædictum Ministrum non esse sufficientem; debeant eligere alium, &c. Cap. 8.

Æquipollentia ex declaratione Clementis
V. obligantia ad mortale.

1. **Q**uod Fratres habeant unam tunicam cum capucio, & aliam sine caputio qui voluerint habere, Cap. 1.
2. Quod illi tantum qui necessitate coguntur possint portare calceamenta, Cap. 2.
3. Quod vilibus vestimentis induantur, Cap. 2.
4. Quod Clerici faciant divinum Officium secundum ordinem sanctæ Romanæ Ecclesiæ: & Laici dicant Pater noster, Cap. 3.
5. Quod Fratres jejunent à Festo omnium Sanctorum usque ad Nativitatem Domini, sanctam Quadragesimam Resurrectionis; & in sextis Feriis totius anni, Cap. 3.
6. Quod non equitent, nisi manifesta necessitate aut infirmitate cogantur, Cap. 3.
7. Quod Ministri & Custodes, sollicitam curam gerant pro necessitatibus infirmorum, & aliis Fratribus induendis, Cap. 4.
8. Quod Fratres serviant Fratribus infirmis, Cap. 6.
9. Quod Fratres non prædicent in Episcopatu alicujus Episcopi, cum ab eo illis fuerit contradictum, Cap. 9.
10. Quod nullus Fratrum populo audeat prædicare, nisi à Ministro Generali hujus Fraternitatis fuerit approbatus, Cbp. 9.

11. Quodd ubique sunt Fratres, qui sci-
rent & cognoscerent se non posse Regulam spi-
ritualiter observare, possint & debeant ad
suos Ministros recurrere, Cap. 10.

12. Omnia quæ ponuntur in Regula, quoad
formam habitûs tam Novitiorum quàm etiâ
Professorum, & ad modum receptionis ac
professionis spectantia; in quo multæ condi-
tiones obligatoriæ comprehenduntur, Cap. 1.



INCIPIT
TESTAMENTUM
BEATISSIMI
PATRIS NO-
STRI
S. FRANCISCI.

Dominus dedit mihi Fratri Francisco ita
incipere facere penitentiam: quia cum
essem in peccatis meis, nimis mihi videbatur
amarum videre leproso: sed ipse Dominus
conduxit me inter illos: & feci misericordi-
am cum illis. Et recedente me ab ipsis; id
quod videbatur mihi amarum, conversum
fuit mihi in dulcedinem animæ & corporis.

Et postea parum steti, & exivi de sæculo. Et Dominus dedit mihi talem fidem in Ecclesiis, ut ita simpliciter adorarem, & dicerem. Adoramus Te sanctissime Domine JESU Christe, hic & ad omnes Ecclesias tuas, quæ sunt in toto mundo, & benedicimus tibi, quia per sanctam crucem tuam redemisti mundum. Et postea Dominus dedit mihi tantam fidem in Sacerdotibus, qui vivunt secundum formam sanctæ Romanæ Ecclesiæ, propter ordinem ipsorum, quod si facerent mihi persecutionem, volo recurrere ad ipsos. Et si haberem tantam sapientiam, quantam Salomon habuit: & invenirem pauperculos Sacerdotes hujus sæculi in Ecclesiis, in quibus morantur: nolo prædicare contra voluntatem ipsorum. Et ipsos, & omnes alios volo timere, amare, & honorare, sicut meos Dominos. Et nolo in ipsis considerare peccatum, quia Filium Dei discerno in eis, & Domini mei sunt. Et propter hoc facio: quia nihil video corporaliter in hoc sæculo de ipso altissimo Filio Dei, nisi sanctissimum Corpus, & sanctissimum Sanguinem eius, quod ipsi recipiunt, & ipsi soli aliis administrant. Et hæc sanctissima mysteria super omnia volo honorare, & venerari: & in locis pretiosis collocare. Et sanctissima nomina, & verba eius scripta, ubicumque invenero in locis illicitis, volo colligere.

ligere, & rogo quòd colligantur, & in loco
honesto collocentur. Et omnes Theologos,
& qui ministrant nobis sanctissima verba di-
vina, debemus honorare & venerari: sicut
qui ministrant nobis spiritum & vitam. Et
postquam Dominus dedit mihi de Fratribus
nemo ostendebat mihi quid deberem facere:
sed ipse Altissimus revelavit mihi, quòd ego
deberem vivere secundum formam sancti
Evangelii. Et ego paucis, & simplicibus ver-
bis feci scribi, & Dominus Papa confirmavit
mihi. Et illi qui veniebant ad recipiendum
vitam istam; omnia quæ habere poterant da-
bant pauperibus. Et eramus contenti unâ tu-
nicâ intus & foris repectatâ, cum cingulo.
& brachis: & volebamus plus habere.
Officium dicebamus nos Clerici secundum al-
ios Clericos, Laici dicebant Pater noster. Et
satis libenter manebamus in Ecclesiis pauper-
culis & derelictis: & eramus Idiotæ, & subdi-
ei omnibus. Et ego manibus meis laborabam;
& volo laborare: & omnes alii Fratres firmi-
ter volo quòd laborent de laboritio, quod per-
tinet ad honestatem. Et qui nesciunt discant,
non propter cupiditatem recipiendi pretium
laboris; sed propter bonum exemplum, & ad
repellendam otiositatem. Et quando non da-
batur nobis pretium laboris, recurrebamus
ad mensam Domini, petendo eleemosynam.

est.

ostiatim. Salutationem mihi Dominus revelavit, ut diceremus. Dominus det tibi pacem. Caveant sibi Fratres, ut Ecclesias, & habitacula, & omnia alia quæ pro ipsis construuntur, penitus non recipiant, nisi essent secundum sanctam paupertatem, quam in Regla promissimus: semper ibi hospitantes sicut advenæ, & peregrini. Precipio firmiter per obedientiam Fratribus universis: quod ubicumque sunt, non audeant petere aliquam literam in Curia Romana, per se, vel per interpositam personam: neque pro Ecclesia, neque pro aliquo loco; neque sub specie prædicationis; neque pro persecutione corporum suorum: sed ubicumque non fuerint recepti, fugiant in aliam terram, ad faciendam ibi poenitentiam cum benedictione Dei. Et firmiter volo obedire Ministro Generali, & illi Guardiano, quem sibi placuerit mihi dare, & ita volo esse captus in manibus suis, ut non possim ire, vel facere ultra obedientiam, & voluntatem suam: quia Dominus meus est. Et quamvis sim simplex, & infirmus; tamen semper volo habere Clericum, qui mihi faciat Officium, sicut in Regla continetur. Et omnes alii Fratres teneantur per obedientiam obedire Guardianis suis, & facere Officium secundum Regulam. Et qui inventi essent, qui non facerent Officium secundum Regulam, & vellent
aliò

aliô modô variare , aut non essent Catholici ; omnes Fratres , ubicumque sunt , per obedientiam teneantur , quòd ubicumque invenerint aliquem ipsorum , proximiori Custodi illius loci , ubi ipsum invenerint , præsentare debeant. Et Custos teneatur per obedientiam ipsum fortiter custodire , sicut hominem in vinculis , die , noctûque , ita quòd non possit eripi de manibus suis : donec in propria persona ipsum repræsentet in manibus sui Ministri. Et Minister firmiter teneatur per obedientiam mittere ipsum per tales Fratres , qui die , noctûque custodiant ipsum sicut hominem in vinculis donec repræsentent ipsum coram Domino Ostiensi , qui est Dominus , Protector , & Corrector istius Fraternitatis.

Et non dicant Fratres , hæc est alia Regula : quia hæc est recordatio , admonitio , exhortatio , & meum testamentum : quod ego Frater Franciscus parvulus vester , facio vobis Fratribus meis benedictis , propter hoc , ut Regulam , quam Domino promissimus , meliùs catholicè observemus. Et Generalis Minister , & omnes alii Ministri , & Custodes , teneantur per obedientiam in istis verbis non addere , vel minuere. Et semper hoc scriptum habeant secum juxta Regulam. Et in omnibus Capitulis , quæ faciunt , quando legunt Regulam , legant & ista verba. Et omnibus Fratri-

tribus meis Clericis, & Laicis, præcipio firmiter per obedientiam, ut non mittant glossas in Regulam, nec in istis verbis, dicendo, ita voluit intelligi. Sed sicut Dominus dedit mihi purè, & simpliciter dicere, & scribere Regulam, & ista verba, ita simpliciter, & purè sinè glossa intelligatis, & cum sancta operatione observetis usque in finem.

Et quicumque hæc observaverit, in Cælo repleatur Benedictione Altissimi Patris Cælestis, & in terra repleatur Benedictione dilecti Filii sui, cum sanctissimo Spiritu Paraclito, & omnibus Virtutibus Cælorum, & omnibus Sanctis. Et ego Frater Franciscus parvulus vester, & servus, quantumcumque possum confirmo vobis intus, & foris istam sanctissimam Benedictionem in æternum,
A M E N.



ERRATA.

In Manu Rel. pun. 4. cogitationes, lege cogitantes.
In carmine ad Lect. Accipe minimis, lege Accipe de Minimis.

Pag.	Ver.	
3.	10.	Salomen, lege Salomon.
5.	7.	debet dele.
10.	22.	fortitudine, lege fortitudinem.
13.	16.	omno, lege omne.
52.	11.	ed, lege ad.
56.	13.	axtra, lege extra.
57.	10.	quædam, lege quadam.
94.	3.	quædam, lege quadam.
110.	5.	exhibeant lege exhibent.
118.	1.	permittant, lege permittantur.
135.	1.	humiluûs, lege humilius.
139.	6.	habeat, lege habeant.
146.	10.	extendant, lege extendat.
182.	10.	necssè, lege necessè.
208.	18.	honestatis, lege honestis.
217.	11.	ordinis, lege Ordinum.
Ibid.	13.	detrahit, lege detrahitur.
241.	18.	collaëtivam, lege collectivam.
246.	15.	consuetudinē, leg. consuetudinum.
259.	25.	placere, lege placare.
279.	3.	lumina, lege limina.
288.	9.	plenius, lege plenus.
336.	6.	giadio, lege gladio.
250.	20.	di, lege de.
354.	23.	secto, lege facto.

